

12 1960

planinski vestnik

VSEBINA:

KAZALO	I-VIII
MOJA PRVA PARTIZANSKA TURA	
Dr. Marijan Breclj	578
USTANOVITEV PLANINSKEGA	
ODBORA OF	
Polde Dolinšek	582
ILEGALNO DELO MED OKUPACIJO	
Dr. Jože Pretnar	583
MOJE PLANINE	
Jože Vršnik	387
KARNIJSKE ALPE IN KARNIJA	
Dr. Viktor Vovk	588
ZGODBA, KI NI ZGODBA	
Jože Humer	603
VZPON NA ERDZIAS (3916 m)	
V ANATOLJI	
Dr. Ivan Stojanović	611
PISMO UREDNIŠTVU	615
ČUDOVITO JE CVETJE POD	
TRIGLAVOM	
Dušan Čop	616
BAROLTHOLI - PRVI MAJ	
Ciril Debeljak	620
TRIGLAVSKI PARK	
Ivan Savli	622
DRUŠTVENE NOVICE	623
IZ OBČNIH ZBOROV	620
RAZGLEDE PO SVETU	632
TABELE	633- 645
NASLOVNA STRAN:	
Velo polje s Triglavom — Slikovne	
priloge: Viharnik — Foto: Marjan	
Smrke	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza — urejuje ga uredniški odbor / Revija izhaja dvanaajstkrat na leto — po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Oreč, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Liko- zarjeva ulica 3, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150.— (naročnina za inozemstvo din 800.—) / Tekoči račun revije pri Komun- alni banki 600-701-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejš- njega vedno tudi novi naslov, po mož- nosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

EVGEN LOVŠIN

Gorski vodniki v Julijskih Alpah

Prebujenje planinske misli
Odkrivanje alpskega sveta po svetu
in pri nas
Odločilni prispevek domačega vodnika,
nosača, kozarja, lovca in gonjača v
Julijskih Alpah
NJIHOVA RAZGIBANA DOŽIVETJA

V decembru t.l. bo izšlo to delo na 28 tiskovnih polah, na najboljšem brezlesnem papirju, vezano v celo platno in z zaščitnim ovitkom

24 umetniških fotografij
naših Julijcev
70 dokumentarnih slik med
tekstom
naslovna barvna fotografija
Triglava

Knjiga stane 1800 din

Naročite jo pri

Planinski zvezi Slovenije

Ljubljana, Liko- zarjeva 3

Najlepše novoletno darilo!

Pohitite z naročilom!

V tej številki prinašamo nekaj člankov, s katerimi bi radi opozorili na petnajsto obletnico zmage, svobode. Človek se rad spominja važnih, usodnih dogodkov iz življenja in zgodovine, da tem lažje upira svoje oči v prihodnost, da se zave pomembnosti včerajšnjega dne za danes in jutri. Petnajst let je minulo, odkar se naša planinska organizacija razvija v socialistični družbi ob ogromnem napredku vse naše države, kakršnega si nekdanj sploh nismo mogli zamisliti. Pod vodstvom partije je naš narod častno izpolnil svojo zgodovinsko nalogo v drugi svetovni vojni, pospravil strašno razdejanje, ki ga je povzročil fašizem, in z jasnim programom, s trdnimi načeli socialistične ideologije ubral pot v veliko prihodnost brezrazredne družbe brez privilegijev in privilegirancev, brez brezpravnih in izkoriščanih. V socialistični družbi, v kateri se sprošča in raste človekova osebnost, ima tudi planinstvo svoje lepo in plemenito poslanstvo pri osrečevanju ljudi, saj bogati človeško osebnost s celo vrsto vrednot, ki krepe telo in duha. Čim več ljudi bo prišlo do teh vrednot, čim več bo srečnih in zadovoljnih v gorah z vsem, kar gore nudijo, tem bolj bodo planinska društva pomagala uresničevati osnovna prizadevanja naše družbe za obvarovanje človeškega dostojanstva, za človeški odnos med ljudmi, za socialistični humanizem, veliki cilj preobrazbe sveta in družbe. Zato je prav, če se ob petnajstletnici svobode s pieteto spomnimo na vse žrtve našega osvobodilnega boja, obenem pa si predočimo velike naloge, ki nas še čakajo pri vzgoji in propagandi, pri usmerjanju alpinizma, pri gradnji in adaptaciji planinskih domov, pri kulturi in nivoju planinskega oskrbnništva in strežbe, pri zaščiti prirode ob nezadržni tehnizaciji in naraščanju prometa, in ne nazadnje pri delu za planinsko strokovno literaturo in planinsko leposlovje, za ohranitev planinskega spomenišтва in centralnega planinskega muzeja, skratka za vse tisto, s čimer planinstvo predstavlja del naše narodne kulture.

Moja prva partizanska tura

DR. MARIJAN BRECELJ

Kakor vsakogar od nas, ki smo sodelovali v narodnoosvobodilni vojni in jo preživeli, me veže toliko spominov na to dobo in tako različnih, da sedaj, ko teče že dvajseto leto, odkar se je začela pisati s 27. aprilom 1941 naša nova zgodovina, ne bi vedel več postaviti vseh številnih dogodkov na pravo mesto. Ne mislim na dolgo in strnjeno vrsto tistih dogodkov, ki so in bodo ostali v nepozabnem spominu tako naši generaciji kakor bodočim pokolenjem kot zgodovinske priče naše oborožene narodne vstaje in ljudske revolucije. V mislih imam mnoge manjše in majhne dogodke in take, ki so sami po sebi morda le neznamenati ali celo brezpomembni deli celotnega dogajanja, niso pa brez vrednosti za boljše razumevanje in pravilnejše vrednotenje dobe, ki nam tako mnogo pomeni. Gotovo je, da mnogo od teh podrobnosti že pada v pozabo. Toda nekateri še tako drobni dogodki, ki so človeku osebno dragoceni, pa ostajajo v jasnem spominu. Ostajajo zato, ker so bili povod mnogih čustvenih pretresov, ki smo jih preživljali, in pomoč mnogih razumskih spoznanj, do katerih smo prihajali vsak po poti svojega osebnega notranjega razvoja.

Mnogokrat po vojni smo v krogu planincev obujali spomine na partizanska leta. Hribovski tovariši, ki so preživeli vojno v taboriščih ali v okupiranih mestih, so nas večkrat spraševali o naših planinskih doživetjih med vojno. Moram reči, da sem bil vselej v zadregi, kaj odgovoriti na tako vprašanje. Bivanje v gozdovih, številne kratke in dolge poti po hribih in dolinah v vseh letnih časih, podnevi in ponoči, v vseh mogočih vremenskih prilikah, hajke, bunkerji — vse to — zame triletno partizansko življenje — je bilo v pretežni meri neposredno povezano z naravo, ki nam je bila ves čas dobrohotna zaščitnica. Toda to življenje je bilo vsak dan znova tako prepleteno z burnim tokom naše vojaške in politične borbe, da so bila vsa doživetja navezana predvsem na dogodke, ki so se vrstili v okviru te borbe. Gozdovi in hribi so postali naš naravni življenjski prostor in »planinarjenje« naš vsakdanji način življenja za vse — za planince in neplanince. Za človeka, ki je od svoje zgodnje mladosti zahajal v planine in jih imel resnično rad, je razumljivo, da se je na številnih partizanskih pohodih in ob različnih okoliščinah miselno vračal k mnogoterim svojim hribovskim podvigom v svobodi in primerjal svoja takratna doživetja in občutke s čustvenim in miselnim svetom, ki ga je pričel oblikovati novi čas s svojo izredno sugestivno močjo. Moje predvojno prijateljstvo s planinami mi ni bilo samo dragocena fizična pomoč v mnogih naporih, ampak večkrat tudi duševna uteha v različnih razpoloženjih, ki so spremljala naše partizansko življenje.

In tako so mi ostale v spominu tudi mnoge poti, dogodki in razgovori, ki so bili na ta ali oni način v zvezi s planinstvom, včasih več, včasih le kot preblisk, ki je presekali misli in občutke, pretežno povezane z vojnimi in političnimi dogajanja in z vse mogočimi partizanskimi dogodivščinami. V vrsti pisanih doživetij iz burne in napete začetne dobe naše narodnoosvobodilne borbe mi živi jasno v spominu moja pravzaprav edina gorska tura v letu 1941, ki sva jo napravila skupaj s pokojnim Borisom Kidričem.

Poletje 1941. Vodstvo Komunistične partije Slovenije in Izvršni odbor Osvobodilne fronte sta izdala poziv na oboroženi odpor proti okupatorju. Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet, ki je bilo ustanovljeno istega leta 22. junija, ko je Hitler napadel Sovjetsko Zvezo, je osredotočeno na svojo osnovno nalogo: čim hitreje organizirati enote slovenske partizanske vojske in čimprej pričeti z napadi na sovražnika. Partijske organizacije in organizacije Osvobodilne fronte, vojni komiteji, različne tehnične službe, varnostne in obveščevalne enote, vsi se trudijo storiti čimveč za mobilizacijo borcev, za preskrbo orožja, opreme in sanitetnega materiala, za organizacijo odhoda borcev in terenskih delavcev na določena mesta izven Ljubljane, in s podvojeno aktivnostjo izvršujejo številne druge naloge, ki so v zvezi z začetkom oborožene vstaje. Ljubljana — središče odpora — je s svojo na široko razpredeno in odlično organizacijo tako zaživela, da si imel večkrat vznemirljiv občutek, kakor da vsa ta množična sila ne more več vzdržati v podzemlju, da mora izbruhniti na dan in pomesti z okupatorjevo vojsko in policijo, ki dejansko ni bila gospodar nikomur več razen sebi. Toda veličina tega edinstvenega mesta je bila prav v tem, da je bila vsa ta sila resnično organizirana in disciplinirana ter čvrsto vođena. 22. julija je počila v Tacnu prva puška in oznanila začetek organiziranega oboroženega boja.

Pod Molnikom je bilo tako imenovano šolsko partizansko taborišče. Sem so prihajali borci iz Ljubljane in iz drugih krajev in so se sestavljale naše prve vojaške enote, se vežbale in opremljale ter odhajale z določenimi nalogami na odrejena mesta. Pokojni Mirko Bračič, eden naših prvih partizanskih komandantov, ki je bil skupaj z Dakijem v Molniški četi, je dobil od Glavnega poveljstva nalog, da krene s skupino partizanov na Mokrec, da tam postavi novo taborišče in da mobilizira nove borce. Povelje je bilo izvršeno in nastala je nova partizanska enota — I. mokriški polbataljon.

Delo v Ljubljani je postajalo iz dneva v dan bolj napeto in razburljivo, vedno več dolžnosti je padalo na posameznika. Poleg političnega in organizacijskega dela za Osvobodilno fronto so prihajale nove naloge v zvezi z aktivnostjo Glavnega poveljstva. Na eni svojih sej v drugi polovici avgusta je sklenilo Glavno poveljstvo, da posamezni njegovi člani obiščejo partizanske enote v Ljubljanski pokrajini in na Gorenjskem. Potrebno je bilo ugotoviti stvarno stanje v edinicah, neposredno se pogovoriti z njihovimi komandanti in komisarji in, kar je bilo najvažnejše, usmeriti jih v načrtne vojaške akcije. Dogovorili smo se, da greva h Mokriškemu polbataljonu skupaj z Borisom Kidričem — Petrom Kalanom, tedanjim političnim komisarjem Glavnega poveljstva.

Ceprav sem bil v zvezi s svojim dotedanjim ilegalnim delom že parkrat izven Ljubljane, v Dolomitih in na drugih mestih v bližnji okolici, moram reči, da me je ta odločitev na poseben način vznemirila. To bo pravzaprav prvič, da bom stopil med partizane-borce naše slovenske osvobodilne vojske, ki je nastala in raste kot nepobiten dokaz resnične ljudske vstaje — in to komaj po nekaj mesecih, ko se je razblinila v nič stara politična in vojaška državna oblast in ko je s tako gotovostjo stopil okupator na naša tla, kakor da bo tu ostal za večno! Le dva, trije dnevi so me ločili od dogovorjenega datuma, toda čas mi je tekel počasi, v mislih sem bil skoro več na Mokrcu kot pri svojem delu in komaj sem čakal odhoda.

Bilo je sončno in toplo avgustovsko jutro. Z ilegalnimi legitimacijami v žepu in s praznima nahrbtnikoma na ramah sva se odpravila s kolesi v Želimlje. Če bo kdo radoveden, predvsem kdo v italijanski uniformi, kam naju pelje pot,

sva imela seveda pripravljen odgovor, da greva na kmete po živež. Za vsak primer, če nama bo »nakup« uspel, sva obesila na kolo še košarici. Mimo italijanskih straž na robu mesta je šlo gladko in tudi vojaška patrolja, ki sva jo srečala blizu znane gostilne pri Mokarju, se ni zmenila za naju. Ko sva že nekaj časa vozila po Ižanski cesti in ko sem upiral svoj pogled v Krim in Mokrec, ki sta se mi približevala, sem se naenkrat zavedel, da je to od moje zgodnje mladosti prvo poletje, da nisem bil v hribih. Objel me je poseben občutek domotožja, ki ga prej nisem poznal. V mislih sem preletel našeto tur, ki sem jih napravil s svojimi prijatelji, in našeto lepih doživljajev, ki me vežejo na planine, mi je stopilo pred oči. Kaj je res, da letos ne bom obiskal niti očaka Triglava, kateremu do sedaj od svojega dvanajstega leta nisem odpovedal zvestobe, da se ne bi vsaj enkrat na leto povzpел do Aljaževega stolpa? Res je, ne boš ga obiskal, se je glasil odgovor druge misli, ki je prekinila moje svobodne pohode in me zopet postavila v pravi čas in prostor. Če bo šlo vse po sreči, je tedaj Mokrec moja letošnja prva in verjetno edina tura. In prav je tako! Bližala sva se Igu in Peter je pričel razgovor v zvezi z nalogo, ki jo morava danes opraviti.

V Želimljah sva dobila dogovorjeno zvezo. Čakal naju je mlad fant — kurir, da nama pokaže pot v taborišče mokriških partizanov. Po nekaj časa hoje, ko se je pričela pot vzpenjati navkreber in ko je razgovor med nami utihnil, mi je lepota gozda in vse narave okrog nas zopet vzbudila občutek sproščenosti in ponovno so misli uhajale v Martuljek, na Jalovec in bogve kam še vse. Za trenutek smo postali in glej, sedaj je Peter napeljal razgovor na planine in planinstvo. Toda ni mi pomagal obujati spominov, spodbudila ga je drugačna, povsem stvarna misel. Vedel je, da imam precej prijateljev in znancev med planinci in hotel se je pogovoriti z menoj, na kakšen način poiskati zanesljive zveze in pritegniti med partizane čimveč ljudi, ki so vajeni hribov in gozdov in ki so jim dobro poznani posamezni predeli Slovenije. Planinci bi bili v partizanskih edinicah vsekakor zelo dobrodošli. Prav tako bi mogli mnogo koristiti kot kurirji in terenski delavci za zvezo in oskrbovanje naših vojaških enot. Dogovorila sva se konkretno, kako pospešiti tudi to nalogo.

Bili smo približno na polovici poti, ko nenadoma zaslišimo strele. Ali je morda partizanska straža naletela na sovražnikovo patroljo? Ali je to znak taborišču za nevarnost? Niti najin spremljevalec niti midva nismo mogli ugotoviti, za kaj gre. Po poročilih, ki smo jih imeli, tu ni bilo italijanskih enot. Ker je po nekaj streljih nastala tišina, bi bil zaključek, da gre za štik s sovražnikom, vsekakor preuranjen. Nekoliko so nas vendarle vznemirili ti strelji in pot smo nadaljevali previdneje. Končno smo se približali taborišču. Zagledal sem prvega partizana naših prvih oboroženih čet — borca, ki je varoval taborišče. Najin kurir je dal potrebna pojasnila. S posebnim občutkom sem pozdravil tega mladega delavca-komunista, ki je zapustil tovarno v Vevčah in vzel v roke puško, z občutkom, ki je bil poln ponosa in spoštovanja. Na stražarjev znak je prišel drugi starejši borec in nas odpeljal v taborišče. Zanimalo nas je, kaj je bilo s streljanjem. Pojasnilo je bilo enostavno: Dva partizana sta preizkušala orožje.

Nasproti prihaja Mirko Bračič, komandant I. mokriškega polbataljona, ki se je utaboril tu v Mokrecu v predelu z imenom »Jazbina«. Pred očmi imam gozdarsko kočo in nekaj šotorov ter obraze prvih naših borcev, ki so se prostovoljno odločili za boj. Poleg stvari, ki so bile v zvezi z organizacijo vojaških enot in s političnim delom med njimi, je bila najina naloga, dogovoriti se za čim hitrejši napad mokriških partizanov na italijansko postojanko na Turjaku.

Kratek razgovor z Mirkom, nato zbor in Peter — komisar Glavnega poveljstva je spregovoril borcem. Povedal jim je o dogodkih doma in v svetu, o razvoju osvobodilnega gibanja v Sloveniji in ostalih predelih Jugoslavije, o naših prvih uspešnih napadih na kamniškem območju in na Gorenjskem, o vznemirjenosti okupatorjev, predvsem pa je pojasnil, zakaj moramo z vso odločnostjo in silo razviti našo oboroženo vstajo in povsod, kjerkoli je mogoče, napadati sovražnika. Politično vodstvo našega osvobodilnega boja in Glavno poveljstvo pričakujeta od vseh naših oboroženih enot takojšnjo akcijo! Napočil je čas, ko je treba pognati okupatorju strah v kosti in mu z orožjem dopovedati, da ni in da nikdar ne bo gospodar te naše lepe zemlje. Gledal sem Petra in gledal partizanske borce. Občudoval sem odločnost in jasnost njegove misli, prepričljivo moč njegove besede in videl v očeh in na obrazih teh naših dragih prvih borcev, kako z zaupanjem v pravičnost našega boja in v njegovo vodstvo sprejemajo nase velike in težke naloge, ki jih čakajo. Kljub temu, da je bil to prvi obisk mokriškimi partizanom in da so bili obojestranski občutki vendarle posebni, je Peter v zvezi s strelji, ki smo jih slišali na poti, na koncu svojega govora z vso strogostjo opozoril borce, kaj pomeni za naš oborožen odpor vsak posamezen naboj. Najtežja stvar, ki nas čaka, je oborožitev. Zato je potrebno od vsega začetka z vso resnostjo in z vso odločnostjo postaviti pred naše borce pravilo: niti en naboj ne sme biti izstreljen zaman. Mislim, da smo se vsi prav razumeli. Name je padla dolžnost spregovoriti četi o razvoju Osvobodilne fronte, o odločilnem pomenu enotnosti narodnoosvobodilnega gibanja in o organizaciji zaledja naši partizanski vojski. Mirko Bračič je zaključil zbor. S Petrom sva ostala še nekaj časa v razgovoru s partizani in imela sva enak, trden občutek, da taki obiski pomenijo mnogo zanje in za naju, posebno sedaj v začetni dobi našega boja. Za trenutek se mi je preselila misel že na Gorenjsko, kamor bova po vsej verjetnosti odšla čez nekaj časa. Pred odhodom sva imela s komandantom in komisarjem še podrobnejši razgovor o pripravah za napad na Turjak. Bil je postavljen rok, v katerem se mora izvršiti napad. »Vso srcčo in nasvidenje, tovariši!« Spustili smo se v Želimilje, napolnila sva nahrbtnike in košarice in s prijetnim občutkom zavesti, da sva izvršila nalogo, odbrzela po Barju nazaj v Ljubljano.

*

Dogodek je sam po sebi majhen in enostaven. Nič posebnega se ni zgodilo. Toda moram reči, da je moj prvi neposredni stik z našo mlado partizansko vojsko napravil name globok in nepozaben vtis. To in pa celotna pot, na kateri so se mi prepletali spomini na planine z novim časom, ki smo ga pričeli živeti, in razgovori s Petrom, ki so mi odkrili mnogo novega, vse to je doživetje tega dneva še posebej obogatilo. Ko me je spet zajelo vzdušje napetega vsakodnevnega dela v mestu, mi je bila stalno pred očmi podoba Mokraca s taboriščem v Jazbini in obrazi fantov, ki bodo jutri, pojutrišnjem šli v napad. In 31. avgusta 1941 so partizani Mokriškega polbataljona s svojim komandantom Mirkom Bračičem v resnici izvršili napad na italijansko postojanko na Turjaku.

Ustanovitev planinskega odbora OF

POLDE DOLINSEK

Fašistična okupacija v drugi svetovni vojni je razbila Slovenijo na nemško in italijansko okupacijsko cono, ki jo je delila demarkacijska linija tako, da je ostala Ljubljana še tostran te linije kot center tako imenovane Ljubljanske pokrajine. Ta del Slovenije je italijanski okupator s svojim proglasom z dne 3. maja 1941 vključil v takratno kraljevino Italijo. Pri tem je na hinavski način zagotavljal, da bo upošteval slovenski značaj pokrajine, njegove jezikovne in kulturne značilnosti. Na ta način je skušal uspavati in prevarati naše ljudstvo in prikriti svoj resnični peklenški namen, da čimprej popolnoma uniči slovenski narod na tem ozemlju, kakor je to s krutimi dejanji pokazal fašizem že na našem Slovenskem Primorju po prvi svetovni vojni. Dejansko so se našli nekateri ljudje, zlasti iz vodilnih vrst prejšnjih režimskih strank, ki so v svoji zaslepljenosti in izdajalskem oportunističnem pred okupatorjem ne samo klonili, temveč se mu tudi vdinjali in začeli z njimi sodelovati. Toda ogromna večina našega ljudstva, delavci, kmetje, napredna inteligenca in mladina so le predobro poznali okupatorjeve resnične namene. Zavedali so se od vsega začetka, da gre za usodno zgodovinsko odločitev. Kapitulacija bi pomenila zaslužnje, osvoboditev pa se da doseči samo z borbo proti okupatorju brez ozira na žrtve. Toda pri tem ni šlo samo za izbojevanje osvoboditve izpod fašističnega jarma, temveč tudi za to, da se popravijo velike socialne krivice, ki so jih našemu ljudstvu povzročili predaprilski jugoslovanski režimi s tem, da so zatirali zlasti malega delovnega človeka, s svojo korupcijo zapravljali ljudsko premoženje in se cinično igrali z usodo našega ljudstva in države.

Ko je partija pozvala slovensko ljudstvo na aktiven odpor proti okupatorju, je zato njen poziv kakor plamen zajel mesta in vasi. Z elementarno silo se je prebudil duh odpora v srcih naših delovnih ljudi in začela se je pod vodstvom partije in Osvobodilne fronte neizprosna in zagrizena podtalna in odrpta osvobodilna borba.

Tudi v vrstah planincev je vzplamtelo. Pri svoji zahrbtni in hinavski taktiki fašistični okupator ob svojem prihodu ni zatrl Slovenskega planinskega društva. To je še naprej obstajalo in delovalo, četudi je z odcepitvijo gorskih predelov Slovenije dejansko izgubilo vsako pravo vsebino in namen svojega delovanja. Prav to pa je omogočalo, da se z delovanjem društvenega odbora in poslovanjem v društvenih prostorih kamuflira shajanje in ilegalno delovanje planincev.

Malo je bilo takih tovarišev, ki bi jim ne bili mogli zaupati in se z njimi prosto razgovarjati o važnih vojnih in političnih dogodkih ter o delovanju Osvobodilne fronte in borbah partizanov na terenu. Že kmalu po okupaciji smo se začeli razgovarjati tudi o potrebi, da se planinci organizirano vključijo v Osvobodilno fronto. Saj je bilo nekaj tovarišev iz odbora SPD in tudi društvenih članov že vključenih v OF. Ko je na vedno hujši pritisk in persekucije zavladalo geslo, da je treba vrste Osvobodilne fronte še bolj zaaktivirati in pridobiti novih pripadnikov in simpatizerjev povsod tam, kjer jih OF še ni zajela, so se člani odbora SPD odločili, da bi si ustanovili poseben planinski odbor OF pri SPD Ljubljana matica.

Takrat sem bil član Glavnega odbora SPD in odbora SPD Ljubljana-matica, hkrati pa sem v Osvobodilni fronti opravljal razne funkcije. Na prošnjo tovarišev

sem o njihovi želji in namenu poročal na vodilnem mestu OF. Odgovor je bil pozitiven in pooblaščen sem bil, da posredujem takojšnjo ustanovitev posebnega planinskega odbora OF, ki bi imel zlasti nalogo, da pritegne čim večje število članov in sodelavcev OF iz vrst planincev.

Tako je prišlo v začetku l. 1942 do prvega sestanka ožjega kroga najzanesljivejših tovarišev iz odbora SPD v društvenih prostorih. Udeležil sem se ga s prof. Janežičevo, ki je bila določena za zvezo. Na tem sestanku je bil ustanovljen odbor Slovenskega planinskega društva Ljubljana-matica. Izvoljeni so bili za sekretarja društveni predsednik dr. Pretnar Jože, za člane, ki so prevzeli določene sektorje dela, pa tovariši: Inž. Francè Avčín, dr. Arnošt Brilej, Jože Cesar, Janez Kveder, Ivo Marsel, Inž. Hajne Pardubski in dr. Stanko Tominšek.

Novi planinski odbor OF je takoj krepko zagrabil za delo ter že v kratkem izvršil celo vrsto koristnih akcij in nalog. To delovanje med okupacijsko dobo bo konkretnje opisano v drugem delu tega članka, zlasti ker sem ga neposredno zasledoval samo do svojega odhoda v partizane v l. 1943. Lahko pa ugotovim, da naš planinski odbor OF ni bil samo prava matica, okoli katere so se zbirali med okupacijo ljubljanski in oni planinci, ki so pribežali v Ljubljano pred preganjanjem fašistov, temveč da je v tem razdobju častno in uspešno predstavljal tudi matico aktivne borbe slovenskih planincev v okviru Osvobodilne fronte.

Ilegalno delo med okupacijo

DR. JOZE PRETNAR

Pred okupacijo je zavzemalo Slovensko planinsko društvo med našimi množičnimi organizacijami prav posebno ugledno in pomembno mesto tako po številu aktivnega članstva kakor tudi po obsegu in vsebini delovanja; imelo je svoje korenine v najširših plasteh slovenskega naroda ter več kot polstoletno tradicijo. Vdor fašističnih hord preko naših severnih in zapadnih meja ter okupacija in razdelitev Slovenije sta pomenili, vsaj za prehodno dobo, dejansko razbitje naše planinske organizacije. Saj je nemški okupator prav v planinskih predelih, ki jih je zasedel, takoj zatrl vse podružnice SPD, vse planinske domove, koč in zavetišča izročil nemškemu Alpenvereinu, mnoge najagilnejše društvene funkcionarje in planinske tovariše vtaknil v zapore in koncentracijska taborišča ali pa jih prisilno izselil, kolikor se jim ni posrečilo pobegniti v Ljubljano in druge kraje tostran demarkacijske črte. Od celotne naše planinske organizacije je ostal samo sedež Glavnega odbora SPD v Ljubljani s podružnicami SPD Ljubljana-matica, Novo mesto in Črnomelj. Od 65 postojank nam je ostala samo skromna koča na Mirni gori v Beli krajini.

Društvo je imelo ob okupaciji društvene prostore v Cankarjevi ulici nad Daj-Damom. Poleg dveh pisarniških prostorov z arhivi je bila še večja soba z dokaj bogato knjižnico in številnimi revijami; ta je služila ne samo za seje odbora in odsekov, temveč tudi kot čitalnica številnim obiskovalcem. Poseben prostor je bil urejen za fotografsko temnico in hkrati za shrambo gorske reševalne in alpinistične opreme. V teh prostorih smo se že od nekdanj redno shajali na številne seje, pa tudi po drugih opravkih, tako da so društvenim funkcio-

narjem in tudi mnogim drugim planinskim tovarišem postali pravo poslovno in družabno shajališče.

S fašistično okupacijo in razkosanjem Slovenije smo se nenadoma znašli pred vprašanjem, ali naj ognjišče in dom svojega planinskega delovanja v Ljubljani zapremo, dragocene arhive in knjižnico nekam shranimo in skrijemo ter se razidemo ali pa še životarimo in čakamo, kaj nam prinese prihodnost. Saj smo se le predobro zavedali, da v teh okoliščinah nima naše planinsko delovanje nobene prave vsebine več in da mu bo napravil konec okupator, če tega ne bomo storili sami.

V tej dilemi pa sta nastopila dva nepričakovana pojava, ki sta bila odločilne važnosti za bodoče delovanje naše planinske organizacije. Prvi je bil ta, da italijanski okupator našega društva ni razpustil, temveč je toleriral še nadaljnji njegov obstoj in delovanje. Ni bilo nobenih ovir za seje in sestanke v društvenih prostorih. Tudi so mogli planinci v začetku okupacije neovirano hoditi na izlete po hribih in turistično zanimivih krajih Dolenjske in Notranjske v okolišu tako imenovane Ljubljanske pokrajine; to priložnost so ljubljanski planinci tudi izkoriščali in v vse večjem številu hodili zlasti ob nedeljah in praznikih v bližnje in bolj oddaljene kraje ljubljanske okolice. Drugi tak pojav pa je bil ta, da je prav možnost sestankov in shajanja v društvenih prostorih privabila celo vrsto ljubljanskih tovarišev in onih, ki so iz kakršnegakoli vzroka iz drugih krajev za stalno ali prehodno pribežali v Ljubljano. Zatekali so se v društveno pisarno, tu so dobivali razne informacije in priložnost, da se sestanejo s prijatelji in znanci, jim prinašajo obvestila o dogodkih na terenu ter se zaupno razgovarjajo o dogodkih na svetovnih bojiščih itd.

Zato se je planinski odbor odločil, da se delovanje naše planinske organizacije v danih okoliščinah in možnostih nadaljuje. Društvena pisarna je poslovala v skrcenem obsegu še naprej, zaradi kritja vzdrževalnih stroškov so se pobirali članarina in prostovoljni prispevki, Planinski Vestnik je v skrcenem obsegu objavljal ustrezne članke, med drugim opise zanimivih izletniških točk v še dostopnih okoliših in začelo se je misliti celo na to, da se uredijo v nekaterih krajih vsaj zasilna zavetišča za planince. Kmalu se je tako zavetišče zgradilo v Iškem Vintgarju in uredilo pri kmetu Jerali na Samotorici. Sklenili smo dogovor s lastnikom sveta na vrhu Krima, da bi tam postavili skromno planinsko kočo. 15. januarja 1942 je prevzelo Slovensko planinsko društvo od turističnega kluba »Polž« planinski dom na Polževem, ki je bil zlasti v zimskem času privlačna točka ljubljanskih smučarjev.

Med tem pa so nastopili dogodki, ki so napravili konec tudi tem ostankom našega planinskega životarjenja. Naše planinske postojanke, ki so nudile zavetišče ne samo planinskim izletnikom, temveč tudi našim partizanskim borcem na terenu, je v teh borbah doletela usoda, s katero smo že vnaprej računali. Pogorelo je Polževo, pogorelo zavetišče v Iškem Vintgarju in kočica na Mirni gori. Zavetišče na Samotorici smo likvidirali. Bodeča žica, s katero je kmalu obdal okupator Ljubljano, je napravila konec tudi izletništvu ljubljanskih planincev.

Povsem logično bi bilo, če bi bili v tem položaju napravili konec tudi delovanju Slovenskega planinskega društva, prenehali z delom odbora in zaprli svoje društvene prostore. To bi bilo tem razumljivejše, ker so kljub začasni pasivnosti okupatorja do naše planinske organizacije postali ogroženi marsikateri tovariši iz društvenega odbora in iz vrst njegovih aktivnejših sodelavcev. Saj sta bila predsednik in tajnik s predstavniki nekaterih uglednejših ljubljanskih družbenih in gospodarskih organizacij ter zavodov in univerze pozvana po

likvidaciji bana Natlačena na fašistično komando zloglasnih »črnih srajc« v poslopju klasične gimnazije, kjer jih je neki podpolkovnik zasliševal o njihovi politični preteklosti ter jim končno sporočil, da bodo kot talci streljani, čim se pripeti še kak atentat. Dogajale so se še druge nevšečnosti. Tako je n. pr. okupator poslal društvu sliki kralja Emanuela in Mussolinija s pozivom, da jih priobči Planinski Vestnik. Brez ozira na posledice slik nismo hoteli priobčiti. Po naključju nam je prišel v roke prepis seznama takih ljudi, ki bi imeli biti aretirani. Med drugimi je bilo v njem tudi ime predsednika Jugoslovanske planinske zveze dr. Frana Tomiška. Tudi so takrat razsajale po Ljubljani s polnim razmahom racije okupatorja, pri katerih so se znašli v zaporih tudi marsikateri znani planinci. Saj smo že imeli svojo planinsko organizacijo OF, odnosno so marsikateri člani našega društva že pripadali kakemu terenskemu odboru OF ter so bili osumljeni ali ovadeni kot simpatizerji Osvobodilne fronte.

V takih okoliščinah res ni bilo vabljivo delovati zlasti kot odgovoren član vodstva ugledne slovenske družbene organizacije, kakor je bilo Slovensko planinsko društvo. Bilo bi pač varneje, da se vsako planinsko delovanje ustavi in društvo razpusti.

K temu bi bilo še dodati, da so bili v teh časih tudi mnogi znani planinci iz nemške okupacijske cone na Gorenjskem že v zaporih v Št. Vidu in Begunjah. Ugleden planinski delavec iz Kamnika je bil streljan kot talec v Št. Vidu. Dobili smo novice o partizanskem delovanju vodilnega planinca Tomaža Godca v Bohinju in še o drugih planinskih tovariših iz gorenjskega kota. Tovariši, ki so zavzemali vodilna mesta v planinskih podružnicah v Celju in Mariboru, so bili deportirani ali v zaporih ali pa so pribežali pred preganjanjem nacistov tostran demarkacijske črte.

Ob teh in še drugih pomembnih dogodkih in okoliščinah pa je nastal za društvo položaj, ki je nujno terjal, da društvo kljub vsemu ne preneha s svojim delom in da odbor ostane na svojih mestih. Že na drugem mestu je bilo omenjeno, da je val odpora proti okupatorju, ki ga je sprožila in dvignila Osvobodilna fronta, zajel tudi planince in da se je ustanovil planinski odbor OF prav zato, da čim bolj zaktivizira one, ki so že bili vključeni v OF ter pritegne v Osvobodilno fronto čim večje število še ostalih planincev. Za uspešno in organizirano delo nam je bila dobrodošla in koristna prav okoliščina, da bi za svoje sestanke imeli na razpolago tudi društvene prostore, ki so bili v ta namen zelo prikladni. Z navideznimi sejami odbora in drugimi društvenimi opravki bi lahko kamufilirali naše ilegalno delo. Seveda se za ta namen nismo omejili samo na društvene prostore. Imeli smo sestanke tudi drugod. Tako smo se shajali na Šišenskem hribu in zlasti pogosto v lovski sobi pri »Sokolu« in v gostilni pri Jelačinu na Dolenjski cesti, kjer smo prišli tudi v stike z mnogimi tovariši, ki so pribežali v Ljubljano z Gorenjske in Štajerske.

Tako je končno v društvenem odboru prišlo do odločitve, da društvo deluje naprej. Izdajali smo še naprej Planinski Vestnik, četudi samo v nekaj združenih številkah na leto, založili Westrovo knjigo »Iz domovine in tujine«, Režkovo knjigo o Gregorinu in prav proti koncu okupacije še Lovšinovo »Iz Triglava in njegove soseščine«.

Med tem pa se je naše delo dejansko osredotočilo na ilegalno delovanje v okviru planinskega odbora OF.

Ena prvih akcij, ki smo se jih lotili že takoj po ustanovitvi odbora OF, je bila, da pridobimo čim večje število članov OF iz vrste posameznih zanesljivih društvenih članov. V ta namen smo po društvenih članskih seznamih sestavili liste tovarišev, ki bi jih bilo treba pridobiti in zaktivizirati. To nalogo

smo si med seboj razdelili. Hkrati smo s primerno ureditvijo evidence zagotovili, da bi v primeru izdaje ali z mučenjem izsiljenih izpovedi okupator ne mogel razkrinkati celotne organizacije in njenega delovanja, temveč kvečjemu kako manjšo skupino povezanih članov. Iz članarine, prostovoljnih prispevkov in kasnejšega osvobodilnega posojila so začele prihajati znatne vsote. Iz skladišča smo takoj odpremili na teren vso reševalno opremo, zdravila, obveze in šotore. Zbrali smo mnogo zdravil in potrebščin za partizanske bolnišnice, razna oblačila, obutev, blago, usnje in sukanec, predmete za prehrano, kakor sol, začimbe, konzerve, riž, čaj, kavo, sladkor i. pd., za vojaške namene pa veliko število vojaških in drugih zemljevidov, nekaj daljnogledov, precejšnje število nepremočljivih plaščev, celo nekaj italijanske vojaške strokovne literature z navodili za ravnanje z avtomatskim strelnim orožjem, minometalci in topovi. Skrbeli smo za redno propagando in razdeljevanje ilegalne literature med člane. Uredili smo obveščevalno službo, ki je zbirala podatke o delovanju in akcijah okupatorja ter o gibanju in prevozu njegovih oboroženih sil.

Prav tako smo zbirali poročila in podatke o delovanju naših izdajalcev in kolaboracionistov. Po roparskih pohodih so fašistični vojaki pošiljali v Italijo razne naropane predmete, n. pr. šivalne stroje, gospodinske potrebščine, kolesa, orodje in podobno. Pri uradih, ki so izdajali dovoljenja za tak izvoz iz Ljubljanske pokrajine, smo po zaupnih osebah dobili podatke za veliko število konkretnih primerov z imeni pošiljalca in naslova in smo te podatke oddali preko zvez. Sčasoma smo si ustvarili vir preskrbe raznega blaga, ki se je sicer dodeljevalo zavodom, industriji in obrti za proizvodne namene s posebnimi nakaznicami, s katerimi je imel po naključju opravke član našega odbora OF. S takimi nakaznicami, ki so se formalno glasile na uporabnika, smo dvignili v skladiščih velike količine blaga in na ta način preskrbeli za partizanske bolnišnice več sto litrov najfinejšega alkohola in gorilnega špirta, za šivanje perila in obleke preko 100 kg sukanca, za čevlje večje količine podplatnega in gornjega usnja za prehrano preko 1000 kg riža, ki je bil formalno namenjen za izdelavo lepila za knjigoveze in čevljarje itd. Iz denarnih sredstev, ki jih je imelo SPD, smo ustanovili poseben sklad, iz katerega smo dajali podpore takim tovarišem, ki so pribežali v Ljubljano pred preganjanjem nacistov ali so bili deportirani na Hrvaško ali v Srbijo, odkoder se jim je posrečilo pobegniti, pa so bili brez potrebnih sredstev, ker še niso mogli dobiti kake zaposlitve.

Pri svojem delu je imel planinski odbor OF krepko podporo v zvezah, preko katerih je bil povezan z vodstvom OF. Naj omenim od teh zvez samo tovariša Poldeta Dolinška, prof. Vido Janežičevo, ki je bila pozneje umorjena v zaporih, akademsko slikarico Alenko Gerlovičevo, takratnega okrožnega intendanta OF Slavka Glavača, Angelo Dolharjevo, ki je padla kot žrtev belogardistov na Turjaku, Nina Zupana, Iva Svetino in dr. Borisa Tumo, ki so ga pred koncem vojne umorili na Turjaku.

Že ob kapitulaciji Italije je zašlo delovanje našega planinskega odbora OF v precejšnje težave. Izgubili smo dva člana odbora, ker sta odšla v partizane. Pozneje so nam racije nemškega okupatorja pobrale še agilnega gospodarja in blagajnika ter precej aktivnih sodelavcev iz vrste članstva OF, ker so jih odpeljali v zapore in v koncentracijska taborišča.

Tudi zveze, ki smo jih imeli z vodstvom OF, so se večkrat pretrgale in jih je bilo treba nanovo vzpostavljati. Naj pri tej priložnosti omenim, da nobeden naših tovarišev, ki je padel v roke okupatorja, kljub krutemu ravnanju in trpljenju v zaporih ni izdal naše ilegalne organizacije. Tako smo mogli izpolniti

nastale vrzeli v naših vrstah in delo nadaljevali, čeprav je postajalo zaradi terorja in preganjanja okupatorja in njegovih pomagačev vedno težavnejše.

Končno je nastopilo leto 1945. V januarju so se začele velike racije okupatorja in belogardistov in vsak dan se je čulo o množičnih aretacijah. Izdajalci, ki so se vrinili v organizacije OF in tako prišli do važnih podatkov, so ovadili množice aktivistov. Z mučenjem aretiranih v zaporih je odkrival okupator s svojo belogardistično policijo vedno nove žrtve. Tako so aretacije segle tudi v vrste našega planinskega odbora OF. Okupator je sicer zagrabil nekatere vodilne člane zato, ker mu je bilo izdano, da so kot osebe delali za OF, ni pa pri tem izsledil samega obstoja organiziranega planinskega odbora OF Ljubljana-matica. To je bilo izredno važno za naše planinsko društvo, ker bi v nasprotnem primeru prav gotovo udaril okupator po njegovem članstvu in ne samo zaplenil itak skromno premoženje, temveč uničil dragocene društvene arhive in knjižnico.

S tem je praktično prenehalo aktivno delovanje planinskega odbora OF. To pa tudi ni bilo več potrebno. Zmagovite zavezniške armade so prodirale proti nemškimi mejam. Naša slavna jugoslovanska armada je osvobodila Beograd in gonila fašističnega okupatorja iz še zasedenih delov naše domovine. Divizije in partizanski odredi so že začeli končni obračun z okupatorjem in njegovimi pomagači na slovenskem ozemlju. Nad Ljubljano so se spreletavala letala naše vojske z osvobojenega ozemlja Bele krajine. Nad izmučeno in izkrvavclo domovino pa so se začeli razlivati topli, svetli žarki težko pričakovanega sonca svobode.

Ko se za petnajstletnico osvoboditve spominjamo delovanja slovenske planinske organizacije in odbora Osvobodilne fronte SPD Ljubljana-matica med okupacijo, naj se s hvalečnostjo in ponosom spomnimo onih številnih planinskih tovarišev iz vseh delov Slovenije, ki so med osvobodilno borbo s svojim aktivnim ilegalnim delom, junaško borbo, trpljenjem in z žrtvijo lastnega življenja prispevali svoj delež za svobodo domovine in srečno življenje bodočih generacij. Njihova je zasluga, da je naša slovenska planinska organizacija v usodnem zgodovinskem času spontano in odločno stopila v vrsto borcev proti okupatorju in za svobodo domovine ter s tem pokazala, da je zvesta svoji svetli tradiciji in vredna svoje lepe bodočnosti.

*V burji, viharju ste veličastne
moje planine, moje gore.*

*V mesečni noči vse ste skrinostne
moje planine, moje gore.*

*Srce je srečno, kadar vas vidim
moje planine, moje gore.*

*Vedno z veseljem obiskujem
moje planine, moje gore.*

*Vedno vas ljubim, zvest vam ostanem
moje planine, moje gore.*

*Enkrat počitek zadnji mi dajte
moje planine, moje gore.*

JOZE VRŠNIK

Moje planine

*Gasnejo zvezde, sonce obsije
moje planine, moje gore.*

*Zjutraj mi prva misel objame
moje planine, moje gore.*

*V sončni svetlobi vedno ste lepe
moje planine, moje gore.*

Karnijske Alpe in Karnija

DR. VIKTOR VOVK

I. MED DOLINAMA KANALSKO IN ZILJSKO

(Slovenski del Karnijskih Alp)

Na koncu Rateč se človeku na zapad oko ozre po dolgi podolžni dolini do Trbiža in še dalje skoz Kanal tja do Tablja. Ponce na levi, kot da bi se mu stran odmikale, zdaj so mu že bližji Macesnovec in Vršiči, pod njimi Prodi in Švabesca, še naprej se mu kaže velika glava razgledne Kope in poraščeni Črni vrh, ki mu dajeta slutiti bližino prelepih Mangrtskih jezer. Mikavno se nedaleč od ondod vrh zelenih host svetijo Višarje, gorska vasica in cerkev, nad njimi se kaže Kameni Lovec, za njim se v dalji blešči vršina Poliškega Špika. Po sami dolini navzdol je dobro opazna Bela peč, priljubljeno izletišče letoviščarjev iz Fužin, z razvalinami gradu Celjskih grofov na vrhu. Sredi doline onstran Trbiža stoji, kot da bi jo zapiral, debeli kucelj Nebrija ali Podgorski vrh, zares jo pa prav na koncu, na pol že v mrču, a še dobro vidni, zapirajo vršaci Karnijskih Alp, med katerimi je že od tod razpoznaven Konjski špik na italijansko-avstrijski meji.

Ko se planinec tako razgleduje, kaj ne bi zahrepenel odpraviti se na pot, pogledat v širni, lepi gorski svet! Do prve svetovne vojne je vozil iz Ljubljane vlak naravnost na Trbiž in še dalje do Tablja (Pontafel) na takratnem Koroškem. V začetku stoletja ni trajala vožnja iz Ljubljane do Trbiža niti pol ure več kot pa dandanes rabi gorenjec, da prizadevno le do Jesenic dosopiha. Potem ko je Italija po prvi svetovni vojni svojo mejo od Tablja primaknila do Rateč, so morali naši, potujoči v Italijo, na obmejni postaji prestopati na italijanski vlak. Ob pričetku druge vojne je bila železniška zveza v Ratečah pretrgana. Od takrat naprej vozi naš vlak do Rateč, s postaje onstran meje pa je kratek italijanski vlak na Trbiž vozil še do pred tremi leti, ko so na oni strani železniško zvezo s Trbižem ukinili in je zdaj mogoče tam peljati se samo z avtobusom. Toda planinec nič ne mara, če ga vozilo ob pravem času ne čaka. Vzel bo pot pod noge, ker je od Rateč do Trbiža le dobrih 11 km ceste in je videti po njej veliko novega, kaj lepega sveta.

Čez rateški mejni blok prehajajo večidel domačini, ki imajo na italijanski strani svoje njive in polja, gozdove, planine in pašo. Od tam se nam polagoma začenjajo odpirati strmi vrhovi silne Mangrtske gmote, ki sèm na sever razkazuje vso svojo mogočnost in lepoto, Strmi nos, Rateški Mali Mangrt, sam vrh Mangrta, Koritniški Mali Mangrt — svetli vrhovi nad ogromnim ostenjem, čarobna podoba iz naših gorá, ki bi bila resda v vsem popolna, če bi jo občudovali zgoraj, na prvem jezeru. Naprej po cesti, Pod Klancem, zagledamo temačne Žagače, nad njimi skrivnostno steno Vevnice, po kateri so drzno napeljali zelo zračno, izredno zanimivo turistovsko stezo, ki se je od kraja imenovala »Via della Morte«. Ime pa ni bilo kaj prida privlačno, zato so pot preimenovali in je zdaj »Via della Vita«, pot življenja. Bolj v stran stoje Ponce, lepe in veličastne tudi z one, jezerske strani. Pred Trbižem se nam na levi razprostirajo travnati Rovti, izvrstna smučišča, nad njimi se vzpenjajo sončni vrhovi tihega Remšendola. Prekoračimo most čez Ziljico, živo penečo se v globokih tesneh, preko njene debri na desni se nam tu mahoma odkrije še

Na Kokovem prl Trbižu

Foto: Dr. A. Dolhar

»koroški Rigi«, ziljski Dobráč — pa smo že na Trbižu, v stičišču treh držav, treh narodnosti, treh kultur.

Trbiž leži v odprti zeleni kotlini in imamo iz mesta, a zlasti s ceste, ki vanj pelje z glavne postaje, čudovit razgled na Julijske Alpe obakraj državne meje. Na jug se spredaj kar prcnapeto razkazuje Kraljevska špica nad Rabljem, čeznjo pa izkušeno oko v skrajni sinjini kmalu razloči gorovje Belega potoka, teme Visoke špice in pred njo skromni, semkaj obrnjeni vrh Lepe glavc. Pa ni kakšna revica, Lepa glava, v vršacih Belega potoka. Če se ji od juga, onstran Rabeljskega jezera, približamo po samotnem Belem potoku navzgor in pridemo nad studencem iz bukovja na plano, v skalovje, bomo strmé obstali, ko jo zagledamo nad sabo vrh strmega grohotja, ker je zares lepota. Toda kar na Trbižu najbolj priklepa nase popotnikovo oko, je Višenjska skupina, ki jo mimo Višarij in Lovca občudujemo v njeni očarljivi lepoti. Sredi belih gorá se tam veličastno v višave vzpenja nepozabna podoba sončnega Viša.

Trbiž, kjer se stekajo lepe ceste in mednarodne železniške zveze, je pravo torišče velikega turističnega prometa. Od krajev v območju Zapadnih Julijskih in vseh Karnijskih Alp je najbolj znan ter poleti in pozimi bolj ko vsi drugi obiskovan. Popotnikom in letoviščarjem je ugodno izhodišče za neštete izlete in ture, pozimi pa nudi ljubiteljem zimskih športov raznovrstne ugodnosti in olajšave, nadelane smuške proge, vzpenjače in žičnice, predvsem urejeno gostinstvo.

Sem hodil po Trbižu, skozi vrvež in gnečo. Naenkrat, glej, med stisnjenimi poslopji majhna hiša, v njej trgovinica, nad vrati pa tabla: Terezija Trošt. Dobro pogledam, res je: Trošt, na s-u kljukica, za tamošnje okoliščine kaj

Ukve (levo zada)
Lipnik

Foto:
Dr. A. Dolhar

nenavadna stvar, v resnici edini primer. Stopim noter, je šla na Višarje. Pa sem jo na povratku obiskal. Je doma spod Nanosa, iz Lozic, že dvajset let na Trbižu, pa še čisto govori svoje milo vipavsko narečje, od konca Vipavske doline, Podrage, Orehovice in Lozic. Kako prisrčno sem jo pozdravil! Nisi izdala, junakinja, svojega rodu! Ohranjena je zdrava v tebi podraška puntarska kri. Taka kljukica pa v takih krajih razodeva ne samo pogum, ona pokaže celega človeka, njegovo pripadnost k tej ali drugi družbi, narodnosti in kulturi, očituje kar celoma njegovo miselnost, njegov svetovni nazor. Dokler še držiš slovensko kljukico na imenu, si človek A. Če jo odvržeš, postaneš na mah človek B, čisto drugó, prejšnjemu zelo malo, včasih nič podobno bitje. Še po zunanosti, po obleki, kretnjah — po vsem si zdaj drug človek.

Pozdravil sem krepostno rojakinjo in šel po mestu naprej. Pa spet gledam in vidim: tu Pleschiutschnigg, tam Wesenschegg. Pri teh dveh je zadeva še kolikor toliko v redu, ker v ničem ne prikrivata svoje poreklo. Je pa še človek s takimle imenom: Giulio Césare. Nič bi se obenj ne obregnil, če bi ne vedel po naključjih in doživetjih za kaj pisano zgodbo. Še pod Avstrijo sva se skupaj z njegovim očetom vojskovala, pisal se je Cesarek, govoril je laški. Ob črki k na koncu pa sem takoj pomislil, da je mož, sicer Tržačan, slovenskega rodu. Prav kmalu sem dognal, da je bil njegov oče Franc Česarek, nekje z Dolenjskega doma. V mladosti je prekladal suho robo z doma, prišel v Trst, se tam udomačil in rod spočel, ki še danes živi. A kakšne spremembe, kakšen prevrat: Giulio Cesare, Julij Cezar — pa Ribničan!

Zamislil sem se, prešteval slabosti in zmote človeka, pa se pri tem spomnil, da je s krajevnimi imeni po svetu, kakršno se tu opisuje, podobna stvar. Tako so nekatera obrnjena, skrivenčena in okrnjena, da jim je težko uganiti izvor in pomen. Ob vsem tem pa je prišel čas, pohitel sem na postajo, da se popeljem v Karnijo.

S Trbiža nas električni vlak potegne v letoviščarsko Kanalsko dolino, pisano, od gozdov in pašnikov vso zeleno, bogato z vodami, ki tečejo s hribov. Od

Na Žebbranju
(Ostrnik)

Foto:
Dr. A. Dolhar

razvodja pri Žabnicah¹ peljeta železnica in cesta pokraj Bele (Fella) vse do njenega izliva v Tilment (Tiliaventus, Tagliamento) v starodavnih Vratih. Vseskozi imamo na levi strani Julijske, na desni pa Karnijske goré. Obakraj se razgledujemo po naših vaseh in vrheh, za Žabnicami pa pride Ovčja ves², znamenito izhodišče za gorske ture, kjer se nam na jug široko odpre svetla, zelena Zajzera, ki jo v koncu zapira vrsta prelepih gorá: Lastovice, nad njimi Krniška špica, Divja Koza, Gamsova Mati, Koštrunove špice, Veliki in Mali Nabojš pa sredi teh veljakov Višnja gora, silni Viš, ožarjen v sončnih višavah.

Onstran ovškega proda, tam kjer priteka v Belo neukrotna silica Ukva, v samem zelenju, so arhaične Ukve³, v Kanalski dolini poglavitno izhodišče v vzhodni, slovenski del Karnijskih Alp, predvsem na Ostrnik⁴, ki je od tamošnjih vrhov najvišji, najznamenitejši in najbolj obiskovan. Iz Ukev je prijeten izlet na sončno Ukovsko planino, eno izmed najlepših in največjih planin na slovenski zemlji, kjer stoji v razsežnem in odprtem smuškem svetu dobro oskrbovana kočá tržaške podružnice C. A. I. (Rifugio Fratelli Nordio – Deffar), do katere se je moči iz doline udobno pripeljati tudi z avtom. Zlasti živahno je na planini poleti, ko se Kanalci večidel kar z družinami gor preselijo in tam ves

¹ Po starem je to razvodje bilo tisto, do katerega je bila Italija zahtevala svoje meje. Tako je takrat pisal botanik E. De Toni: Onkraj Pontebane je ozemlje avstrijsko po jeziku in običajih, toda italijansko po položaju do razvodja pri Žabnicah. Zato je ondotno rastlinstvo šteti za našo (sc. italijansko) floro. E. De Toni v knjigi Giovanni Marinelli: »Guida del Canal der ferro«, Udine, Società Alpina Friulana, 1894, str. 60. Leta 1918 pa je bil apetit že mnogo večji, pobrali so si vse do razvodja, toda tistega pri Ratečah.

² Ovčja ves, nem. Wolfsbach, ital. Val Bruna in Valbruna. Še Marinelli pa je pisal Mal Bruna in Malbruna, Wolfsbach in Ovčja ves, borgatella slovena (slovenska vasica). Giovanni Marinelli, n. m., str. 316.

³ O Ukvah in Ukljanih je pisal Marinelli, n. m., str. 315–16: Slovenska vas. Ljudje so lepi, krepki, vesele nravi, se kot etničen tip odlikujejo pred prebivalci vseh drugih vasi v dolini (sc. Kanalski).

⁴ Ostrnik, 2052 m, na italijansko-avstrijski meji. Domačini, posebno Ziljani, izgovarjajo Ojstrnik. Tudi Ojstrica sem slišal iz ust starega Ukljana.

letenski čas prežive v svojem vaškem, kmečkem življenju. V okolici onod je še nekaj zasebnih sezonskih gostišč in otroških domov, tako na planini Ravni, sredi prekrasnih smuških terenov, med Ravno in Ukvo, na položni planini Macesnik, pod Tamarjem, gozdnato dolinico, ter še drugod. Z Ukovske je poldrugo uro hoda na prostrano Bistriško planino, kjer je po širokih gorskih pašnikih razložena cela vas planinskih koč in staj, povprek jo pa preseka italijansko-avstrijska meja. Prav na meji, a že na avstrijskem svetu, je planinski hotel, vse leto odprt. Tja pa pridemo z Ukovske planine ali skoz gozdni dol na sever do hiše pod Lomom in od onod naravnost proti vzhodu po lepih, položnih vijugah, ali pa že od kraja na vzhod po kolovozu ob Pleču na Pleče⁵ in naprej po mejnikih mimo idilične planinske kapelice na Žebzanju. Tod povsod so široki, izvrstni smuški tereni. Pa kakšni razgledi na vse strani!

V prvi svetovni vojni so bile planine razdejane in požgan je bil tudi hotel na Bistriški planini, ki je bil oddavnej obstajal. Prav kmalu po vojni ga še niso obnovili in je tisti čas turistom na planini postregel domačin z Ziljske Bistrice v svoji hiši. S prijateljem Stankom sva šla s smučmi na Ostrnik z Ziljske strani, z Bistrice, kraj Bistriškega potoka. Nad vasjo, Pri Kapelah, sva se dolgo razgledovala po prelepi slovenski Ziljski dolini. Toda potem naju je više gori, v Vrtinjem logu⁶, nekje pod Čelom, zajela noč in sva v temi za nekaj pota zgrešila smer. Ko je kasneje posvetil mesec skozi vejevje, se nama je ledena skorja neprijazno polesketavala na grudasti stezi skozi strmo globačo. Po polznih tleh ni bilo, da bi človek štel naglo stopinje. V eni roki smučti in palici, a z drugo se je bilo tu pa tam treba oprijemati debel in korenin, pa naju je taka hoja precej utrudila. Tolažila sva se s pivom na Bistriški planini. Prišla sva po Potočnici že pod Stobovce⁷, kjer nama je avstrijski financar pokazal smer čez Zahomsko planino. Presmučala sva jo v jasni mesečini po odprtem svetu in sva dalje pod Plečem in Žebzanjem kmalu dospela k Ziljanu na Bistriški planini. Ni imel óla, a je razumel najino žejo in se sam ponudil, da drugam steče ponj. Čeprav sva ga zadrževala, je urno planil iz tople hiše v hladno noč. Ko sva ostala sama, je bilo od blizu slišati nekakšno pregovarjanje. Šla sva pogledat in so bili

⁵ Pleče, potok, in Pleče, prehod na meji, 1616 m. Na avstrijski specialki Pletschbach, na jugosl. specialki Pleča. Ital. Rio Plécia, Sella Plécia. Prijatelj s Trbiža mi pravi, da je pred mnogimi leti v sedlu še videl napis: Predol. No, s predola je na južno stran po odprtih pašnikih zelo blizu na prostrano Zahomsko planino, kjer imajo tudi udobno gostišče. Vredno je spomniti, da je bila na Zahomski planini, ki jo zdaj čez pol seka italijansko-avstrijska meja, že pred 60 leti slovenska planinska koča, Korenova koča. Zgradil jo je na svoje stroške Ivan Milonik p. d. Koren iz Zahomca, odbornik takratne Ziljske podružnice SPD. Za člane društva je veljala prenočnina v koči 40 vinarjev. Slavnostne otvoritve koč so se udeležili številni slovenski planinci iz vseh krajev. Ziljani, pevci in pevke, v domačih nošah, so prepevali svoje lepe pesmi, a topiči so pokali, da so se planine tresle, kakor je poročal P. V. 1901, str. 125.

⁶ Vrtinji log, Vrtinji graben. Za obliko vrtinji se zavzema dr. Josip Šašel v P. V. 1952, str. 429. Tudi L. Višarski, Kanalec, piše Vrtinji log v P. V. 1956, str. 425. Prof. Melik ima Vrtinji Log, Vrtinjlogarski, Vrtinjlogarski potok (Anton Melik: »Slovenski alpski svet«, Slovenska Matica, Ljubljana, 1954, str. 351, 362, 363). Karta Slov. Matice ima Vrtlinov log, jugosl. specialka Vrtlinov log in Vrtlinov graben. Kaže, da izvira oblika vrtlinov s severne strani, od Ziljanov. Nemci pravijo Bartolobach, Bartologradben, Bartolowiesen, od njih so povzeli Italijani Canale Bártolo, Prati di Bártolo. Morda utegne jezikoslovec najti skupen besedni koren v imenih Vrtinji-Vrtlinov na cni pa Bártolo na drugi strani.

⁷ Na Stobovcah, čez Stobovce. Na jugosl. specialki Vrtlinovo sedlo, ital. Sella di Bártolo, 1175 m, znani prehod, najkrajša in najudobnejša zveza čez vrhé iz Zabnic na Bistrico in v Zahomec, iz Kanalske v Ziljsko dolino, v vsem glavnem gorovju Karnijskih Alp najnižji preval.

italijanski financarji, pod isto streho, na drugem koncu hiše, pa onstran državne meje. Sedeli so pri večerji. »Zajmita z nami«, so naju prijazno povabili, pa sva se v Italiji pokrepčala, še preden se je Avstrijec, uslužni Ziljan, povrnil s pijačo.

Z Bistriške planine pridemo po južni, italijanski strani, v dobre pol ure na vrh Ostrnika, od koder imamo enega izmed najlepših in najobsežnejših gorskih razgledov. Vidiijo se Julijske, Karnijske in Ziljske Alpe, Karavanke, Dolomiti, velikanski snežniki Oetztaških, Stubaiskih in Zillertalskih Alp pa Visokih Tur ter še nešteti drugi daljni in bližnji vrhovi. Pod nami je razprostrta vsa ljuba Koroška z ljubkimi vasmimi in s svojimi prelepimi jezeri. Na daleč pa slovi Ostrnik po svojih lepih in zanimivih smuških turah. Smuki z Ostrnika na Ziljsko Bistrico kmalu ni najti para. Slavni klasični smuški tir, okoli 12 km nezadržane smuke skozi gozdne izseke in presecke, čez rovtve in senožeti, ima skoro 1500 metrov višinske razlike.

Lepi in zanimivi, često povsem svojevrstni, so izleti in sprehodi s Trbiža, iz Žabnic, Ovčje vasi in Ukev na bližnje Karnijske goré in hribe, na Črni vrh, Mulejev vrh⁸, Mirnik med Béličama⁹, Lomek, Sui vrh, Kok ali Kuk¹⁰. Pod Kokom, vrh Tamarja, v široko razglednem svetu, stoji nekaj poslopij, kjer so bili pred leti nameravali ustanoviti nekakšno luksuzno letovišcarsko naselje, kjer bi imeli stanovalci kar brezprimeren komfort. Na vse strani se je že razglašala bučna reklama za ta »Villaggio alpino di Monte Cocco«. Ali očitno je zmanjkalo sredstev in sedaj vlada samota v tistem lepem planinskem svetu. Od tam se naprej po kolovozu pride v sedlo Mrzli studenec, od koder ni niti

⁸ Nem. Mulikopf, ital. Cima Muli, kar bi po tem pomenilo muljo glavo in mulji vrh (od živali mule), kar je seveda nesmisel, ker je izvirno, slovensko ime pač lastniško ali posestniško ime.

⁹ Ena Béliča, žabniška, je izvirnica Bele. Teče od izvira do Žabnic v smeri JV, pri Žabnicah se pa obrne proti Z in nosi od tam naprej ime Bela (Fella). Druga Béliča, ukovška, izvira pod Zahomsko planino in se izliva v Ukvo na Ukovski planini. S te planine pa do malo pod Zahomsko je po njenem dolu speljana avtomobilska cesta. Piše se Béliča in Bevca, tako France Bezljaj »Slovenska vodna imena«, SAZU, Ljubljana, 1956, str. 55. Za žabniško Béličo ima karta Slov. Matice tudi ime Felica (v oklepaju), jugosl. specialka samo Belica. Domačini govore narečno Vilca in uporabljata ta naziv tudi L. Višarski, n. m., str. 427. Od tod nem. in ital.: Filza, pišejo pa Italijani tudi Fella Piccola, la piccola Fella.

¹⁰ Pri Kanalcih je Kok (iz Žabnic je lepo viden), pri Ziljanih pa Kuk. Na karti Slov. Matice Kolk, 1946 m, na jugosl. specialki tudi Kolk, toda 1941 m. Na avstr. specialki Kok, 1942 m. Ital.: Monte Cocco. Toda ko Italijani še niso bili tod doma, so goro imenovali Kok Kofel ali Goek. Tako je pisal znameniti geograf Giovanni Marinelli v »Cronaca della Società Alpina friulana«, I. I, 1881, str. 129. Góri je izmeril višino 1946 m. Zadevo s temi Koki, Kuki in Kolkami nam je po zelo zanimivi plati osvetlil ing. Stanko Dimnik v svoji izvrstni razpravi »Gorsko ime Kuk odkriva zgodovino«, P. V. 1960, str. 149—155, 208—217. Prav spričo njegovih izvajanj bom tu še omenil, da imamo na obravnavanem ozemlju še naselje Kuk ob Beli, pri Naborjetu, nem. Gugg, ital. Cocco. Severozapadno od Naborjeta je na karti Slov. Matice Kuk, 1304 m. Na jugosl. specialki je ta Kuk 1300 m. Na avstr. specialki je kota 1300 m, ime pa Kleine Alpe Spitze, na zemljevidu G. Freytag & Berndt's Touristenwanderkarte 1 : 100 000 je kota tudi 1300, ima pa Gugg — Berg. Italijani imajo Alpe Piccola 1302 m. Više gori na sever, najprej po grapi, potem pa grebenu ali držec se nekoliko pod njim, se pride na zeleno planino, na avstr. specialki Gugg Alpe, na jugosl. specialki Gug A., ital. Alpe del Cucco. Nad to planino je po obeh specialkah kota 1597, brez imena, Italijani pa pišejo zanjo Monte Cucco, 1958 m, z obrazložitvijo, da izvira ime od slov. kuk, okrogel ali okroglast vrh, »cima arrotondata« (Ettore Castiglioni — Silvio Saglio: »Alpi Carniche«, Guida dei monti d'Italia, C. A. I. in T. C. I., Milano, 1954, str. 360). Za vsa ta imena gl. tudi Rudolf Badjura: »Ljudska geografija«, DZS, Ljubljana, 1953, str. 145.

Zabnice

uro hoda po mejnem grebenu ali levo na Lepi Vršič ali desno na Konjščico¹¹. Z Mrzlega studenca se po lepi gorski stezi na avstrijski strani pride v poldrugi uri na Dolinice¹², pisano planino, kjer stoji majhen, a čeden hotel »Starhand«. Bil pa je zaprt in vsenaokoli je vladala grobna tišina, ko smo se lani že v pozni jeseni ondod spravljali na Ostrnik. Na Ukovsko planino nas je s samodrčem pripeljal Janko iz Trsta, tretji, pravzaprav prvi od dolgoletne planinske tovarišije. Bil je lep, topel popoldan in smo bili namenjeni na Bistriško planino, da tam prenočimo. Eden je bil za navadni, najkrajši pot po južni, sončni in takrat še kopni strani, drugi pa je mislil, pojdimo čez Dolinice in odzad po Ziljski strani, po robih in čez sam vrh na Bistriško planino. Ker te smeri še nismo poznali, smo se odločili zanjo. Do Blaške planine na Zgornjih Dolinicah je še

¹¹ Lepi Vršič ali Lepi vrh, 1912 m, nem. Schoenwipfel, ital. Cima Bella. Konjščica, nem. Zagranberg, ital. Monte Sagraan. Glede višinskih mer je treba omeniti, da so po raznih zemljevidih in opisih za isto točko često precej različne. Tako ima Konjščica na avstr. specialki 1930 m, na jugosl. specialki, kjer je brez potrebe označena samo z nemškimi imenom, 1931 m, na karti Slov. Matice je Sagraan 1942 m. Tudi karta Istituto geografico militare, list Tarvisio, izdaja l. 1932, ima 1931 m. V splošnem bi po mojem od tega, kar imamo zapisanega, najbolj odgovarjale izmere Italijanov, ker so zemljo zasedli šele po prvi vojni in potem ponovno merili, saj so jim bile meritve važne tudi zato, ker so kraji v mejni coni. Konjščica je sicer po južni strani znana z imenom Krošove skale, po Ukljanu p. d. Krošu, ki ima pod vrhom svojo planino.

¹² Na Dolinčičah, pravijo Ziljani, Kanalci pa narečno Na Dolince. Na jugosl. specialki Dolinica. Planina je malo pod mejo, na avstrijski strani. Meja gre tam čez tesni predol Lom, 1460 m. Dolinice, ime, je ž. mn. Torej na Dolinicah, z Dolinic. Tako tudi morfološko ustreza, kajti tam, kjer se svet na jug prevesi v Ukovsko dolino, se odpirata z zapadne in z vzhodne strani po ena grapa in se prav tam steka več dolin.

Pod Kokom, v ozadju zapadne Julijske Alpe

Foto: Dr. A. Dolhar

dobro šlo, toda više gori je strmina postajala čedalje hujša, snega pa vedno več, bil je moker in se nam je mestoma udiralo do kolen. Sopihali smo navkreber po odprtem svetu, le tu in tam je za tolažbo in da smo sape zajeli ob njem, iz snega mohl upognjen ruš. Nagnil se je že dan, po Ziljski in Kanalski dolini se je somrak raztezal, ko smo se po strmem grebenu Čez Vrabce poganjali kvišku. Spokojno je legal večer na tihotni gorski svet. Okoli in okoli so pod jasnim nebom beli vrhovi požarevali v zahajajočem soncu. Le polagoma je pobledevala luč jesenskega dne, ki se je veličastno poslavljal. Znočilo se je, ko smo obstali pri triangulacijski piramidi na vrhu. Tipaje smo se v temi spuščali po skalah in griži na Bistriško planino in dobre volje v hotelu prisedli k planincem. —

Iz Naborjeta (naši pravijo Nabrjet, tudi Brjet) je zelo zanimiva tura skozi divjo Naborješko grapo pod obraščenim, zelo strmim Koroškim vrhom¹³, k Čurčeljn¹⁴ in še navkreber v Kladj¹⁵ pa na oni strani po kolovozu skozi Kotline na Dolsko planino in dalje navzdol pod Nápoljsko goro v Kozloz in k Mlinarju pod Goro, k rojakom na Zilji, v Nápolje, Loče in Dole, Melviče, Moste in Mele pa še v Pázrije, da se po lepi turi okopljemo v Preseškem jezeru.

¹³ Za ta vrh ima avstr. specialka koto 1560, brez imena. Na avstr. generalki je kota 1572, Hoch Brenah. Italijani imajo 1565 m, Brenaca Alta. Na jugosl. specialki je kota 1560 in ime napačno Požganje.

¹⁴ Čurčeljni, Čurčlji, lepa planina s prekrasno floro. Čurčelj, Ukljan, je gospodar, po njem ima planina ime. Govorijo takole: Gremo k Čurčeljn¹⁴, mimo Čurčeljn¹⁴, počivamo pri Čurčeljn¹⁴. Čurčelj pomeni pri Korošcih storž (smrekov, koruzen). Na Koroškem niso redke hiše s tem imenom.

¹⁵ V Kladj¹⁵, skozi Kladj¹⁵, mejni prelaz, 1477 m, nem. Kasselwaldsattel, ital. Sella della Caldičera, Kessel, caldičera = kotel.

Od Sv. Katarine ali Šenkatrije, kot se to naselje ob Beli pri domačinih imenuje, se pride po globokem grabnu Belega potoka navzgor pa čez Klužice na Veliki vrh¹⁶ in Špik. Z obeh, ki sta še na italijanski strani, so lepi razgledi na Julijske Alpe onstran doline. Z obeh je sestop po stezah v razpotje pri Starih Klužah, kjer stoji prijazna lovska koč. Od tam gremo ali na levo v Krsnico, preval pod Planjo, ali pa na sever po kratkih vijugah skozi gozdnati dol med Planjo in Poludnikom¹⁷ v vrh Pri Grádešci¹⁸ ter čezenj v Avstrijo pa navzdol po pašnikih in senožetih mimo senikov in hlevov k Brškemu jezercu in na Brško planino ter dalje pod Brško goro v dolino, k Zilji, k skrajnim Slovencem, v Lužje, Veliko ves, Potoče, Limarče.

Vsi vrhovi slovenskega dela Karnijskih Alp so vredni turistovskega obiska. Z njih imata planinec in izletnik razsežne, čisto svojevrstne razglede, čez čudo lepe po Julijcih, zlasti Zapadnih. Povsod so sijajna smuška torišča in velik užitek ima zimski alpinist, ki presmuča ves dolgi hrbet, goré in planine, ki imajo posebno po severnih plateh še spomladi izvrsten sneg. Vsaka ziljanska občina ima po karnijskih vrheh svojo planino. Na teh planinah, ki so prijazne, zelo razsežne, v lepih, razglednih legah, so cele vasi hišic, koč in staj, tu in tam je še kakšno gostišče. Tudi nekateri stanovi, ki jih tod nazivljejo fače, so opremljeni za sprejemanje turistov, tako da bo tod popotnik ob času malokje ostal brez večerje in prenočišča.

Povsem poseben, zelo slikovit, je gorski svet med Belim potokom nad Šenkatrijo in hudournikom Bombašem, Bombaševim grabnom, na robu Kanalske doline. Nad Belo pri Lužicah je Kucer¹⁹, na sever so še po vrsti Malo in Veliko Klobišče²⁰, skalnati Gozdec in Žinovec, dominanten dolomitski steber. Nad Depaljo vesjo je Planja, pod njo na vzhodni strani Brajdov ter na zapadni strani Flikerjev graben. Tam so še Prednji Ščit in Zadnji Ščit, med obema sedlo Kopa, Voglov potok in Voglov graben²¹, med njim in Bombašem Breznjak²², sila strm na severozapadni, z izjedeni stenami na južni strani, z zelo lepim razgledom po Železni dolini, na Poliški Špik in Višenjsko skupino. Na jug od Breznjaka, vse dol v dolino, je Zavrh, razsežen travnat svet. Tam so planine, med njimi največja Čofnigova planina, in manjši gorski pašniki, ki so v lasti posameznih kmetov iz že nemških vasi ob Zilji.

¹⁶ Monte Acuto, Spitzberg, 1783 m, markantna visoka piramida s skalnatimi, prepadnimi rebri.

¹⁷ Poludnik, 1999 m, pri Ziljanih Poldnik, narečno Pudnik, Pudenk.

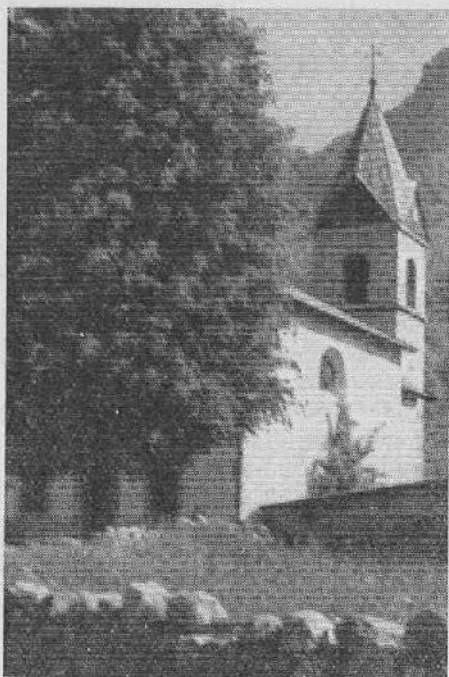
¹⁸ Sella del Poludnig, Eggeralpensattel.

¹⁹ Kóta 925 na avstr. specialki.

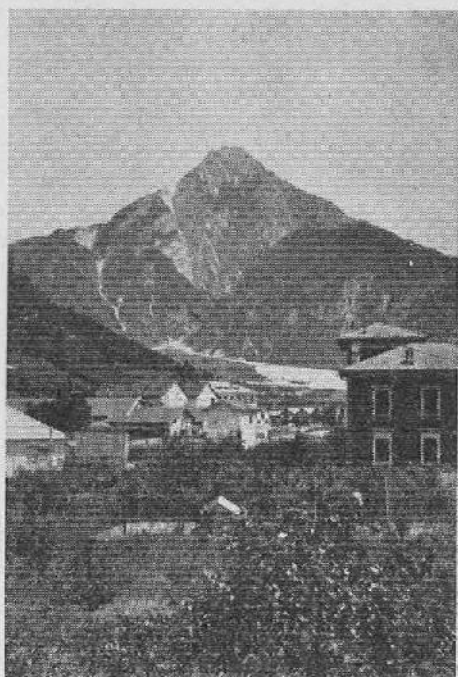
²⁰ Na zemljevidih Monte Pin, dvovrha kóta 1528, po ital. meritvah 1506.

²¹ Potok, graben v voglu, to je v krajni meji, od koder imajo v gozdovih Kanalci svoje srenjske pravice. Na oni strani potoka so gozdovi v zasebni lasti. Nem. Vogelbach in Vogelbachgraben, od tod ital. Rio Valle degli Uccelli. Na jugosl. specialki Fogel. Ptičev pa ni ondod nič kaj prida, če jih je sploh kaj. Ker potok in graben sta nenavadno divja, voda tamkaj rije in rine skozi globoke, izjedene, mestoma nedostopne tesni, steza je marsikje od moč pretrgana. Zelo tuj, a za turista izredno zanimiv svet, znan tudi po svojih okameninah. Zaradi metode etimološkega prevajanja bodi v tej zvezi naveden iz krajevine bližine podoben primer. Pod Višem so Viški potok, Viška planina in Viška glavica (1347). Nemci pišejo Fischbach, Fischbah Alm in Fischkoepl. Po njih so Italijani uvedli imena Rio del Pesce, Cima Pesce. Rib seveda ni nikjer nobenih, če ne štejemo tistih, ki jih morda kdaj planinci iz konservnih škotel pojemo na nepozabnem počivalu pri bistrem studencu ob Viškem potoku na Viški planini.

²² Ital. Monte Brizzia, na kart Ist. Geogr. Mil. 1 : 25 000, list Pontebba, 1. 1927, 1557 m; po podatkih E. Castiglioni — S. Saglio, n. m., str. 354: 1540 m. Na karti Slov. Matice Brizia, 1559. Na jugosl. specialki Mt. Bricija, na avstr. specialki Brisia, na teh dveh 1557 m.

Sv. Anton na Tablju

Tabelj

Foto: Dr. A. Dolhar

Gore v tem predelu so zvečine zelo divje na pogled. Tod so strme stene, skalnati in krušljivi hribi, v vznožjih razorane tesni, brczna in grape. Svet je samoten, odročen in odljuden, večidel slabo razhoden, zato manj znan in malo obiskan. Toda planinec bo izsledil tudi ondod svoja pota. Pomagali mu bodo ponekod še ostanki stezjá in naprav iz prve svetovne vojne, in ko bo stal na katerem koli teh čisto svojevrstnih, zelo posebnih, zračnih in razglednih vrhov, bo občutil lepoto pa v lepoti veselje in srečo.

II. OD TABLJA DO TUMEČA

Nedaleč od Dépalje vesi²³, na koncu Kanalske doline, se zavije Bela, ki je do tod tekla od vzhoda na zapad, naravnost v južno smer, v Žlezno dolino (Canal del Ferro). Tu je Tabelj, Ponteba – Pontafel, eno izmed poglavitnih izhodišč v Karnijske goré. Do l. 1918 je bila Ponteba na italijanski strani, Pontafel pa na avstrijskem Koroškem, vmes je potok Pontebana, dotlej državna meja. Skromen hudournik, toda kako ostro se po njem ločita dva svetova, ki sta si posebno do prve vojne bila kot malokje različna. V Pontafllu vse nemško, v Pontebi furlansko, pa ne eden ne drugi ni znal jezika, ki se je govoril onkraj potoka. Na prvi pogled opazna razlika v zunanosti in postavi človeka. V Pontebi Furlan, bolj skromen in preprost, a delaven, potrpežljiv, resen, nekoliko

²³ Dépalja ali Lípalja ves, krajevni imeni nam je obrazložil dr. Josip Šašel v razpravi »Koroška imena na naših specialkah«, P. V. 1952, str. 428.

zaprt. V Pontafllu pokončni Nemeč, rdečeličen, navzgor ošiljeni brki, obutev solidna, irhaste hlače, usnjene naramnice z obšitimi očnicami, encijan in sleč, klobuk pa zelen, za njim gamsja brada, ptičje peró — večen lovec, pripravljen na tekmo in boj.

Razlika med Pontebo in Pontafplom je v podnebnju, rastlinstvu. Ponteba, ki je po Železni dolini odprta proti jugu in zato izpostavljena toplejšim zračnim strujam, ima že milejšo mikroklimo in drugačno, že nekam južno vegetacijo. Začudil sem se, ko sem potoval prvič po tistih krajih in gledal vse dol po Kanalski dolini pa do Pontebane gozdove z iglastim drevjem, a kakor hitro sem prišel v furlanski svet, onstran mostu, ni bilo več iglavcev, temveč so začeli navzdol po sicer skromnih hostah prevladovati nižji listavci. Razlika med Pontebo in Pontafplom je v značaju naselij. Tu so hiše nižje in širše, narazen druga od druge, tam pa visoke, na tesno zidane na južnjaški način. Tu so strehe strme, s skodlami krite, tam položne, krite s korci, in večji del po vrhu nametane s kamenjem, da ob vetrnem vremenu bolje drže. Na hišah v Pontebi so okna široka, s podboji iz kamna in oboknicami, v Pontafllu so okna v lesenih okvirjih, na oknih cvetlice. V Pontebi imajo samo nekateri skromno pečico, čeprav štejejo kraj med najhladnejše v Italiji, v Pontafllu ima vsaka hiša svojo veliko peč. Razlike so v opremljenosti hiš, pri hišnem orodju in kuhinjskih potrebščinah, v načinu obdelave, v mišljenju in običajih, v vedenju, kadar je žalost ali veselje. V prvi svetovni vojni je bilo vse razdejano, ker je bila po gorah nad dolino bojna črta, a tudi ko so vse naselje po vojni obnovili in je vsa pokrajina že kmalu pol stoletja pod Italijo ter Pontafel in Ponteba že dolgo strnjena v eno samo občino z enim samim imenom, kljub vsemu temu so še zmerom razlike obkraj potoka²⁴.

Razlika tudi v prehrani. Bilo je kakšno leto po prvi vojni. S prijateljem Stankom sva bila po lepi turi na Dunjski vrh in Lipnik prenočila kar v bregu, na Slovenski planini. Dopoldne svá prišla v dolino, v Pontebo, tisto na oni strani vode. Še uro časa je bilo do vlaka in da se odteščava, sva stopila v gostilno in vprašala, če imajo kaj za pod zob. Furlan je odkimal in pokazal čez vodo, naj greva sem, na nemško stran, v Pontebbe todëschie, je rekel. Potem povprašava tu za predjužnik²⁵, Nemeč pa naju debelo pogleda: »Iz katerih krajev vendar prihajata, sta mar vojno prespala?« Navada ali razvada, ondod ni nikoli več oživela.

Od Tablja do izliva Bele (furl. la Fele) v Tilment potujemo po izredno zanimivi Železni dolini, ki jo v vsakdanjem življenju že štejejo h Karniji. Je povsem svojevrstna alpska dolina, posebno do Kluž zelo ozka, zaprta, tu pa tam prava divjina med skalovjem in vodami, z redkimi in neznatnimi naselji ob ustjih stranskih grap in debrí. Ima malo svetlobe in sonca, Bela se pa šumno prebija skozi njene temačne tesni in mora, čeprav v hudem dežju naraste in preplavi sotesko, le-to še deliti z zelo prometno cesto in enotirno železniško progo, ki je pa edinstvena v svoji izgradnji, kot malokatera ovinčna, se s cesto velikokrat križa, pelje skozi številne predore, čez mostove in viadukte, nad

²⁴ Čez Pontebano peljeta cesta in od l. 1879 tudi železnica. Sporočila govore, da v vsem 18. stoletju in v prvi polovici 19. stoletja, tedaj v 150 letih, niti en zakon ni bil sklenjen med dvema, ki nista bila z iste strani potoka. Prvi zakon med ženinom z enega in nevesto z drugega brega, zelo redek primer, je bil sklenjen l. 1861. — G. Marinelli: »Guida del Canal del Ferro«, Udine, Società Alpina Friulana, 1894, str. 310.

²⁵ Predjužnik, nemško Gabelfrühstück, toplo mesno jelo, ki se z njim postreže v gostilni dopoldne, star avstrijski običaj, ki se ga ponekod v nasledstvenih deželah še drže.

drzno nazidanimi škarpami, pod mojstrsko nadclanimi oporami in strehami, ki jo varujejo plazov. Tudi kraj ceste so umetne naprave zoper erozijsko delovanje vodá. Po obeh stranh pa toliko naravnih lepot.

Že desetletja proučujejo načrte, kako bi razširili dolino, modernizirali cesto in progo naredili dvotirno. Oboje, cesta in železnica, sta zelo prometni, saj teko ondod najkrajše in najhitreje zveze med nemškimi deželami ter Furlansko nižino, Benetkami in Rimom. Nikjer ob cestah nisem videl toliko raztolčenih vozil kakor tam. Posebno dramatični so prizori ob nedeljah zvečer, ko se Korošci, vse na bencin, množično vračajo z italijanskih izletov, večidel iz Benetk, v domovino. Pa kaj je ob cesti napisov in tabel, ki jih vneto vabijo na sončni jug! Prima Waine. Güte Küche. Erfrissungen — rinfreschi. Jausen-stazione.

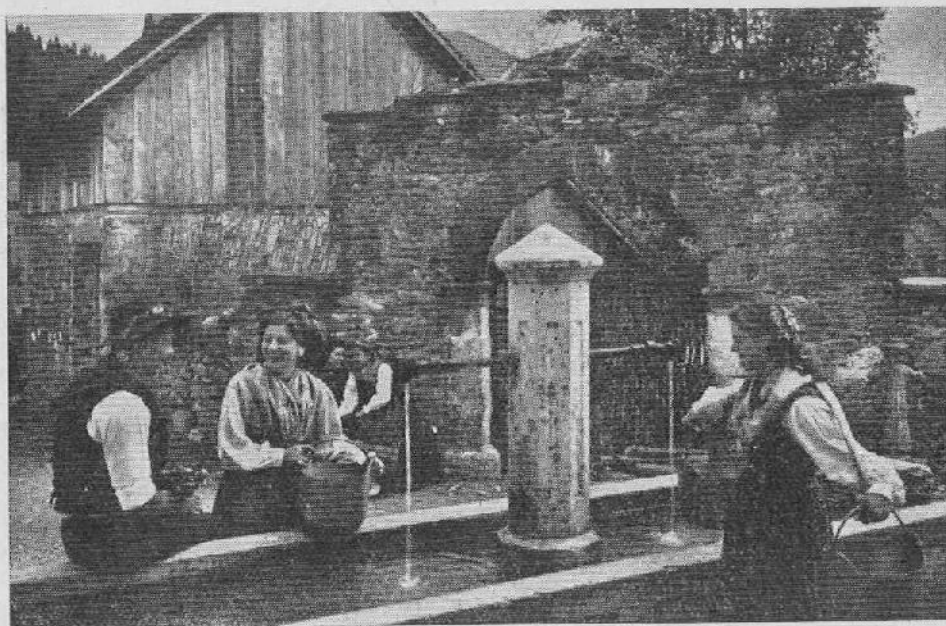
V Železni dolini so Furlani, Canaglesi (prebivalci Kanala, Canal del Ferro). Številna krajevna imena pa zgovorno pričajo, da je tam prebivalo ljudstvo našega jezika. Pokraj same Bele ali po bregih nad dolino so poleg toliko drugih tale krajevska imena (pišem jih tako, kot so natiskana na zemljevidih in po knjigah). Planine in staje: Belce, Bellepeit, Belizzis, Bieliga, Bresi (bregi, brezi), Breise (brezje), Buric, Corvat (Hrvat?), Covas (kovač?), Falez (palež), Gabei (gaber), Gialloz (jalovec), Curite, Curnich, Durs (durce), Dúul (dol), Patoc, Patok, Pezzeit, Pisci Uarch, Poccet, Plagnis, Plagnet, Plan, Planaz, Planinizza, Polizza, Pustot (pustota), Rauni, Raunis, Ruschis, Sacout (zakotje), Sagata, Uerc in Uerch (na avstr. specialki Querch, nad postajo Resiutta, Na Beli, pod goro Pison). Gore in hribi: Bellepeit (izgovarjajo tudi delepeit), Monte Jamma, Monte Plananizza, Costa Sgurie (na nekaterih kartah Sguerie, pač zgornje rebro), Monte Slenza (Slenza alto, Slenza basso, slémenca), Staulizze. Vode: Rio Bresi (brezni), Buric, Curite, Celoviz (jelovec), Dogna (Dunja, Dunjski potok, Dunjica, Dunjska dolina), Rio Macilla (ali Brassimpatoc), Patoc in Patok, Rio Plagnis, Raccolana (Reklana, Rekolana, Reklanica, Reklanska dolina), Slac. Naselja: Cilo (čelo), Dogna, Mincigos, Piano, Plagnis, Povici, Prerit, Visocco. Patoc je tudi škrbina (nad Klužami).

Peljemo se iz Tablja po Belanski dolini. Vlak ropoče skoz predore, kratke in dolge, drvi čez visoke mostove. Ko si na svetlem, moraš hiteti s pogledi, da česa ne izgubiš. Hipoma se ti desno tu ali tam pokažejo gore in skaline, Tumeške planine (Alpi Tolmezzine), Glériis, Chiaváls, Zuc del Bóor²⁶, nazobčana Creta Grauzária, dolomitski Monte Sérnio. Kdor pa ve za pot, bo napeto čakal na levi strani, ko se bliža Dunja. Še trenutek, dva — vlak drdra hrumno skozi predor, željno utriplje srce, že smo na svetlem zunaj predora, vlak zropoče na slavni dunjski viadukt — očarljiv pogled po Dunjski dolini navzgor, Špik, Poliški Špik ali Montaž, ogromna, osamljena, dvovrha skalnata piramida v sončnem veličastvu, njegova zapadna plat v vsej nebotični višini, podoba, ki človeka kot malokaj prevzame.²⁷ Vlak pa že hipoma zgrmi v drug predor in še v temi me opaja bleščava Montaža v soncu.

Dunja (Dogna) je znamenito izhodišče za velike ture na Zuc del Boor in njegove soscede v Karnijskih gorah, na vzhod pa v visoke Julijce, predvsem na

²⁶ Po starem so pisali še Ciùc del Boor. Zanimivo turo nanj nam je opisal dr. Tuma v Plan. Vestniku 1908 str. 142—147. V Plan. Vestniku 1934 str. 203 ga imenuje Beli vrh, brez vsake pripombe ali razlage.

²⁷ O njej je Kugy napisal: »das erstaunlichste und entzückendste Bild der Julischen Alpen« (»Aus dem Leben eines Bergsteigers«, 1925, str. 161).

Karnijske noše

Poliški Špik. Nova gorska cesta pelje po vsej Dunjski dolini na Rudni vrh (Sella di Somdogna), kjer stoji na lepem razgledišču udobna planinska koč, Rifugio Attilio Grego, križišče potov, stezá in smeri na majhne in velike vrhove. Niže po dolini Bele, tam, kjer se vanjo izteka Reklanica²⁸, so Kluže (ital. Chiusaforte, Clusa, La Chiusa, furl. Scluse), turistično zelo zanimiv kraj, čeprav na ozko stisnjcn pod strmim hribom na eni ter deročo vodo na drugi strani. Tam so v vojnah sotesko z utrdkami zapirali, da niso mogle sovražne vojske naprej po dolini, od tod ime kraja. Vse je tako tesno, da v vasi še farna cerkev ni mogla obstati. V starih časih je pač bila v dolini, a ker so ji tamkaj grozile poplave in povodnji bujice Bele, so jo pred sto leti porušili in sezidali novo na Morežu, griču nad vasjo.²⁹ So pa Kluže čeden kraj, z znatnim turističnim prometom, klasično izhodišče za gorske ture v Zapadne Julijske Alpe. Prav v zadnjem času so na novo zgradili gorsko cesto iz Kluž na Nevejo ter dalje čez prelaz na Rabelj in Trbiž.

Pod Klužami se Železna dolina nekoliko razširi, peljemo se skoz postajo Resiutta, po domače Na Beli, kjer priteče iz Rezije v Belo hudournik Rezija ali Rezijanska Bela, Velika voda ali Voda, kot jo imenujejo Rezijani. Na desni, ob sovodnji Bele in Avpe, se dolina spet malo razširi, tam je starodavni Možac

²⁸ Reklanica izvira pod Mostiči (Mostiz), slikovitim dolcem izpod Neveje (Sella Nevea, nekdanj V Zlebeh). Ime je od lesenih mostov, ki so jih tam Francozi, ko so l. 1809 skoz dolino in čez Nevejo prodirali proti Rablju, v naglici postavili. — Včasih so Mostiči sloveli po mnogih in lepih planikah. G. Marinelli, n. m., str. 31, 60, 166, 252, 255.

²⁹ Giovanni Marinelli-Michele Gortani: »Guida della Carnia e del Canal del Ferro«, Tolmezzo, 1942—25, str. 262.

Ostrnik, Bistriška planina

Foto: Dr. A. Dolhar

ali Mužac³⁰, še zdaj v območju vodilni kraj. Nasproti postaje je slikoviti slap Pissanda³¹, voda bistra in hladna, proti severu se pa iz Mužaca vleče, stisnjena med strme rebri, dolina Avpa, odležna, redko naseljena in skromno obraščena, a turistično najzanimivejša v Tumeškem predelu Karnijskih gorá. Prav skoznjo mora, kdor se je napravil, da z južne strani spleza na bele, sončne vrhove Creta Grauzaria in Monte Sernio,³² ali obišeče tudi manj znane in redkeje imenovane Monte Chiaváls, Glériis, Cróstis, Cimadórs ter druge tihotne in samotne vrhove tistega skritoga in zakritega, odljudnega in odročnega gorskega sveta, kjer ni

³⁰ V burni zgodovini se je njegovo ime različno pisalo. Bil je Mosacium, Mocium, Modium, Mozo, Mosac, Mosach, Mosniza, Muosiza, v srednjem veku nemški Mosnitz, uradno se zdaj imenuje Moggio Udinese, furl. Muèz, Rezijani govore Mužec.

³¹ V italijanskih gorah je mnogo vodnih imen, ki so v pomenski zvezi z besedami piscio, pisso, pis = seč, sečnina. Nekatera razodevajo kaj bujno domišljijo. Nekoliko primerov. Rio Pissanda sta še potoka nedaleč od tod, eden priteče z Lopiča in se izliva v Timent višje Pušje vesi, drugi je nad vasjo Arta (Zuglio) in se izliva v But. Slap Pissándolo blizu prelaza Monte Croce Comelico. V alpinističnem svetu znani Pisciadù ali Pissadù v skupini Sella v Zapad. Dolomitih, Znameniti Sorapiss, velika gora v Vzhod. Dolomitih, ki se s svojim ogromnim ostenjem, s svojimi ledeniki in snežišči slikovito zrcali v romantičnem jezeru Misurina, ima ime po slapu il Piss pod ovršjem, gora je tedaj Sopra il Piss, nad slapom, ali Sora el piss, kot se pravi v venecijanskem narečju in v ampezzanski ladinščini, ki jo onodod govorijo. Potok Pissaróttá in gora Zucco di Pissavácca (Le Grigne). Rio Pissa in Alpe Pissón (Gran Paradiso). Še potoki in slapovi La Pissa (Val Sesia, Monte Rosa), Pissaróla, Pissóttá, Valle del Pisciodél (Puez, Zapad. Dolomiti), Valletta delle Pissóte (Monte Baldo). Piano del Pis, Colle del Pis, Colle del Pissát. Staje Pissabúe (Monte Amariana) i. dr.

³² S čustvenim zanosom opisuje svoje ture nanje Kugy, n. m., str. 205—206. Do zadnje vojne smo mogli turo na Sernio opraviti iz Ljubljane v soboto z opoldanskim vlakom čez nedeljo, kadar je bil na postaji v Možacu avtobus za Bevorchians, 12 km oddaljeno izhodišče.

planin, le malo paše, a so te gore za planinca mikavne v svoji čarobni svojevrstnosti.

Avpa izvira pod zelenim prevalom Cereschiatis (črez kladje?), na tem vrhu je planina in tam se nam pogled na sever odpre v pisano kotlinico Studeno, obsežen smuški svet, in na Tabeljske gore, Konjski špik in Krniške skale. Ob vodi Studeni, ki se nad Tabljem izliva v Pontebano, je vas Gorenja Studena (Studena Alta), kjer se zlasti smučarji ustavljajo, severno od nje, ob Pontebani in nekdanji meji (Confingraben), pa manjše naselje Dolenja Studena (Studena Bassa). Vse okolje tod je prijazno, prikupno.

Pod Možacem se struga hudournika razširi. Bela se tod vije čez suhe, bele prodove, steče še pod dolgim mostom pred Hudicami v Vratih (Piani di Portis, furl. Plan di Puartis, Stazione per la Carnia) in se nato spusti v široki, zelo prodnati Tilment. Smo bolj na odprtem, na vratih v Karnijo, ob velikem zavoju reke Tilment, ki se tukaj ostro obrne na jug. Na vsaki strani vrat visoka gora, dva vrhunca, ki stojita ko silna stebra, mogočna čuvarja, vsak zase osamljen, smelo se dvigajoč iz Furlanske ravní, na desni Monte Amariána, na levi Beli vrh (Monte S. Simeóne) na daleč vidna oba. Amariana³³, »furlanski Rígi«, je eden izmed najbolj znanih in obiskanih Karnijskih vrhov. Ogromni storžec se iz Tilmentske doline od vseh strani zelo strmo dviga z relativno višino več ko 1600 metrov v viš. Kar je s Triglava videti hribov in gorá, najlepša je Amariana v daljavi s svojo podobo ubrano oblikovanega stožca.

Suvereno stoji, čeprav nižji, Beli vrh nad prodnatim Tilmentom na vzhodni in zelenim, romantičnim jezerom Lago di Cavazzo na zapadni strani. Daleč na jug, do morja in lagunc, ga je razpoznati, nanj se iz doline v ostrih kačastih okljukih vije vojaška cesta. Pod vrhom je jako stara cerkvice, posvečena sv. Simeonu, po katerem sta dobili tamkajšnja planina in gora svoje sedanje ime.³⁴ Pod Belim vrhom, na levem bregu Tilmenta, je starodavna Pušja ves (Venzone), polna značilnosti srednjeveškega mesta in bogata zgodovinskih ter umetniških dragotin. Tam v cerkvi so slavne mumije, po nekakem naravnem osušitvenem procesu mumificirana, neiztrohnjena trupla. Napoleon si jih je na enem izmed svojih junaških pohodov ogledal in si jih zapomnil. Piše se, da je bil nameraval v Pušji vesi napraviti pokopališče za svoj imperatorski rod. Ni slutil, da bo v drugačnih okoliščinah preživel poslednji svoj čas. Ko je umiral, ni več odločal. Ob njegovi smrti so odločali drugi in odločili drugače.

Pušjo ves so v srednjem veku po nemško imenovali Peuschelsdorf, po drugih virih Peutscheldorf ali Peitscheldorf, kar se pri Italijanih tolmači za kraj bičev, Paese (tudi Villaggio) delle fruste.³⁵ Takole pišejo: Ko so vozniki po dolini še s konji vozili, so imeli navado tam nekje se ustavljati in so v nekakšnih tekmah ali za stavo pokali z biči. Od tega pokanja izvira krajevno ime.³⁶ — Dokaj duhovito etimologiziranje, ob njem se pa spomnim učitelja, upravitelja

³³ Ima ime od znožne vasi Amaro ob Tilmentu, a pri domačinih: la Mariane.

³⁴ Pod Belim vrhom, na severovzhodnem koncu jezera, je staja Pielurch, pač beli vrh, na avstr. specialki z očitno tiskovno napako Pielunch. Na samih italijanskih kartah (Istituto Geografico Militare) je tudi z imenom te staje zmeda. Prva karta, list Tolmezzo, 1 : 50 000, l. 1891—1908, ima še Pielurch. Od naslednjih dveh v merilu 1 : 25 000, list Moggio Udinese, je ena l. 1897—1910—1927, ta ima St. lo Pietrinc, druga, l. 1910—1950, pa St. li Pilunc. (Stavolo, stavoli = staja, staje).

³⁵ Bič = nem. Peitsche, ital. la frusta. G. Bragato — O. Marinelli v »Guida delle Prealpi Giulie«, Udine, Società Alpina Friulana, 1912, str. 325. Chino Ermacora: »Vino all'ombra«, »Le tre Venezie«, Padova, 1942, str. 126.

³⁶ Chino Ermacora, n. m.

ene izmed takratnih utrakvističnih šol na Koroškem, s katerim sva se pred več ko dvajsetimi leti srečala na Dobraču. Bil je postaven gospod in mi je razlagal, da prihaja ime postrv od Post, pošta. Po večjih krajih — tako mi je učeno pojasnjeval — imajo gostilno »zur Post« (pri pošti), v lokalih tega imena pa se gostom servirajo ribe, postrvi, torej Post — postrv. Že po tistem sem spoznal, na kakšni ravni so, kar se znanja in znanstva tiče, dvojezične, mešane ali utrakvistične šole na slovenskem Koroškem.

Zahomska planina, v ozadju Zapadne Julijske Alpe
(Viš, Poliški Spik) Foto: Dr. A. Dolhar

Od Pušje vesi, kjer že raseta trta in smokva, drži široka cesta na jug skozi obzidani, slikoviti, ogleda vredni Humin (Gemona) v Videm in v prostrano Furlanijo. Nas pa pelje od velikega razpotja v Vratih karnijska cesta na zapad, čez dolgi most in skozi Amaro v 11 km oddaljeno glavno mesto Karnije, Tumeč ali Tumječ, po listinah iz srednjega veka Tumeč, Tumetz, Tumiec in Tumech,³⁷ zdaj uradno Tolmezzo, pri domačinih še vedno Tumiéc. Na levi niže ceste leži jezero Cavazzo, največje in najgloblje od furlanskih jezer,³⁸ v narodnih pesmih veličano kot furlansko morje, el mar furlán. Na ravni nad jezerom je prijazno selo Cescláns (čez klanec), tam od cerkve pa čudovit, čisto svojevrsten razgled. Popoldne je kazalo k nevihti. Nebo se je mahoma pooblačilo, jezero je bilo razburkano in temno. Od vseh strani se je pollaščal človeka občutek neizmerne odtujenosti in odljudnosti, skoro groza in strah. Po hudi nevihti, proti večeru, je sonce posijalo čez hribe in doline. Vsa Karnija se je zasvetila v čarobni bleščavi. Onkraj vode, na severu, se je, vsa umita, v predvečerni svežini vabljivo razkazovala Amariana. S Stankom sva se brez premissljanja odločila, da jo obiševeva kar jutri. Strumno sva korakala s Klanca po cesti skozi vas Cavazzo, okoli holma Monte Douz³⁹ in sva pod noč dospela v Tumeč.

Pišejo, da ima Karnija v Evropi, Tumeč pa v Karniji, največ dežja. No, pa midva sva imela srečo z vremenom. Vstala sva z dnevom in se naglo odpravila, s skrbjo, da naju prezgodaj ne prehitijo vročina. Zasvetilo se je kar čudežno jasno jutro. Oblačka ni bilo videti nikjer, lepa in čista je pred nama stala Amariana in če sva se spomnila na vremenski pregovor domačinov,⁴⁰ sva smela upati, da bo lepo vreme držalo. Tura na Amariano je od vseh strani dolga in

³⁷ Prof. Pio Paschini v že navedeni »Guida della Carnia e del Canal del Ferro«, str. 181—182.

³⁸ Površina 174 ha, globočina 38,5 m, voda je hladna in nima tudi v vročih mesecih več ko 8°C toplote.

³⁹ Dolec. Pod njim, nad vasjo, je stalo Douz (staja Dolec).

⁴⁰ Takole so tam posvarjeni kosci: Quand che la Mariane e'a il chiapiél, met iù la falz e chiape su il rischiél. Kar bi se reklo po naše: Če Amariana si klobuk nadene, brž spravi koso pa za grablje primi (t. j. če ima Amariana »kapo«, če je njen vrh v megli, bo dež, kot se podobno glasijo pri nas izreki za Stol v Karavankah, za Nanos i. dr.).

naporna. Da bova dlje imela senco, sva si izbrala pot po severni strani, iz Tumeča do pod vas Illegio, od koder bi se bila načrtno po strmi stezi povzpela na Prédol⁴¹, da tako že v jutranjem hladu pridobiva na višini. V gozdu pa sva kmalu izgubila stezo, zašla sva v pusto hosto brez pota in smeri. Po strmih bukovicah so se z višin navzdol spuščali beli, gručasti prodovi. Markacije nikjer nobene. Tu in tam sva ujela kaj stezi podobnega, a povsod naju je le speljevalo v strma, brezkončna prodišča in meline. Prekolovratila sva vse severne in severovzhodne plati Amariane in komaj čez dolgo so naju iz zadrege rešili glasovi ljudi in živine na planini Val dai Ájars, na katero sva po strmi, hudo poraščeni rebri (Bosco Pecéit) kmalu priplezala in imela od ondod še dobre pol ure hoda na Plan dai Ájars⁴², skromno, a zelo razgledno furlansko planino na majhni travnati plani že v rami pod vrhnim grebenom, kjer se planinci ustavljajo preden naskočijo še pičlo uro oddaljeni vrh. Od hoje in vročine sva bila utrujena, zato se je nama kaj prida prilleglo se usesti na hladnem pred hišo. Suv, nekakšen močnik iz koruzne moke, je bil ravno skuhan za popoldansko malico, planšarica v značilnih coklah, las dárbedos, nama je z njim in s toplim mlekom prijazno postregla, na kratko sva se odpočila pa pohitela naprej.

Dan se je v neizrečeni ubranosti oblik in barv že h kraju nagibal, ko sva obstala na vrhu. Čez široko Furlansko raván so se v poslednjem soncu mimo mest in vasi do morja in lagune lesketali tokovi furlanskih in slovenskih vodá. Nešteto hribov in gorá Karnijskih in Julijskih Alp in Predalp je objemal prekrasni razgled. Potem je nedaleč na severu dolomitski Monte Sernio s svojimi belimi stenami fantastično zardel v zahajajočem soncu in v vsem tem nama je bilo še teže odtrgati se z nepozabne višine. Shitela sva, stekla urno

⁴¹ Na ital. kartah in v ital. literaturi sem doslej našel samo Sella Pradut, forca Pradut, višina tu 1049, tam 1050 m. Avstr. specialka ima samo višino 1049, brez imena. Od nekdanj pa se mi je zdel zelo sumljiv tale Pradut, posebno ker je v območju Amarianc in celó severno in severozahodno od Predola več slovenskih imen, kot stajajo Planaz (plánjica) in Gouz (golec), na jugu stajajo Codech (kotek) itd. Imena na zemljevidih pa so često nezanesljiva. Z njih kart prehajajo napake na druge, a na novih kartah se pojavljajo še nove pomote in pogrške. Tako ima n. pr. jugoslov. specialka, list Videm, Sella Pradut, 1050 m. Prav zdaj pa mi je prišla v roke »Deutsche Heereskarte«, povečava zemljevida »Carta d'Italia della Consociazione Turistica Italiana«, merilo 1 : 200 000, l. 1943. Tu pa stoji lepo čitljivo: Sella Pradul, 1084 m. Torej slov. predol, ki je v ital. transkripciji Prédul ali Prádul, tudi Prídola (Passo ali Sella della Prídola med vrhoma, kot ju pišejo, Pricót ali Prihat na eni in Malúrch ali Maluèric na drugi strani, v gorskem območju Konjskega špika, Monte Cavallo di Pontebba, Roskofel, 2239 m). Našo predolino pa preimenujejo Pradulina, da omenim tukaj nam krajevno najbližjo: Forca Pradulina, v starejših spisih še Predolina in Predulina, 1483, v istem gorskem predelu.

⁴² Plan dai Ájars = zračna ali prepíšna plan. Na tako lepem in pripravnem mestu, kot ga ima ta planina, bi pri nas gotovo stala planinska kočá.

Planina v pomenu nem. die Alpe, Alm, je ital. malga, v Karniji jo v besedi iménujejo »mont« (kar je sicer gora, hrib), »unc mont«, fem. Gnati živino v planino, pravijo ciariá ali ciamà la mont, kar pomeni dobesedno planino napolniti ali nato-voriti, in živino s planine domov gnati, temu pravijo sciaríá la mont, kar bi se po naše dobesedno reklo: planino izprazniti. Planinjenje ali planšarjenje je v ital. literaturi monticazione.

Casera je suhota za mlekarjenje in siranje, zraven nje je po navadi z lesami ograjen prostor, kjer se drži živina, imenujejo ga tu in tam različno: tamar, tambar, tamber, lambro, tamai, tamarot, tamarut (če je majhen). Tamar pa je časih lesena ograja, ki zapira vsa poslopja na planini. Casone je vsaka planšarska hiša ali stavba na planini. Stávoli, stali, stале (v Cadoru tabiá) so hlevi s senikom, navadno v zasebni lasti in bliže stalnim naseljem. Lóggie (furl. lis lózis) so hlevi na samem, samo na eni strani zazidani ali pokriti, v njih se zadržuje živina o slabem vremenu. Senik na samem je báita, stáipa itd.

navzdol, spotoma še na kratko pozdravila ljubecznive ljudi na planini ter spešča se čez grm in strm, ko se je že znočilo, dospela na Poselje.⁴³ Tukaj je kmet pospravljaj po hiši in je nama dobrotljivo prikimal, ko sva ga vprašala, če lahko pri njem na senu nočiva.

Posedel sem na čoku pred bajto. Bil je svojevrsten, čisto poseben, čudovit planinski večer. Potem je izza črnih hribov Beneške Slovenije tihoma vzplavala luna in razlila svojo čarobno svečavo čez širni gorski svet. Od rezijanske strani je prijetno pihljaj rahel vetrc in obetal še naprej lepo vreme.

(Se bo nadaljevalo)

Zgodba, ki ni zgodba

JOZE HUMER

Zapisati hočem, kakor sem doživel. Vem, da ne bo kaj prida branje, ko se na zunaj tako malo zgodi.

Bilo je pred sedmimi leti. Bil sem v bujni rasti in sem izgledal kot trepetlika. To sem tudi bil. A tudi nisem bil.

Bilo je torej pred sedmimi leti. Zima je bila.

Razkošna zima. Njena prisotnost je kraljevala v slehernem kotičku. Sneg in led. Bogat sneg, žlahtne vrste. Človeško življenje se je s svojimi brlogi vred potuhnilo pod njim.

A noč je imela globoko, stekleno oko. Pod njegovim pogledom sem se čutil varno izgubljenega. Zvezde so bile zimske, hladne. Mesec prijazen, a visok in zmurnjen. Tudi njegov žar, razlit po poljih, je primrznil k skorji snega. A skorja je bila kot zrelo mesecu. Tako je bila svetla tista noč in lepo se je bilo izgubiti v njej.

Dvanajstkrat je udarilo in vsak udarec sem čutil v svojih tenkih prsih, v svojih kipečih možganih.

Pretežak nahrbtnik sem imel. Menažerija. A nosila ga bo volja. Smučiči so samo za nameček. Trd, robot nameček, ki mi ga je posodila mlajša sestra.

Ko so se razlili odmevi udarcev, se je noč, ki se je bila rahlo zdrznila, pod njimi, spet pogreznila vase. Njeno oko je bilo globoko.

Pota, ki sem jih že oddavna imel v podplatih. Pa tokrat so bila druga, neznanca in skoraj razburljiva, kakršen je bil obraz vsega tistega početja. Pred viničarsko bajto v Škalicah me je brez glasu ugriznil pes. Slišal sem samo žvenket verige, slišal sem svoje hlače, kako so se vdale nekje nad gležnjem. Za kanec nisem skrenil koraka, nisem ga pospešil. Kakor vojak na koleščkih. Nobenega zadovoljstva mu nisem dal, mrcini. Samo rdeče živalice pod kožo, po hrbtu! In vsa stvar, ha, bedasta, ha, smešna, je šla z menoj dobršen kos poti.

Nisem hotel po cesti. Zavil sem po prvi stezi vkraj. Poznal sem jo bolje od ceste. Vinograd je pozimi kot pogorišče. Za cerkvico svete Barbare, visoko in mesečno, svetlejša v noči, ko čez dan, me je vzel gozd. Čutil sem, da blizu

⁴³ Stavolo Posselie, staja na zeleni plánjici v južni porebri Amariane, z dobrim studencem, 922 m. Nad njo Monte ali Cima Posselie, na avstr. specialki 1049 m, na jugosl. specialki 1048 m, Ist. Geogr. Mil. list Tolmezzo, 1 : 50 000, l. 1891—1908, 1049 m, list Moggio Udinese, 1 : 25 000, l. 1910—1950, 1051 m.

mcne spe živali, da se jim kadi od kožuščkov. Ni se mi zdelo, da jih zebe. Sam pa sem bil v temi gozda, preresetani s curki mesečine, še bolj sladko vznemirjen. V meni so peli živci, moja čustva so vihrala. Ko bi se tedaj neprevidna sprožila veja, bi mi razbila srce. Čutil sem, da sem zares otrok, a tega si nisem zameril. S tem sem računal.

Kdo me sploh vabi na to pot?

Moja Ljubezen, Pesnik — jaz, jaz — Otrok. Moje Hrepenenje. (Zelo vzvišene besede, fantek!) Jaz pa le ljubim vse to, najbolj pa hrepenenje, ker ga je največ in ker gori. Iz plamenov tega ognja si prerokujem, da bom nekoč človek. Morda se že prebujam v človeka. (Spet zelo zveneče besede, fantek!) In sem tudi precej razburjen zaradi tega in precej ponosen. Brez ponosa ne gre. In za ušesi mi je vroče.

Sonce mcsečine. Tako je pač: kadar je tema, je luna sonce. Šele, kadar se preobješ lune... Nikoli se te ne bom preobjedel, luna! Ker si sestra mojemu srcu, ker se pasem v tvoji peni.

To mi je spet razpihalo čustva. In toliko sem pa že star, da znam lepo prisluhniti in ugotoviti: zaljubljen sem. To je nekakšna vesoljna ljubezen. In s to zaljubljenostjo, le priznajmo, se branim pred strahovi. To je pa misticizem.

Šel sem ob robu rečice, pod jablanami, ki so stare, plodne vsajene v moj spomin. Pod okovi mraza se je v rečni strugi plašno kotalilo. Samo čisto malo je bilo slišati. Rekel sem si, da je mcsečina zašelestela.

Bližal sem se Oplotnici. Resnica je: zmagoslavno srečnega sem se počutil, ko bom spet čutil ljudi blizu sebe, čeprav za zidovi, čeprav bodo spali. Tako neumno mi gre vse do srca. Človek si pač nič ne more. V človeku je mnogo sil, ki vlečejo vsaksebi. Glavna sila pa je Ljubezen. In Volja. Če si ti dve podasta roke! In kako bi sploh bilo drugače. Človek ima vendar voljo do lepega, do ljubezni. Sem otročji? A ne tako, kot misliš. Vem (!), da je v vsaki ljubezni tudi nekaj grenkega.

Tudi v tej moji. Nekakšna žalost, da ne morem vsega sveta z enim samim poljubom zajeti. Z enim samim poljubom vso ljubezen doživeti in izpovedati. In še nekakšna otožnost, ker srce skorajda boli, če mu naložiš preveč ljubezni.

Nekoč bom imel Ljubico. Tako zelo vem, da jo bom imel, da jo skorajda že imam. Že pesmice ji pišem. Bolj slabe, ker sem še sam. In žc ji ne morem prav povedati, kako veliko ljubezni se mi je nabralo zanjo.

Potrkal sem na okence. Obljubil sem bil, da se oglasim med potjo. Toda ljudje so čudni. Ponuja mi jesti, piti, sili me v posteljo. Kako daleč vsa drug od drugega, ljubi znanec! Kako sva si le mogla podati roke:

Zaradi ljubega miru sem legel. Zoprna reč. Kar sredi poti — bumf v rjuhe. Dišale so sveže, neizmerno vsiljivo. A moja duša jih je predišala, premagala, odrinila, zavozljala in me pognala iz njih. Z nočjo prišel, z nočjo odšel, zdravi, zdravi!

Mesec me je že komaj čakal. Opravil je za to noč. Srečno, prijatelj, gospod! Kolikor si mi dal mesečine, toliko ti ljubezni vračam. In ne bodi hud, da se tako veselim sonca.

Preuredili bomo vse, pospravili bomo v sebi in prezračili, da bo dišalo, kot tiste rjuhe. Potem bo prišlo sonce. Tako čisto zagotovo bo prišlo!

Cesta. Čutim, da je res: nahrbtnik je pretežak, roke trudne od smuči. A volja nosi voljno. Teh umetnosti me je naučil očka. S tistim svojim tihim, ljubeznivim smehom: »Nisem te slišal, a prav gotovo imaš prav: Zares je lepo. Zelo lepo.«

V cesti je led, v ledu hrusta stopinja. V njem škripljejo posuti kamni, v njem se vlečejo sledovi avtomobilov. Naletel sem na ovinček, ki je bil ob tisti uri neprehoden. Samo jaz nisem takoj verjel. Jaz pravim: Volja, nosi. Tudi volji po ledu drči. Nasmejale sem se. In ko sem zagledal ta svoj smeh, sem vedel, da se mi ne more nič zgoditi, da bom zmagal, tudi če ostanem tu spodaj.

Bil sem že krvav: kamenje in led. Zares se ne da čezenj. Prav, pojdemo pa naokrog. Res je, da sem neroden s temi smučmi. In z nahrbtnikom. In oči so mi obmrznile, od možganov pa se kar kadi. Čudne, neumne stvari počno. A naj le. Ne potrebujem jih zdajle.

Obšel sem ovinek po gozdu. Spoštljivo, na daleč. Dosti snega je, pod njim pa tudi vse zamrzlo. In dreves je kar precej in neroden sem. Ko sem bil visoko nad vijugo ledu in se mi je razlegel smeh, sem zdrsnil. Smučmi so šle svojo pot, prav čez ovinček. V hipu sem skuhal brozgo jeze, trne, žalosti, ironije, otožnosti, veselja in neuničljive prijaznosti do vsega, kar se mi hoče na tej poti pripetiti. Grenka godlja. Pojedel sem jo do kraja.

Trajalo je neskončno precej časa. Potem sem bil zopet na vrhu vijuge. Spet sem gledal svoj sneg. Smeh tepenega — a premalo tepenega otroka. Z svojo kožo sem prislunil pari, ki se je kuhala med menoj in obleko. Potem sem rekel: ne bom več zdrčal, premagal sem te! In ker sem rekel na glas, čeprav nisem rekel skozi grlo, sem se zbal.

Više zgoraj je v korito posijalo sonce. Eh, čudno sonce. Brezbarvno, mlačno. A obsije te navznoter. Čutiš ga kot brata, sopotnika.

Na Cezlaku je že bučalo. Ne, to mi ni pogodu. To me ne spominja na ljudi. Ljudje so bili. Videl sem jih. Občutil pa jih nisem. Ker je ropotalo in moja duša je rekla, da to ne spada »sem«.

Cesta je dolga in prijazna. Kakor nadležen prijatelj. Pod koraki ne škrtava več. Zdaj hodim, kot po zbiti moki. Sneg mi vsak korak oderuško prodaja. To oderušstvo me utruja.

Očka je rekel mamici: »Pusti ga, naj gre. Zdaj je toliko star, da mora sam ugotoviti, da je neumščina.« Po svoje bi imel rajši vse tisto mamino jadikovanje in tarnanje. Toda očetove besede so kakor bron. Nekakšna težka svetinja. Nosim jo s seboj, njen pomen sem že pozabil, a verujem, da me bo ohranila navdušenju.

Divje lepo je, veš, ti gozd, gozdič trapasti, ti cesta, cestica zametena, veš, ti zrak, ti ledeno topli zrak ... (vrtinec pod nebo, vrtinec nečesa toplega, da se kar pari) ... divje lepo je biti neumen in mlad in drzen in malo utrujen in sploh ...

Očka ima gotovo prav. Seveda. Jaz tudi. Seveda.

Srečal sem cestarja. Že od daleč sem ga srečal in sem mislil, da je privid, da ga bom preplašil in prepodil. Lepi, stari, ljubi prijateljček, še nikoli videni! Kako bo z vremenom? No, ali pa kaj drugega, samo vrzi mi besedo, čisto od blizu, da jo bom čutil kot prijateljsko, ljubkovalno klofuto. Presneto, saj sem res že dolgo sam. Če samo pomislim, kaj vse se je že med tem zgodilo ... Kaj!? ... Nič.

Bil je mutec. Nič ne de, pa, povej z rokami, z očmi, s smehom, menda ja, saj se vendar razumeva midva, on in jaz! Spoštoval sem ga. Vse njegovo, tudi to, da si je prižgal cigareto, tudi zrak okrog njega, vse je bilo tako idilično in vzneseno, prijetno in rahlo privzdignjeno — in tam, rahlo zgoraj, sem bil jaz doma.

Rekel sem mu hvala, čeprav ni vedel, zakaj, in sem potem še dolgo vzdrhteval v minulem srečanju, kot rožica v topli gredi, kot strune v razdraženem klavirju.

Rekel sem si, da je najbolj pametno, nič gledati na uro in ne na razdalje. Kar plavati. Dobra je ta: plavati. Ta občutek je z mano, kadar le hočem, ga lahko otipam z možgani. Pa plavajmo!

Menda je bilo nekaj hiš. Ali pa samo ena. Videl sem, da so trije ljudje. Trije mladi, krepki (le zakaj so bili tako zelo krepki?). Jaz sem suh in slab. Moja volja? Da, toda ta se ne vidi od daleč. Za kazen sem si mislil o njih, da so robustni, surovi, da ne vedo, kaj je lepota, kaj poezija. Da delajo z dekleti grdo. Postal so mi nevarni in želel sem si, da bi jih ne srečal. Odšli so v gozd. Da bi jih le ne bilo nazaj.

Mene pa je privabil hlev. Ni me zeblo. Toda zaželel sem si toplote, kar tako pač, ker je svet zase, ker ima svojo barvo in svoj vonj. Ker od nje vzdhrteva zrak. (Tale kravjek na cesti je še svež. Diši po smradu. Izdolbel si je jamico v snegu. To imam rad.) Najbolj opojen pa je smrad po kravah, ki jim je toplo.

Samo smučič sem odložil in stopil v hlev. Bušilo je vame. Nobena krava se ni hotela ozreti. Zakaj vendar ne? Pozdravil sem. Zdaj bodo še vedele, da sem tu. Opazil sem, da čepim. Ker so se mi vnemala kolena. Tedaj je prišel nekdo iz hiše in rekel »ejha« namesto »kaj bi pa ti tukaj rad«. Bil sem zmeden in osramočen. Takole čepeti pred kravjimi zadnjicami! In sem kar šel.

To pa res ni prav. Obnašal se kot čudak. Saj se mu moraš zdeti smešen! Kako boš pa živel, če boš čutil smeh za hrbtom?

Eh, ne ozmerjaj me tako. Saj to si vendar ti!

Nekaj časa je bilo bolj mučno in žalostno. Sonce že spet ni moglo do ceste. Potem pa sem se zasmilil svetu. Gozd se je kar ogrel od sočutja. Ta me je razumel. In cesta mi je ponudila potoček ob strani, potoček pa mi je pokazal ledene orglje, ki si jih je izklesal na debeli skali nad seboj iz samih mrzlih hlapov. Lahko bi rekel, da si jih je mavrica izklesala. To mi je bilo všeč. Hvaležen sem bil. Priznal sem, da sem res še otrok, in sem pozabil, zakaj smo se že skregali.

Zaslutil sem, da se tule nekje začne krajši pot. Kar noge so tako rekle. Pogledal sem po cesti navzgor in navzdol. Ne, nič se ne pozna, da sem tod hodil, tam pa ne. Nič se ne pozna cesti, da jo jemljem s seboj. Začutil sem tisto, kot kadar se poslavljajaš. Toda fant, s teboj bodo še težave. Zares si poetična duša.

Gazili bomo. Prav. Trudni bomo. Prav. Ramena so rdeča in oguljena. Prav. Lahko bi tudi zgrešili. Prav. Posedel bi malo — nak, tisto pa ne. Potem se boš razvadil, začel mi boš počepati in zmrzovati. Daj no mir, zmrzovati, če se pa kar kadi od mene! No prav... In naredil sem si red: kadar že ne bo šlo drugače, lahko za minuto — počepneš. Kako sem si bil hvaležen za to dobrosrčnost! In kako sem za trdno sklenil, da je ne bom zlorabil! Ugajalo mi je, da je oblast. In ugajalo mi je, da se pokoravam.

Glej, vseokrog je sam sneg, vse robove je zaoblil. Sama mehkoba. Srce mi govori, če tako mislim. Kakor igralcu pred predstavo.

Pred menoj pa je še precej predstave. Pojdimo.

Kuhal sem. Vse telo je kuhalo, srce je razbijalo in vselej, kadar sem prisluhnil, je prijazno, sramežljivo reklo: Saj ne zameriš. Tako pač mora biti. — Če pa mora biti, potem je vse prav. Dobro, moj fant!

Pred menoj pa je valoval zrak od moje sape. Prestrezal sem njen vonj, njene pritajene glasove, in sem hotel, da bi me česa spominjala. Vse bolj me je pogrevalo. Čutil sem, kako se moj izpuh vse okrog mene spopada s cerkveno hladnostjo gozda. Sneg se je topil v mojem pogledu, postajal je rdečkast. Moja misel ni hodila z mano. Bila je zmešana, omotična. Kaj je počela: zlagala je

nekakšne pesmi v hrvaščini. Brez repa in glave seveda. Smejal sem se, ko sem se zalotil, kako strumno korakam po taktu teh verzov. Kako dolgo neki že?

Pesek mi je prišel nasproti, brez ovinkov (to je pravzaprav narobe, moral bi se bil izgubiti, ko sem kar racal vsevprek). Razprla se mi je trata, ta moja ljuba zelena trata, ki me vedno sili, da bi prevračal kozolce. Ta ljuba zelena trata, ki je bila zdaj čisto bela, in sem jo gledal, kako je bila bela, in sem si vendar zapomnil: moja zelena trata.

Na robu gozda je počila veja. Osulo se je z nje, tako na drobno, da je v zraku posivelo. Obstal sem in se poklonil. Potem pa so strune v meni popustile. Vse se je razlezlo. Samo Pepca me je pa ozmerjala in me ni hotela pustiti samega dalje. Prisegal sem ji, da je vse v najlepšem redu, da ne potrebujem nobnega angela varuha (še tega bi se manjkalo; kakšna duhovna družčina bi bila šele to!). Samo mleka da si hudo želim. In tisto mleko, prevroče mleko, mi je prikapljalo prav do podplatov.

Natakni smučī. Tega sem se že ves čas na tihem bal. Počutim se, kot bi po vrvi hodil in drevesa za seboj vlekel. Kot na sramotilnem odru. Saj tudi je sramota: v tehle letih, pa tak smučar. A zdaj nič ne pomaga. Navaditi se bo treba, kar se le da. Srce mi je hotelo skočiti v hlače. Prav nič varnega se nisem več počutil sam s seboj. Skobacal sem se na pot. Za menoj je tarnala Pepca, kako da smo moški čudni (in to mi je, seveda, hudo dobro delo), in se tolažila: Še sreča, da so ti včeraj oficirji pot izgladili.

Navzgor sem se hitro naučil smučati. To je čisto neumna misel, a dajala mi je poguma.

Bil sem spet kot borovec na Pohorju. Kakor sneg na poljani. Jaz in sonce.

In glas, ki me je ves čas dražil: No, fantek, si moreš še kaj zeleti? Je še kje kaj lepšega? Tako sem se prijetno zabaval s seboj, na skrivnem pa sem si tudi že mislil, kako bom POTEEM prišel na Ribniško, kako me bo POTEEM tam pričakovala družčina, in ... kako bodo rekli: Ja, ti si pa res junak! Pa jim jamem takole malomarno, čez ramo tako rekoč, razlagati o težavah poti ... in sem videl, da ni težav. Škoda. To je pa res škoda.

Gledal sem oficirje pred seboj. Ves čas sem jih imel pred očmi. Tiste, ki so mi prejšnji dan izgladili pot. Šele zdaj se spominjam, da so imeli modre uniforme in rdeče cefe, a la Napoleon! Zaupal jim pa nisem nič kaj. In delj ko sem hodil za njimi, manj sem dal nanje. Šepetaje so se pogovarjali se smejali po svoje, ne preveč prijazno, in še ozrli se niso po meni. Jaz pa sem hodil za njimi v spoštljivi razdalji kot peto kolo. Ne, tega že nisem pričakoval. Hotel sem biti sam sebi gospod, sam sebi družčina. Saj ti me hočejo osramotiti! Tesno, tesno mi je postalo pri srcu. Pa sem se nasršil in državniško udaril: jok, bratci, ne boste me vlekli tje dol na jug. Midva se bova že po svoje zmenila s Pohorjem. Saj sva vendar prijatelja! Prisluhnil mu bom, pa mi bo vse razložil, kod in kam. Menda mu ni do tega, da bi tule noč pričakal in mu še zmrznil.

Udaril sem kar po celem. Iskal sem gol vršič, da mi bo povedal, kje sem in kam moram. Do kolen sem se vgrezal v zamete. Nič kaj dosti ne pomagajo smučī, sem si rekel. Saj vem, ne maraš jih, ker jih komaj vodiš, pa še prav ti niso, sem si ugovarjal. No, zakaj se pa potem tako bedasto ugrezajo? ... Pst, samo jeze ne! In moje oči so nekako izstopile in izpod njih se je hotela iztisniti solza, pa sem jo z obema rokama zadrževal: daj no mir, če mi ti začneš, ne pridem več nikamor! Spodnja čeljust se mi je globoko povесila, ustne so mi silile v grenke oblike, v ustih pa je bilo vse suho, da še požreti nisem mogel. Pa sem rekel tako, kot bi zaklel: Poj! Poj! Kaj vse je bilo treba storiti, preden se je oglasilo iz mene! Sprva sploh nisem vedel, kje naj zastavim. In potem, kako so

vse zapornice škripale, kako se je v prsih stiskalo od odpora. Zazdelo se mi je, da me želodec boli. Le kaj ima želodec s tem opraviti? No, oglasilo se je pa le. Sunkovito, silovito, kar podrlo se je. A pred obličjem svojega glasu sem ves vzdrhtel, čudna elektrika je šinila po meni, napel sem se, začutil sem korenine las in vsa lobanja me je zasrbela. Bilo je veličastno. Moj glas je bil v hipu nad vsem Pohorjem. Čutil sem ga z vsem telesom. In misel je dvignila bandero: zdaj pa le pogumno naprej!

Vse se je izpremenilo. Vse je bilo kar v hipu čisto v redu. Znašel sem se na gričku, ta pa mi je pokazal Uršlo in Kamniške in vse, vse. In moj mozeg je takoj opravil: Hojla, če je pa tako, potem je pa malo narobe. Treba bo popraviti.

Ta ugotovitev, da je narobe, »hojla, narobe«, se mi je zdela dražestna. Kar pogrelo me je, tako mi je dobro delo. Če se ti takle veliki, lepi svet nasmehne, če ti ponudi roko, se ti pač ni več česa bati. (Jaz pa sem se vendar začel že bati!) Kako bomo pa popravili? I, saj vidiš, tako, da bo Uršla tam, kamor spada. Torej jo uberemo na desno, dokler se nam ne bo zazdelo domače.

Po eni uri vgrezave, čudne hoje, prerivanja skozi vejevje in drčanje po ledenih ploskvah se mi vse vkup ni zdelo več tako zelo prijazno. Nekajkrat bi bil že skoraj prisegel na vse sorte, da to drevo, to jasio, to reber poznam in sem torej našel pot. Pa poti le ni bilo. In blede sem, da se tamle, tamle vsaj majčkeno poznajo sledovi smuči. Pa sem komaj kakšno zajčjo sled našel. Sploh pa: ali boš vedel, kadar boš na poti? Ali sploh je pot? Ali pa si že zdavnaj čezno? Saj si rekel, da bo kar precej!

Počasi se mi je vse bolj vračalo v spomin: noč pričakal in zmrznil. Zdaj je nastajala čisto določna misel, misel v slikah: zmrznil. Noč pričakal. Kaj bi mogel tedaj storiti? Eh, pesmi bi pisal. Bilo bi morda grozno, toda zagotovo veličastno. Pa če bi res zmrznil? Bilo mi je neznansko vroče. Nehajmo že vendar s temi stvarmi. Toda videl sem noč, lepo in temno in grozno. In pod vsakim drevesom sem se videl. Zmrzoval sem. In pesmi sem pisal...

Svet se odpre. Skoraj bi rekel: nebo se odpre. Pred menoj je široka, strma planota. Saj vem, da si ne smem več zaupati, ko sem se že tolikokrat za nos potegnil. Toda ali nisva tamle na vrhu sedela tistikrat z očkom in si ogledovala Kamniške?

Prividi noči in zmrzovanja so jo kar ucvrli. Ej, le nikaar tako jadrno! Če se preveč prevaraš, te preveč zadene! Pogledal sem sonce: ali naj verjamem? In spet Pohorje: ali naj le verjamem? Tedaj sem zagledal prav po sredi te planote vrsto kolov z rdečimi puščicami.

Nisem si več utvarjal, da sem junak, da mi nič ni, da me nič ne zamaje. Sesedel sem se na smuči, globoko zavzdihnil, kot bi bil iz zemlje prilezel, in pustil sem, naj tečejo trapaste, ženske, tople, prijetne solze. Naj le tečejo, če hočejo... Eh, Jože, dosti sem te že imel. Pretežak si zame. Preveč vse doživiš in prehitro in prezares.

Sneg je bil kar v stopnicah: malo mehkega, pa malo trdega in spet in spet. Nisem vedel, kaj to pomeni. In ker sem bil srečen, tako lepo otročje srečen, sem se lepo priporočil svojim smučem in se jim prav tako otročje zaupal. Popeljite me, saj zdaj ni več nohene težave. Le po poti naprej! Sprva je bilo prijetno, potem je postalo prehitro, vrtoglavo. Kakor pijane sanje. Motovilil sem na sestrinem lesu, moj nahrbtnik me je izdajalsko suval, sneg me je zadrževal in spet spuščal... vse vkup se mi je zazdelo zlobna igra, v kateri je moja volja čisto malo vredna, moja moč ne ve, kam bi in kaj. Sramotna vloga. Zlobna, nepravična igra. Kot da sem se spet preveč veselil. Pa kaj sem si mogel. Saj ustaviti se tako in tako nisem znal.

Slednjič je bilo igre kraj, kakor grdih, strašnih sanj, kadar priletiš s postelje na tla. Obležal sem, da je bilo vse črno. Za hip sem se potuhnil, ko da mora še kaj za menoj prileteti. Potem pa sem bil z obrazom ob tla, da mi je zakrvavel nos, pokvaril sneg in moj obraz. Zakaj, zakaj, hudič, hudič, hudič... sem tolkel ob sneg. Moj bes je bil žalosten in je postajal otožen, otožnost pa vzame moč, pa sem kar ležal in se milo smilil samemu sebi. Vse me je žgalo in peklo. Ne od padca. Od sramote, od kompleksov. Težko se je bilo pobrati. Ves sem bil razpadel. Poslej sem bil kar naprej na robu padca in besa. Besnost je bila vsa večja, padci vse hujši. Dialektika. Bil sem srečen, odrešen, ko sem vedel, da sem pod Jezerskim vrhom. Kar brž sem skočil v toplo kopel zadovoljstva in samozaupanja. Zdaj bom spet sam igral. Ne boste se več z menoj igrali!

Vzel sem si spet minutko, vdano počepnil na smučī, se naslonil na nahrbtnik, strogo odklonil žganje, ga molče srknil, se pogladil toplo, razumevajoče, in si rekel s previdno nagajivostjo, da si ne pokvarim razpoloženja: No vidiš, vse je v redu. Smučar ravno nisi, bratec. A zato si poetična dušca.

In spet sem se razveselil, da sem poetična dušca, da ljubim ves svet in tako naprej.

Jezerski vrh mi je izsesaval plitki studenček moči. Večkrat sem se moral ustaviti, počepniti, oddahniti. A nič več mi ni moglo biti napoti. Vse je bilo tako neizprosno urejeno, kot samo sonce. Smejal sem se svojim kolenom, ki so klecala, svojemu počepanju sem se nasmihal, kakor očka, kadar ne ve prav, za kaj gre.

Na Jezerskem vrhu, ko je rekla Ribniška: O, pozdravljen, poglej ga no! (Saj je vendar takoj vedela, da sem junak nad junaki!), sem iztegnil široke suhe roke k zahajajočemu soncu in sem zavpil zmagoslavno: Res je, očka, velika, lepa neumščina!

Vzpon na Erdžias (3916 m) v Anatoliji

DR. IVAN STOJANOVIC

Prilika, da obiščeva Turčijo, naju je takoj spodbudila, da v knjigah poiščeva podatke o turških planinah. Tisto malo, kar sva v njih našla, je bilo dovolj, da nama je razvnelo željo — spoznati te planine od blizu. Nikdar se ne bova pokesala, da sva se za to odločila.

Mala Azija je dejansko visoka planota, ki jo na severu omejujejo Pontske gore, na jugu pa Taurus; vrhovi obeh gorovij segajo do 4000 m visoko. Proti vzhodu postaja visoka planota centralne Anatolije vse bolj gorata in prehaja v visokogorski svet; blizu tromeje Sovjetska zveza — Turčija — Iran je najvišji vrh Anatolije Ararat (5156 m), bolj proti jugu, v kotu med Iranom in Irakom, pa se vzdiguje vsekakor najzanimivejši masiv v Turčiji — Čilo i Sat. Zelo oddaljen od komunikacij zavzema ta masiv znaten prostor z več kot petnajstimi strmimi in skalnatimi vrhovi, ki so visoki nad 3500 metrov, obdajajo pa jih ledeniki in globoke doline, kar daje svetu alpsko podobo. Najvišji vrh Gelizin ima več kot 4000 m.

Ker sva poznala težave v zvezi s potovanjem po Anatoliji, sva bila precej avanturistično razpoložena, posebno še zato, ker nisva imela o tej deželi

Vrhovi Erdžiasa

Foto dr. I. St.

nikakršne predstave. Vendar je pogled na geografsko karto vedno zadoščal, da nama je vzbudil željo po potovanju in planinstvu. Za svoj cilj sva si izbrala Erdžias Erciyas, značilen vrh severno od srednje skupine Taurusa, ki se nama je zdel lažje dostopen zaradi prometnih zvez. O njem sva vedela tole: leži v centralni Anatoliji, blizu je mesto Kajzeri (Kayseri, nekdanja Cezareja), visok je 3916 m, ima večni led in sneg, v podnožju na višini približno 2000 m stoji smučarski dom, v listu Zeitschrift der DÖAV 1934 pa sva odkrila celo fotografijo, ki naju je dejansko tudi najbolj zvalila.

Od Carigrada do Ankare se potuje z udobnim, toda počasnim vlakom »Anadolu expresi«. Od Ankare naprej so vlaki še počasnejši, zato pa je avtobusni promet zelo razvit in cenejši, kar je bilo za naju odločilno. V žepu sva imela od turške alpinistične in smučarske federacije pismo za krajevnega športnega funkcionarja v Kajzeriju; sedla sva v enega izmed avtobusov in odpotovala proti jugovzhodu.

Medtem ko nudi Ankara sliko ogromnega gradbišča s celimi mestnimi četrtmi popolnoma novih stavb, s širokimi ulicami in bulvari, pa se takoj izza golih gora, ki jo obkrožajo, razteza nepregledna visoka planota. Rahlo vzvalovana, na pol peščena, brez grmovja in drevja, z redkimi vasmi, zapušča zadosti enoličen vtis. Malo zelenja v posameznih oddaljenih dolinah dokazuje, da je nekaj vode, ki je pritegnila ljudi. Hiše iz blata in kamenja so se stisnile okoli redkega drevja kot oaze, medtem ko iz središča tudi najmanjše vasi štrli minaret džamije. Na pobočjih gora vidiva tu in tam velike črede ovac in bizonov, a vzdolž poti srečujeva osličke in kamele, natovorjene s sladkorno peso ali sadjem, ki na maloazijskem soncu izredno uspeva.

Creben Erdžiasa

Na obzorju proti vzhodu prekinja ravno črto zasneženi vrh, ki se zdi v tem peklu vročine in prahu kot fata morgana. Avtobus naju pelje vse bliže Kajzeriju, vrhovi in strani Erdžiasa pa postajajo vse jasnejši. Veseliva se bližine najinega cilja. Opazujeva vrh in iščeva stran in prehod, kjer se bova skušala povzpeti nanj.

V Kajzeriju so naju izredno lepo sprejeli. Na tihem sva upala, da se bova še istega dne odpravila do vznožja Erdžiasa, toda takšna hitrica ne bi ustrezala podnebjju. Odpeljali so naju do skromnega, a čistega hotela in nama rekli, naj bova zjutraj pripravljena, ker bova nadaljevala pot na goro z džipom, dobila pa bova tudi vodiča, ki zna angleško. Izreden vtis je napravila na naju ljubeznivost teh ljudi in vse do konca najinega bivanja v Turčiji so se ti vtisi samo krepili. Prostega popoldneva v Kajzeriju nikakor nisva brez smisla zapravila; izkoristila sva ga za sprehod po pred kratkim asfaltiranih ulicah mesta, ki predstavlja pravi muzej. V neki stari džamiji so spravljene izkopenine iz hetitske dobe, stare več kot 5000 let. Mesto je imelo v starem veku skoraj pol milijona prebivalcev in bilo prestolnica Kapadocije vse do prihoda Rimljanov v 17. letu pred n. š. Iz rimske dobe so utrdbe in čudoviti spomeniki v bližnjih dolinah — katakombe, v katerih so se skrivali prvi kristjani pred preganjanjem. V teh katakombah so se ohranili verjetno najstarejši primerki krščanske umetnosti in sicer risbe in freske na stenah pečin. Bizantinske cerkve in seldžuške džamije še spopolnjujejo to pestrost. Preden je pripadlo otomanskemu carstvu, je bilo mesto prestolnica države Seldžukov. Danes široke, z neonsko lučjo razsvetljene ceste se prebijajo med temi starodavnimi zgradbami in modernimi poslopji;

Planinska koča na Erdžiasu v višini 2150 m

sejmišča in kioski, prodajalci granatnih jabolk, semen in čičerike, lupine, limuzine in oslički — vse to nudi sliko razkošja in bede, mesto, v katerem se prelivajo kontrasti orienta.

Džip, ki nama ga je dal na razpolago komandant vojaškega letališča, je bil točen in prepeljal naju je preko dolgočasnega in pustega sveta do smučarskega doma. Nad nama je bil s snegom pokrit vrh, okrog pa nepregledna pobočja, obrasla z nizko travo, brez grmovja in drevja. Dom je skromen, športen, z velikim številom skupnih ležišč in prostorne obednice. V knjigi vtisov sva odkrila samo nekaj nemških stavkov, edinih sledov redkih obiskovalcev. Sicer pa je pozimi, kakor pravijo, dom poln smučarjev, ki jih privabljajo v resnici čudoviti tereni.

Zgodaj zjutraj smo krenili proti vrhu: Ljiljana (moja žena), najin vodič Garip, njegov prijatelj in jaz. Ločnica snega je šele pri približno 3000 metrih, od tu začenja tudi glavni vzpon, tako da smo mogli dotlej hoditi tudi po mraku. Krušljivost tukajšnjega granita, pomešanega z lavo, presega vse, kar smo navajeni videti v apnencu. Ob prvih sončnih žarkih se začne prava kanonada padajočega kamenja. Gredoč po strmem in zasneženem ozebniku se vsak hip s skoki na levo ali desno izognemo kakšnemu kamnu, ki se kotali z višine. Pri izhodu iz ozebnika se prebijemo pod široko snežno pobočje, ki drži do grebena 500 metrov iznad nas. Tu je kamenje manj nevarno, zato pa sneg vse globlji, na posameznih mestih strm in poledenel. Prisiljena sva kopati s cepinom stopnice za najina tovariša Turka, ki imata slabo obutev in nimata niti cepinov niti derez. Tako se polagoma vzpenjamo. Ljiljana je prvič prešla višino Triglava in čuti omotico. Kljub temu je vztrajna, ne želi se osramotiti pred Turkoma. Vodič

nama med nekim počitkom pripoveduje, kako je vodil na vrh skupino Nemcev; prišli so s svojim »folksvagenom«. Reče nama: »Vidva sta prva tuja planinca, ki nista sedla v dom in ukazovala, ampak sta skupaj z nami delala, pripravljala hrano, nosila nahrbtnik in jedla...« Pomislila sva na naše planine, težke nahrbtnike, tovarištvo in doživljanje; ponosna sva in želela bi, da bi najin vodič spoznal naše planine in naše planince.

Oblaki se zbirajo v krogu pod nami, se pomikajo navzgor in obdajajo greben in posamezne vrhove. Med prameni megle vidimo nebo, prostor okoli nas postaja vse širši, sonce pa močnejše. V nogah čutimo, da smo blizu 4000 m. Čez razbito in zametano skalovje se končno prebijemo po globokem snegu na sam greben. Vrh je desno, označen z leseno piramido. To je nižji od dveh glavnih vrhov. Utrujeni sedamo in gledamo okoli sebe. Jaz fotografiram, Garip se sezuya in ožema nogavice, Ljiljana globoko diha. Proti zahodu se nadaljuje oster greben, na katerega se s severne strani naslanja ledenik. Tukaj je 1952. leta Pfister izvedel po strmlem ledu zelo lep vzpon, ki ga verjetno od takrat še ni nihče ponovil. Čez nekoliko pčin se pride potem na sam glavni vrh, ki je oster in izrazit. Turka nočeta dalje; mokra sta in utrujena. Pravita: »Tja (gor) gredo samo plezalci, midva ne!« Presodil sem, da je zadnjih 150 metrov ostrega sneženega grebena mogoče pazljivo premagati tudi brez vrvi — in krenil sem. Prepadi so na obeh straneh v resnici veliki, greben sam pa ni problematičen. 6. oktobra 1959 sem ob 10. uri sam stal na vrhu.

Planine, dežela in ljudje — z eno besedo: Turčija naju je navdušila. Pot od Carigrada do Ararata je zgodovinski roman, napisan z živo besedo spomenikov in sledov tisočletja starih dogodkov. Med Turki, planinci in smučarji, sva si pridobila prijatelje, ki bi jih rada pozdravila v naših planinah. Najina želja pa je nadaljevati maloazijska potovanja — morda do Ararata. Samo da bi bila živa in zdrava...

Pismo uredništvu

Naprošam Vas, tov. urednik, da objavite v Vaši reviji nekaj vrstic kot izraz globoke hvaležnosti vsem članom Gorske reševalne službe s postojanke na Okrešlju, ki so v temni, hladni in deževni noči od 3. na 4. julij žrtvovali svoj nočni mir in počitek ter se napatili v mokre, zasnenežene in spolzke strmine pod Brano, da bi nas sedmoricu ljubiteljev planin rešili vseh nevšečnosti, ki so nam pretile. Pisec teh vrstic in vsi ostali, ki jih je na najnevarnejšem mestu preko snežišča pod Brano zajela nevihta in noč, smo dobro čutili vso njihovo človekoljubnost in hrabrost, ko so hiteli proti pečinam, čeravno niso vedeli, kdo in od kod smo. Hvaležni smo njihovi pozornosti, ker so opazili in se odzvali našim znakom, posebno pa njihovi hitri intervenciji in strokovno izvedeni reševalni akciji ter za močno oporo vsem, posebno pa poškodovanemu planincu in najmlajšemu, kakor tudi za vse tople in bodrilne besede, s katerimi so nas ogreli, ko smo premočeni prezebali na policah. Neznani so jim bili naši obrazi, vendar so z nami takoj vzpostavili pristrčno vez.

Ob tem bi želel povedati še misel, ki se mi je utrnila isto noč. Ali ne bi bilo mnogo bolj koristno, človekoljubno in bolj prav, da bi družba namesto za (tako vsaj je videti iz pisanja v časnikih) vse mogoče alpske ceste, žičnice in hotele dajala raje večja sredstva za izboljšanje reševalne službe, za zavarovanje poti in za še boljše markacije, posebno pa za sodobno osebno opremo reševalcev, kakor tudi za opremo postojank in sredstva za hitro obveščanje. Koristneje bi tudi bilo, če bi zgradili več majhnih, z najnovejšim materialom opremljenih zavetišč namesto luksuznih domov.

Se enkrat se vsem hrabrim fantom iz postojanke na Okrešlju, Dušanu, Herbertu, Marjanu, Elču in vsem ostalim, katerih imena so nam ostala neznana, ter njihovemu vodji, ki je ravno tako želel ostati nepoznan, iz vsega srca iskreno zahvaljujemo in jim ponovno želimo, da bi tako napornih akcij imeli čim manj, a da bi vse, ki jih bodo izvršili, bile tako uspešne, kot je bila ta.

G. Strah iz Črnuč, S. in M. Bonšek iz Ljubljane ter ostali štirje

Čudovito je cvetje pod Triglavom

DUSAN COP

Med najprijetnejše trenutke, ki sem jih kdaj preživel v kraljestvu gora, štejem tudi tiste, ki sem jih doživel ob srečanju z njihovimi najskromnejšimi prebivalci. Zadovoljne z nekaj drobci prsti na često nedostopnih skalah in skromnih livadah, kamor redkokdaj stopi človeška noga, rasto in cveto iz leta v leto in razveseljujejo oko, ki res ljubi planine.

Nešteto jih je — kdo bi mogel naštetiti vsa njihova imena — in z njimi gre skozi gore vsa lepota letnih časov. Srečamo jih, znanilke pomladi, ko se zimski viharji umikajo pred prešerno radostjo mladega sonca, vse poletje nas spremljajo ob poteh, tja v zgodnjo gorsko jesen, ko zardijo bukovi gozdovi in pozlatijo macesnovi. Tudi takrat nas še osrečujejo s svojimi živimi barvami, ko mrzla zima od daleč potrka na duri. Samo pozimi, ko počiva vsa narava, samo takrat jih ni.

Res, drage znanke so mi. Prenekatero srečanje z njimi mi je živo ostalo v spominu. Misli popotujejo in jih iščejo nad silnimi prepadi, ob strmih gorskih poteh, v zelenih gozdovih, po mehkih livadah, v globokih tesneh, kamor nikoli ne posije sonce in visoko gori prav pod vrhovi in često na njih samih, da se začudiš njihovi čudoviti volji do življenja.

Začnimo s pomladjo — s tistimi dnevi, ko se sonce prvič toplo posmeje snežnim vesinam in se mrzli vetrovi s svojo staro kraljico zimo začno umikati vse više in više v nedostopne stene. Z dnevi, ko grme v doline silni plazovi in se prikažejo prve trate, še vse dremave po dolgem zimskem spanju. Ste že kdaj hodili v zgodnji spomladi po kraljestvu gora in sonca? Pojdite, doživeli boste nepozabne ure v tistih pretihih dneh, ko iz tal prikljuje prvo življenje — najlepša in najnežnejša gorska cvetana.

Med prve gorske pomladne cvetlice spada lepi jeglič ali avrikelj (*Primula auricula* Schreb.), ki je, kakor znano, zaščiten. Vendar ni tako redek, kakor nekateri mislijo. Poznam kraje, kjer je spomladi po skalovju vse rumeno. Vsa sreča, da zanje le malokdo ve. Seveda mi ne pride na misel, da bi na tem mestu take kraje navajal. Naj rasto te čudovite cvetlice in s svojo plemenito lepoto poživljajo našo prelepo gorsko naravo.

Prav zanimiva cvetlica je tudi Wulfenov jeglič (*Primula Wulfeniana* Schott.), zaščiten kakor avrikelj in kakor poznejši dolgocvetni jeglič (*Primula longiflora* All.). Tudi ta uspeva v Julijskih Alpah, vendar ne v skalovju, često nepristopnem, kakor avrikelj. S svojimi lepimi lilastordečimi cvetovi oživlja sredi pomladi gorske trate.

Med nezaščitene rastline spadajo planinski zvončki (*Soldanella pusilla*, *minima*, *alpina* i. dr.), nežne rastlinice, ki jih je v mesecu maju, ko izgine sneg na osojnih straneh naših gora, vse polno po kotanjicah, kjer je še včeraj ležal sneg. Njihovi mali, kimasti, bledovijoličasti ali lilasti cvetovi so v višinah nad 1000 m in poleg teloha (*Helleborus*) prvi znanilci spomladi.

Pogosto je sosed lepega jegliča slečnik (*Rhodotamnus chamaecistus* Rchb.), ki prav tako ljubi skalovje zlasti na osojnih straneh naših gora, tam, kjer ni mnogo sonca. Našli ga boste v soteskah gorskih hudournikov in potokov, kamor ljudje ob času pomladi redko zaidejo. Zato ga tudi ne poznajo dobro — čeprav je to najožji sorodnik sleča, rododendrona.

V tistem lepem času, ko so dnevi vse daljši in toplejši, ko ozelene macesnovi gozdovi visoko gori pod sivo skalovje, ko zadehte polja narcis pod Golico, se prebude tudi veliki cvetovi Kluzijevega svišča (*Gentiana Clusii* Perr. et. Song.) in krase s svojo lepo modro barvo razigrane poljane naših gorskih dolin. To cvetlico pač pozna vsakdo — vsa sreča, da ni redka in tudi ni izbirčna. Še globoko v poletje jo boste našli, seveda takrat visoko v gorah. Spominjam se, kako sem nekoč sedel na vrhu Robičja; bilo je v začetku meseca junija in na nebu ni bilo oblaka. Kako prijetno je biti visoko gori, kjer ni nad teboj nič drugega, kakor nebo in sonce! Nekje v sinji daljavi so se belili vrhovi Visokih Tur, izza Ponc je blestelo široko teme Mangrta, Skrlatica in Špik sta se kopala v zgodnjem popoldanskem soncu, pred menoj je grozeče kipela v nebo Mojstrovka, vse naokrog je kraljeval čudoviti gorski mir. Samo včasih ga je zmotila kaka čebela — prav na vrhu pa je bilo vse polno tistih velikih modrih cvetov, ki so vsaj meni tako zelo zelo ljubi. Nikoli ne morem utrgati te žlahtne cvetlice. Bilo bi kakor greh — in tako hodim vsako leto skozi vse gorske vrtove in jih občudujem. Mislim, da mi plemeniti gorski cvetovi tam v prosti naravi povedo največ. Koliko lepih spominov so mi že zapustili!

Že so se razcveteli cvetovi velese (*Dryas octopetala* L.) in planinskega sreboti (*Clematis alpina* Mill.) — o katerih bi se toliko dalo povedati, saj je velesa prastara rastlina in planinski srebrot raste samo v Alpah, na Balkanskem polotoku ter v severnih predelih Rusije — ko zacveto nekatere najlepše in najredkejše od gorskih rastlin. Naj omenim najprej nagnoj (*Laburnum alpinum* Griseb.), ki mu Nemci pravijo Goldregen t. j. zlati dež. Ali ni to res lepo ime? In rastlina — grm ali drevó — ga zasluži po vsaj pravici. Po naših gorskih gozdovih ga je dovolj — pojdite takole meglenega junijskega jutra skozi gorski gozd, da se bo nenadoma, ko v sanjah, prikazal pred vami ta zlati grm, in razumeli boste, zakaj mi tako ugaja. Še Kugy mu je v svoji knjigi posvetil celo stran. Le škoda, da slika, ki mu spremlja besede, ni barvna fotografija!

In potem naša najlepša kukavica, lepi čeveljc (*Cypripedium calceolus* L.) — prava skrivnost naših Julijcev in Karavank. In naj to tudi ostane — tako zelo je redka in res je sreča, da jo ljudje malo poznajo in da raste navadno tam, kamor redkokdaj pride človek. Zna se pa tudi skriti in še kako! Če ne veš, v kakšni okolici najraje uspeva, ga zlepa ne boš našel! Naj samo toliko povcem o njem — vse ostalo naj previdno zamolčim, še tako se bojim, kadar obiščem njihovo skromno domovanje, da jih bo odkrila nepoklicana, neusmiljena roka.

V času, ko cveto barčija (*Bartschia alpina* L.) ter razne ušivke (*Pedicularis*), ki so marsikomu docela neznane, in je po mokrih travnikih že odcvel moknati jeglič (*Primula farinosa* L.) ter navadni volčin (*Daphne mezereum* L.) ne vabi več s svojim močnim vonjem; takrat ko kljubka dvo-cvetna vijolica (*Viola biflora* L.) še plaho spremlja ob potih gorskega popotnika, se odpro cvetovi dveh izredno lepih cvetlic, ki sta tudi dokaj redki, namreč zlatega klobuka (*Lilium martagon* L.) in zlatega jabolka (*Lilium carnolicum* Bernh.) — posebno lepega okrasa nekaterih naših gorskih gozdov. Kot žive bakle, nikoli po več skupaj, stoje sredi gozdnih posek, a tudi visoko v planinah, da jih lahko že od daleč opaziš. Kakor znanilci skrivnostnih kresnih noči ... Le to je žalostno, da prav nad temi cveticami ljudje brez srčne kulture prečesto greše. Nosi tak človek šopek tega prelepega cvetja, dokler mu ne postane nadležen — nato ga odvrže. Kaj takega nisem videl le enkrat!

Še cvete zlati klobuk in tudi še zlato jabolko, ko zažare v tihe gorske večere zlati cvetovi rumenega svišča (*Gentiana lutea* L. et var. *symphy-*

andra Mrb.). Le na nekaj mestih v Julijskih Alpah sem ga doslej našel. Vendar se bojim, da mu je usojen pogin. Predobro ga ljudje poznajo — njegove korenike so zdravilne — in brez obrambe je, saj uspeva na mestih, ki so vsakomur brez truda dosegljiva. Še en biser bo izginil iz naših Alp!

V istem času cvete po najsočnejših livadah visoko v gorah *murka* (*Nigritella nigra* var. *rosea*). Te ljudje skoraj ne poznajo. Bolj jim je znana njena pozneje cvetoča sestra črna *murka* (*Nigritella nigra* Rch.). Obe sta dokaj natančni, ko izbirata svoje domovanje — samo tam, kjer je planinska trava najlepša in najsočnejša, jih najdeš in še to samo v določenih višinah. Zato jima tudi preti pogin — poleg planike je murka najbolj zaželena planinska cvetka. In kaj bi tudi ne bila! Kateri cvet na vsem svetu ima tako čudovito sladke vonj? Meni pa vendarle mnogo bolj ugajajo v svobodni gorski prirodi, med plemenito travo, planikami, nebinami (*Aster alpina* L.) in drugimi njihovimi tovarišicami. Ali ni vsa tista priroda nekaj prav posebnega, česar ni nikjer drugod? Če bi potrgal tam gori najlepše cvetje, bi mi bilo skoraj prav tako, kakor če bi vzel v roke Shakespearovega »Hamleta« in mu iztrgal najlepše strani. V največje veselje mi je obiskati vse te gorske dragulje leto za letom tam gori, kjer kraljuje mir, kjer so obzorja tako široka in je sonce najlepše.

V tem času sveto tudi planinske vetrnice. Niso to tiste male cvetke, ki jih je po senčnih krajih spomladi vse polno — ne, to so posebnost zase. Alpski kosmatinec (*Anemone alpina* L.) s svojimi velikimi belimi cvetovi ter grozdi lepih belih cvetov kobulaste vetrnice (*Anemone narcissiflora* L.) oživljajo v mesecu juniju zelena alpska pobočja.

In že je tu poletje z vsem razkošjem barv in sonca, z vso neugnanostjo gorskih viharjev in neviht. Pesem dela vsepovsod, senožeti in gozdovi dehte opojno pod sijajno sončno svetlobo. Še zvečer, ko sončna luč umira visoko v nedostopnih stenah in vrhovih, se ti zdi, da se bo sonce pravkar spet prikazalo, tako nerado se poslavlja. In kdo bi znal razvozlati skrivnost poletne mesečne noči, ko kraljestvu gora vlada mir, ki ga ni moč opisati, in vidiš okrog sebe le silhuete srebrnih gora? Takrat se zbudi v življenje vse gorsko rastlinstvo — ne boji se sočnih žarkov ne divjanja in pustošenja neviht.

Oglejmo si ga!

Triglavska roža (*Potentilla nitida* L.) — mnogo jih je, ki te ne poznajo — in vendar hodi leto za letom na tisoče planincev mimo tebe, tudi takih, ki bi te radi poznali! — Pa saj je tako zelo skromna, da v njej nihče nič posebnega ne vidi. In vendar je Triglavu v prav poseben okras. Nekoč pred leti sem jih našel na neki skali nad Severno steno na stotine drugo pri drugi — kot da so hotele napraviti mehko preprogo sončnim žarkom, ki so se prešerno igrali in plesali preko njih. Tako mi je bilo tudi dano nekoč v Zadnjici, v Trenti, za nekaj hipov videti gotovo več kot sto cvetov Cojzove zvončnice (*Campanula Zoisii* Wulf.) v drobceni razpoki sredi ogromne skale, ki se je odlomila od kdo ve kod. Da sem takrat imel fotografski aparat! Cojzova zvončnica bi nam morala biti prav posebno draga, saj raste in uspeva samo v slovenskem delu Alp. Čeprav je redek, ne smemo iti mimo njega — tudi triglavski svišč (*Gentiana triglavensis* Hacc.) s tistimi lepimi modrimi cvetovi moramo omeniti. Tako majhen in neogljen je in njegov dom tako zelo skromen!

Naj ne govorim mnogo o rogati vijolici (*Viola cornuta* L.), o Cojzovi vijolici (*Viola Zoisii* Wulf.), ki sta prav tako zaščiteni in sila redki ter se ju le redko komu posreči najti, o panonskem svišču (*Gentiana pannonica* Scop.), ki v velikih množinah krasi valovito, razburkano okamenelo

morje Komne, niti o volčinih (*Daphne cneorum* L., *Daphne striate* Tratt.), ki v teh dneh že poživljajo alpska pobočja in predgorja.

Niti ne bi hotel mnogo govoriti o grmadi (*Campanula thyrsoidea* L.) in bradati zvončici (*Campanula barbata* L.). Obe spadata sicer k številnemu plemenu zvončic in jih boste našli le tu in tam visoko v Alpah na suhih mestih. Zelo zanimivi so tudi sorodniki zvončic, razni repuši (*Phyteuma*) z belimi in modrimi cvetovi.

Tudi pri raznih oklepih (*Androsace*), krešicah (*Hutchinsia*), pri redki plazeči sreteni (*Geum reptans*), ki raste na Mangrtu, mali vetrnici (*Anemone baldensis* L.), alpski azaleji (*Loiseleura procumbens* Desv.), kamenokrasu (*Petrocallis pyrenaica* R. Br.), lojldiji (*Lloydia serotina* Rchb.), kamenokrečih (*Saxifragae*) in drugih se ne mislim ustavljati — preveč bi bilo vsch teh imen!

Ne o teh, o nekaterih drugih bi rad še povedal nekaj besed. Malokdo ve, da nekje na obronkih naših Alp, v enem najlepših kotičkov naše Gorenjske, vsako leto cvete dokaj redka dolgolistna rosika (*Drosera longifolia* L.) — rastlina, ki se rada hrani z mesom, kakor navadna in planinska mastnica (*Pinguicula vulgaris et alpina* L.), ki pa sta tedaj že davno odcveli. Tudi roparske rastline imamo torej med njihovimi pohlevnimi vrstnicami.

In še nekaj manj znanih. — Če vas bo v začetku avgusta ali koncem julija pot zanesla preko Hribaric ali mimo jezera Pod Krnom, boste zelo verjetno opazili bele, rumene in oranžne cvetove alpskega maka (*Papaver Sedtneri* Kern. et *papaver Kernerii* Hay.). Nikoli si tega prizora ne znam drugače predstavljati: Kamnita pustinja skoraj brez zelenja in nad njo modro nebo in sonce, sonce... In na tej pustinji so posejane opojno dišeče bele in zlate lučke. Mirno bi vam lahko povedal, kje jih najdete — ne boste več utrgali kot enega ali kvečjemu dva cveta. Osula se vam bosta v prvi lahki sapici.

Težko mi je, ko moram omeniti pri nas zelo redko planinsko možino ali kraljico planin (*Eryngium alpinum* L.). Njeni čudoviti jeklenomodri, ponosni cvetovi so skorajda izginili iz naših planin. Iztrebile so jih brezobzirne roke — kdo ve zakaj.

Morda vas bosta kdaj razvesclila zaščiteni resasti klinček (*Dianthus Sternbergii* Sieb.) ter brhki klinček (*D. superbus*) s svojim nadvse prijetnim vonjem ali triglavska neboglasnica (*Erytrichium nanum* Schrad.), predrobno bitje, prebivalka trpko otožnih, nikoli zelenih, divjih triglavskih podov — pa ta kratki opis vendarle še ne bi bil popoln, če bi izpustili srebrno krvomočnico (*Geranium argenteum* L.), ki jo boste našli samo na nekaj vrhovih v naših Alpah. Pa še cesarski koren (*Peucedanum ostruthium* Koch.), iz družine kobulnic, ter omanolistni glavinec (*Centaurea heleniifolia* Fritsch.), ki zraste tudi preko 1 m visoko. Ko sem ga prvič videl, sem imel vtis, da imam pred seboj pravo žezlo. Je pa redek in treba bi ga bilo zaščititi — ali pa morda ne, saj nezaščiteni rastline ljudje manj poznajo.

In končno ne smem pozabiti male alpske madronščice (*Linaria alpina* Mill.), zaščiteni nežne planinske cvetke s škrlatno rdečim vencem in rumenim grlom, ki uspeva na najrevnejših tleh, na melih in grušču. To mi je ljuba znanka! Kolikokrat sem jo že srečal, a grmička pod grebenom Dolkove špice ne bom pozabil nikoli. Saj se zgodi, da najdete encijan, ki sicer modro cvete, tudi z belim cvetom, bel glavinec ali kaduljo z belimi cvetovi — toda tisti grmiček je bil nekaj prav posebnega. Prav gotovo je bilo v njem sto snežno belih cvetov z rumenimi grli. Ko sem čez nekaj let spet hodil tam gori, ga ni

bilo več. — Ostal pa mi bo v spominu kot grmiček progastega volčina, ki sem ga nekoč našel pod stenami Begunjskega vrha na Tominškovi poti.

Tako smo se na kratko sprehodili preko zelenih travnikov in livad, preko bujnih trat čez sive mogočne skale in skozi zelene krasne gozdove Julijcev in Karavank — od zgodnje pomladi do tistih prečudno lepih in tihih jesenskih dni, ko pogled z vrhov potuje v daljave, ki jim skoraj ni meja in se nad nami boči le neizmerno sinje nebo, ko porumene gorske trate ter se razlijejo pisane barve med trudne gozdove v najčudovitejših odtenkih. Še nas tu in tam ob poteh iz dolin spremlja radovedni resasti svišč (*Gentiana ciliata* L.), a tišina v gorskem kraljestvu je vse silnejša, vse globlja — marsikomu tako draga in ljuba. Toda takih dni ni mnogo — na lepem se zbudi vihar, kakrščen je doma le tam visoko gori, z njim prideta led in sneg ter vkujeta ponosne vrhove in planine v tisto podobo, ki ji ni enake. Takrat zamre rastlinsko življenje v visokih gorah in zaspi, dokler ga ne prebude topli žarki pomladnega sonca. Dotlej pa bodo pretekli dolgi, dolgi meseci.

O, te livade in trate naših Julijcev in Karavank! In njihovo pisano cvetje — drobní, predrobni biseri in kristali, vsako leto isti, vselej zelenju in sivim stenam v najlepši okras. Kako zelo ljubim vso to planinsko prelest! Vsak izlet tja gori je kakor veliko doživetje, iz spominov na nepozabna pota se krešejo čarobno lepe slike...

Prešle so sence zimskih dni in prismejalo se je sonce, da je vzdrtelo golo drevje, čeprav so bile sape še hladne. Včera pa je bil prelep dan: na nebu ni bilo oblaka ne megle, kamorkoli si se ozrl, povsod prešerno veselje sončnih žarkov. Še rože so na široko odprle svoje cvetove — in glej — tu je pomlad!

Tudi jaz sem odprl okno svoje sobice, pustil sem razposajenim sončnim žarkom, da so jo napolnili do zadnjega kotička. Naj tudi meni prinesejo pomlad!

Misli same so se vzradostile — že so zdaj blizu dnevi, ko se napotim v kraljestvo gora, med svoje stare, ljube znance. Tja, kamor v teh bajnih pomladnih dnevih poromam vsako leto. Srce me vleče tja gori...

Kajti kaj je lepšega kakor gorsko kraljestvo z vsem svojim neizmernim bogastvom?

Baroltholi — Prvi maj

CIRIL DEBELJAK

Nemo smo stali pod južnimi pobočji gore. Vsak se je bal besede, odločilne, ki naj potegne za seboj vso odpravo v strme soteske Kail gange. Prvič smo gledali nad seboj resnico, ob kateri nam je postalo malce nerodno, kot da ne spadamo sem. Kradoma smo gledali v steno in zopet drug drugega, daljnogled je romal iz roke v roko. Pogled je drsel pod ledenimi lomi platojev, iskal prehodov in variant. Bilo bi jih skoraj preveč, če bi gledal z alpskimi očmi in bi se ne nehal vrh vseh na 6000 in bi vmes ne ležalo tisoč metrov ledu in razpok. Na koncu smo gledali le še v eno smer. Za spoznanje manj strmo se je dvigal ledeni slap prav na sredi in vsak trenutek se je pokadilo med stolpi. Svarilen glas, ki je odmeval stokrat v krnici in odbijal do piramide Tarkota, ki ta venec

zapira na jugu. Opomin in napotek, blagor za živce in prebujno domišljijo, saj smo pred tednom z Gwaldama risali z rokami po zraku smeri in si bili svesti zmage ne samo tu, po tem vzponu na Trisul še kam drugam. Kako hitro nas vzame in postavi ob sebe takšne, kot v resnici smo mi in vsi, ki so stali do danes pod Himalajo.

»No, kaj naj napišem?« pretrga Ante ogled, »danes mora kurir do onih!« In napisalo se je kot recept za zdravila: »Našli smo prehod čez južno steno.«

Ko smo odhajali navzdol, nas je počasi postajalo strah. Kaj če se plazovi ne uletijo, kaj če je slap više gori, na mestu, ki ga je danes zastirala megla, neprehoden, prenevaren? »Če primemo vsi, bo šlo« — in še nekaj takih je padlo vmes, bodrilo samemu sebi in pravkar napisanemu — na ramena je leglo breme odgovornosti.

Šest dni hoje, spustov, vzponov in razočaranj po soteskah nad reko Kail je bilo za nami. V sestop smo se zibali utrujeni, naša prva pot je končana. Privoščili bi si počitek z veseljem in pravico, pa nam nekaj ni dalo miru. Prav pred nami je bilo videti, kot da zapira pot, je stal deviški vrh Baroltholi. V popoldanskem soncu je stal še višji, edini na svetlem — okrog nas senca in moreča tema izpod zahodne stene Maightunija. Že med stoletnimi gozdovi in bambusom smo govorili o tem, da vse dni čakanja ne pustimo vnamar.

Po nekaj dneh počitka poskusimo nekaj, da dobimo na višini, da spoznamo našo veljavo v tem svetu. K temu še srčno vabilo strme piramide Baroltholija — naslednji dan je prvi maj — praznik v domovini, delavski, torej tudi naš, toda počitek? — Prihranimo ga za naslednje dni. Morda nam uspe, da podarimo našim in nam samim nekaj velikega, dar, zaradi katerega smo tu in proslavimo po svoje, kot nam pritiče.

Tenzing je bil navdušen. Kuharskih umetnij tistega večera ni bilo konec »jemo na rezervo, drugače lahko ostanemo v šotorih«, je svetoval ob tretji polni skledi. — Lepemu vremenu je sledila nevihta, tista prava, ob kateri se počutiš himalajca, sneg in voda pred šotorom, v njem in naših porcijah, hlad in udarci vetra z ledenika. Zaman smo vpili ta večer v naše aparate: »Stane, javi se, Stane javi se!« Odgovora ni bilo danes in nikdar do njihovega prihoda. Spet ena tistih ugank, ob kateri tehnika ne najde odgovora. Sijajno so delovali aparati na ladji, na carini in ob našem prihodu domov, tu, za kar so bili namenjeni, pa so stali brez glasu. Naslednji dan, ko je Tenzing med šotoroma pripravljaj čaj, smo čuli njegov samogovor: »Stane, javi se, Stane javi se!« To je zapel z visokim glasom nepalske melodije. Prve slovenske besede, ki jih je odnesel s seboj v domovino.

Postalo ga je sram ob našem gromkem smehu, obenem je bil vesel, ker smo ga rešili neljube dolžnosti sirdarja, da bi budil sahibe, saj smo v naslednji minuti že sedeli na paketih pred kuhalnikom in čakali na zajtrk. Nebo je bilo umito, prvi žar je svetil na Trisulu 3 in grebenu Baroltholija.

Po mesecu lenarjenja zopet vrv na ramah in čudoviti glas ostrih zobov grivelk po zmrzli skorji ledenika. Po dveh urah morene in kotanj smo obstali pred piramido in iskali prehod. Prvič smo tokrat delili mišljenja in zasekali vsak po svoje. Aleš in Tenzing v vzhodni greben, strm in naložen, varen pred plazovi, midva z Antejem v odprto snežno pobočje severovzhodne stene. Kdo bo potegnil ta kratko? Ob šestih nas je našlo sonce sredi strmine. Onadva sta izginila za rob, od daleč sva začula tanek glas lednega kladiva. Sneg se je udiral, postajalo je nevarno, vsak čas sva čakala na votli glas nad seboj in prečila v silno strmino

proti steburu v zavetje sence in varnega snega. Sto metrov pod sedelcem se je zasvetil led. Ante je sekal stopinje, počasi je šlo navzgor. Noge so postajale težje šest dolgih dni in naporov je pustilo sled. Teh sto metrov do vrha pririnemo v vsakem primeru. Odločitev in zaupanje v naše moči je pojemala v strmih metrih sedla, o tovariših ni bilo glasu.

Z glavo na kolenih sva počivala, brez besed in zanimanja za svet okrog sebe in čakala, da se pokaže Aleš preko roba. Za hrbtom je padala južna stena dva tisoč metrov globoko v soteske, pod nama komaj vidna tanka sled najjinih derez. V presledkih, kot po voznem redu, je zagrmelo v Trisulu — takrat sva dvignila glavi in pogledala tja, nato drug drugega, in počivala naprej. Čez uro, ko sva stala že na nogah in je jezo nad čakanjem zamenjala skrb, je pogledala kuštrava glava izza naloženih skladov grebena. Prišla sta izmučena, Tenzing je nerodno prestopal v silni strmini in čez ramo pogledal najine stopinje na desni.

Načeli smo zadnjo etapo, strmo in krušljivo grebensko rez. Počasi je Ante puščal za sabo meter za metrom, obstal, ko je zagrmelo, pogledal navzdol in se zasmejal: »Lepo bo na oni strani!« — Točno opoldne mu je zmanjkalo strmine, na majhnem stožčastem vrhu je obstal in razširil roke, na vse štiri strani je padalo samo še v globel.

Zmagoslavje? Morda! Saj smo stali prvič nad streho Evrope, prvič nad pet tisoč in smo bili prvi tu. Zanos, ki ni enak onemu, ko preležeš težko steno pri nas, nekaj več, nekaj novega, nepozabnega — da le ne bi tako žgalo in pogled zaman iskal nekaj zelenega. Daleč spodaj megle, nad nami sneg in Trisuli, tako lepi, tako blizu, pa vendar skoraj nedosegljivo daleč.

Ko je v klinu obvisela naša zastavica, prav na vrhu, zabita v odini granitni blok, je izrekel Tenzing misel nas vseh. Veljala je več, ker jo je izrekel on: »Prvi maj, prvi vzpon, prvi uspeh!«

Vračali smo se nazaj, opotekali v mokrem, odjuženem snegu, opečeni v obraz, s krastami in vneto kožo, utrujeni — vendar veseli! Dali smo sebi nepozabno in darovali domovini, kar je bilo v naših močeh — prav za praznik!

Triglavski park

IVAN SAVLI

Poleg prirodnega parka v Martuljku (Ur. l. FLRJ št. 81 576/46) je Triglavski park najbolj zanimiv. V naslednjih vrsticah priobčujemo samo nekaj postavk iz historiatu za uresničenje uradne zaščite Triglavskega parka.

Pobuda za ustanovitev alpskega parka je stara že 50 let. Leta 1908 je profesor Dolar predlagal, naj se ustanovi v Dolini triglavskih jezer alpski park. Njegov glas je odjeknil in zopet utihnil. Lepa zamisel se ni uresničila. Po prizadevanju Slovenskega planinskega društva in odseka za varstvo prirode je bila pri Muzejskem društvu dne 1. julija 1941 podpisana pogodba, da se Dolina sedmerih triglavskih jezer proglasi za dobo 20 let za naravni planinski park kot prvi naravni park v Sloveniji. Ministrstvo za šume in rude je še pred podpisom pogodbe s posebnim odlokom (št. 22/012 z dne 2. junija 1924) ukinilo vso pašo v varnostnem parku, t. j. v dolini nad Komarčo, Lopučnico in na planini okoli jezer. Prirodoslovno društvo je leta 1934 prevzelo od Muzejskega društva odsek za varstvo prirode. Na prepoved bana Dušana Serneca, naj se v Bohinju tjavendan ne gradi, je odsek za varstvo prirode vložil prošnjo na bansko upravo, naj se alpski park razširi tako, da bo obsegal tudi zadnji kot Bohinja z jezerom. S tem se je prvič pojavila težnja po skupni zaščiti obeh po-

membnih predelov v osrčju Julijskih Alp, Doline sedmerih triglavskih jezer in okolice Bohinjskega jezera.

Vrsto let se glede alpskega parka ni nič spremenilo. Po vojni je prvi sprevidel nujnost, da je treba zaščititi Triglavska jezera in Bohinjsko kotlino, OLO Radovljica. Prevzel je vso skrb za zavarovanje teh predelov.

Odsek za varstvo prirode je 12. januarja 1946 zopet vložil prošnjo na kmetijsko ministrstvo v Ljubljani, naj se izloči Dolina sedmerih triglavskih jezer do vzožja Komarče od zemeljskega sklada in dodeli Univerzi. Profesorji so zatrjevali, da je navidezno velik obseg parka potreben zato, ker so zajete vse višinske stopnje: od gozda do goličav z vsemi značilnostmi. V tem letu je bil sprejet splošni zakon o varstvu kulturnih spomenikov in naravnih redkosti (Ur. l. FLRJ št. 8/1946). Dobili smo Zavod za spomeniško varstvo, ki je 9. julija 1947 vložil še eno prošnjo na takratno ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo, naj kot upravni organ po novem zakonu da svoj pristanek, da bo Dolina sedmerih triglavskih jezer postala splošno ljudsko premoženje. Ministrstvo je dne 4. avgusta 1947 preko gozdnega instituta odgovorilo, da se v splošnem strinja z nameravano zaščito, želi pa, da se prevzame v zaščito še stena Komarče z izvirov in gornjim tokom Savice do mostu. Nato je Zavod za spomeniško varstvo izdelal prvi osnutek odločbe za zaščito Triglavskega parka.

Na sejah in sestankih od leta 1947—1950 ni prišlo do zadovoljivih zaključkov, ker pašni interesenti iz Bohinja niso hoteli popustiti, sklicujoč se na stare pašne pravice na planinah v Dolini sedmerih triglavskih jezer. Iz planinske literature ni razvidno, ali so Bohinjci na planinah Pri Utah, to je pri 5. in 6. jezeru imeli pašne pravice. H. Tuma pravi v Planinskem Vestniku (1921, str. 162), da so svet okoli 5. in 6. jezera imeli baroni Cozji. Baronom Cojzom so Bohinjci tlačanili in za pašo plačevali zakupnino. Zgradili so okoli kočice botanika Karla Cojza pri 5. jezeru več planinskih stanov. Od Cojzov je kupila ta svet KID, ki Bohinjcem ni hotela dati paš v najem. Bohinjci so se pravdali s KID, a so pravdo izgubili. Vendar se iz stanov niso hoteli umakniti. Orožniki in biriči so stanove razdejali, Bohinjce pa pregnali. Ta svet je od KID odkupila država za »Verski zaklad«. Leta 1924 ga je z zakupno pogodbo dala na razpolago Muzejskemu društvu, odseku za varstvo prirode za dobo 20 let. Iz tega bi lahko sklepali, da so se Bohinjci neupravičeno borili proti pritegnitvi planine Na Utah v območje Triglavskega parka. Leta 1950 je bila izvoljena posebna 7 članska strokovna komisija z nalogo, da prouči vse dosegljivo gradivo v Triglavskem parku in presodi iz prirodoslovnega in gospodarskega vidika vse možnosti glede obnove in ureditve parka. V dneh od 14. do 19. avgusta 1950 je komisija pregledala ozemlje parka in sosednjih površin, da bi mogla presoditi možnost pašnih sprememb na tem področju. Republiška strokovna komisija je dne 5. januarja 1951 seznanila Zavod za spomeniško varstvo, da je za namene prirodnega parka potrebno, da se pašna na planini Pri Utah ukine in omeji na planino Lopučnico in Komno. Spodnjo Komno je treba z ustreznimi ukrepi meliorirati. Poročilo strokovne komisije pravi, da se mora predlagana ureditev paš v celoti izvršiti, preden se ukine pašna Pri Utah, ker bi sicer nastale motnje v živinoreji pašnih interesentov. Leta 1947 je Planinska zveza Slovenije predlagala Zavodu za spomeniško varstvo, naj se po splošnem zakonu o varstvu kulturnih spomenikov in naravnih redkosti zavaruje tudi Bohinjsko jezero z neposredno okolico in Ukancem, tako da se na označenem prostoru prepovedo vsa gradbena dela, ki niso potrjena od pristojne oblasti.

Leta 1953 so se uprli Bohinjci proti nameravanemu izkoriščanju Bohinjskega jezera v elektro-energetske svrhe. Ta odpor je podprl s svojo utemeljeno interpelacijo še dr. Miha Potočnik v Ljudski skupščini LRS dne 15. februarja 1954.

Zavod za spomeniško varstvo LRS je marca 1954 dostavil bivšemu OLO Radovljica sveženj najrazličnejših predlogov za zaščito omenjenih področij. Dodatno k temu je pozneje poslala še dr. Angela Piskernikova seznam rastlin, živali, kamenin, arheoloških in kulturnih spomenikov ter prikaz njihovega zgodovinskega razvoja. Proti koncu istega leta je bila pri OLO Radovljica izvoljena posebna komisija za varstvo prirode. Predsednik komisije Slavko Smolej in predsednik OLO Radovljica Milan Kristan sta pričela široko akcijo za zavarovanje Bohinja in Triglavskih jezer. V začetku leta 1954 so Bohinjci zopet predložili Izvršnemu svetu LRS pritožbo proti nameravanim pašnim omejitvam v Dolini sedmerih triglavskih jezer. V poletju 1955 je agilni predsednik spomeniškega varstva v Radovljici prehodil ves zaščiteni teren ter zbral podatke, da jih je nato Zavod dostavil republiškem SPK o neupravičenih pritožbah bohinjskih pašnih interesentov. Za tem je ekipa Zavoda za spomeniško varstvo

LRS pričela s topografijo Doline sedmerih triglavskega jezera in Bohinja. Muzej v Radovljici je podprl to delo z denarnimi sredstvi din 30.000. Leta 1956 so od strani spomeniške komisije OLO Kranj pognali novi poganjki za zaščito Bohinja in Triglavskega jezera. Dne 9. aprila 1956 je izšla odločba o imenovanju 14 članske komisije za pripravo odloka o zavarovanju Bohinjske doline in Doline triglavskega jezera. Za Planinsko zvezo Slovenije je bil imenovan Živojin Prosenec, za spomeniško komisijo Slavko Smolej. Zastopani so bili vsi zainteresirani inštituti, organizacije, geologi in pravniki. Dne 5. decembra 1956 je SPK LRS sklical sejo v Boh. Bistrici. Na seji so sestavili predlog osnutka zakona z 22 člani. Govorili so tudi z domačini in predstavniki občine Bohinja. Diskutantni so zahtevali precej sprememb v osnutku, načelno pa so pristali na postopno ukinitvev paše, če se jim bo nudilo zadostna sredstva za melioracijo drugih planin. Predlagali so celo razširitev meje v goratem okolju Triglava. Člani komisije so soglašali, da se mora Bohinjska kotlina in Dolina sedmerih jezer čimprej zaščititi, ker sta izredno značilni v geološkem, geomorfološkem, hidrološkem, klimatološkem, botaničnem in zoološkem pogledu. Poleg tega hranita niz arheoloških, umetnostno in tehnično zgodovinskih posebnosti ter sta tujsko-prometno privlačna in za znanost pomembna.

Predlog prirodoslovnega društva pravi med drugim, da je že skrajni čas, da se končno uzakoni zaščitno področje.

Pod predsedstvom dr. Mihe Potočnika so se dne 20. junija 1957 zopet zbrali člani komisije v Boh. Bistrici v hotelu »Črna prst«. Sprejeli so predlagani tekst osnutka zakona za zaščito ožjega Triglavskega pogorja, doline Sedmerih jezer in Bohinjske kotline. Zedinili so se za ime **Triglavski narodni park** in določili naslednje meje: Od Črne prsti (1844) proti vzhodu po grebenu preko vrhov Kontni vrh (1647), Visoki vrh (1523), Kobla (1499) do Boškega prelaza (1281), dalje po turistični stezi na sever preko planine Šavnik na gozdno preseko št. 15, med gozdnimi oddelki 82—83 in 61—60 do planine Krme; od tod po turistični stezi na Lome in do izvira potoka Grmečica ter po Grmečici do Save. Od Save gre meja v ravni črti preko Gmajne do železniške postaje Nomenj, od tod po stezi do vasi in dalje po najkrajši stezi do cerkve na Koprivniku (969). Od tod po kolovozu na zgornje Podjele, dalje po kolovozu na planino Jelje, nato severno od Jovarjevega vrha (1482) po stezi na Rudno polje; dalje po stezi do izvira Zlate vode, od tod po stezi na Mali Draški vrh (2132), od tu navpično navzdol v dolino Krme, na Plešo (1370), nato navpično navzgor na Mali Pršivec (1996) in po grebenu preko vrhov: Veliki Pršivec (2056), Rjavina (2457), Spodnja Vrbanova špica (2299), Cmir (2393), od tod navpično navzdol na Aljažev dom v Vratih (1015), dalje po turistični stezi na Rušje in na Vratca (2244); od tod v ravni črti na vrh Bovškega Gamsovca (2389) in naprej po grebenih preko vrhov Pihavec (2414), Mali Pihavec (2148) na planino Zajavor (1479), od te planine v ravni črti na vrh Ozebnika (2084), od tod na Prehodavce (1632), Plaški Vogel (2348), Ravnik (2252), Travniki rob (2135), Planjo (2190), Plaški Kuk (2038), Planino za skalo (1516); od tod na Lanževico (2003), od Lanževice po razvodnici med rekama Soča in Sava preko vrhov in sedel: Vratca (1804), Bogatin (1977), Mahovšček (2008), Vrh Planje (1971), Podrta gora (2050), Škrbina (1905), Vrh nad Štrbino (2054), Meja (1996), Rušnati vrh (1896), Globoka (1828), Vogel (1923), Vrata (1863), Šija (1850), Cez Suho (1774), Rodica (1962), Veliki Raskovec (1968), Matajurski vrh (1938), Poljanski vrh (1897), Konjski vrh (1879) na Črno prst (1844).

Predlog zakona razdeljuje Triglavski narodni park v tri območja. Kot najstrožje zavarovano območje velja po osnutku zakona Dolina sedmerih jezer, ki je kot poseben rezervat izvzeta iz vsake gospodarske eksploatacije.

Posebno zavarovano področje je tudi Bohinjsko jezero z bližnjo okolico in dolina Voje z mikavnim slapom Mostnice in kamenitim Hudičevim mostom, kjer so izredni geološki pojavi, rečni mlini in loncem podobne tvorbe v živi skali, ki so jih sto in tisočletja stružili besneči hudourniki.

Narodni park je za Postojno prvo čudo narave.

Andrej Potrato

Lansko jesen, 29. novembra 1959, je bila v gorah zgodnja, huda zima. Na Okrešlju se je zbrala gruča alpinistov, med njimi tudi pokojni študent Andrej Potrato iz Griž pri Celju. Večina se je pred surovim vremenom umaknila, na Okrešlju sta ostala Andrej in Mariborčan Kolar. Tovariši so ju vabili s seboj, ta dva pa sta imela svoje načrte. Premagati sta hotela zimo, ki je napadla z vso silo, na poti z Okrešlja preko Jermanovih vrat v Kamniško Bistrico. Zima je bila močnejša. Pod Kotlički se je splazilo, Potrato in Kolar sta morala kloniti pred gorskimi močmi.

Našli so ju konec avgusta leta 1960, ko je sonce raztopilo neprijazno grudo sovradne plaznice pod Brano.

Andrej Potrato je za našo rubriko »Mladi pišejo« pred dvema letoma napisal sestavek o Hermannu Buhlu. Za motto svojega pisanja je vzel tisti znani Hemingwayev tekst o leopardu na Kilimandžaru: »Prav blizu zahodnega vrha leži izsušeno in zmrazilo okostje leoparda. Nihče ni pojasnil, kaj je iskal leopard v tej višini.«

Andrej je skušal to pojasniti. »Ko si pod steno,« je pisal, »si misliš, kakšna ničla si; ko pa se z njo poizkusiš, spoznaš, da si nekaj več kot ničla, zaveš se moči.

Buhl, ti si leopard, ki je obležal pod vrhom.«

Andrej Potrato se je preizkušal s silami gorske narave kake tri leta. Iskal je v njih srečo, iskanje sreče pa je enoten, skupen najgloblji razlog za celo vrsto dejanj, ki se jih mlad človek loti. V telesnih naporih, ki jih gore zahtevajo, je videl bistveni pogoj za pravo zadovoljstvo v gorah, za notranji duševni kontakt z gorskim svetom. Sreča je res nekaj skrivnostnega, večji del pogreznjeni svet v teminah človekove podzavesti, vendar v gorah nekaj stvarnega, otipljivega: občutek moči in sproščenosti na vrhu, široki horizonti, silni razgledi, veličastni relief zemeljskega lika, vse to in še marsikaj je mirilo nemir mladega srca, vse to je doživljal in iskal željno in strastno, ne da bi pomislil na zmrzlega leoparda pod vrhom gore na ledenem grušču, in ga umirilo, preden si je odgovorilo do kraja na ono temeljno vprašanje o sreči.

Pokopali so ga 19. avgusta v prelepih Grižah. Okoli prezgodnjega groba so se zbrali njegovi sošolci, ki so cenili v njem vedrega, plemenitega tovariša, in množica pogrebcev, ki so sočustvovali s težko preizkušano Potratovo družino. Andrejev oče je bil zdravnik, padel je kot talec leta 1942 v Mariboru. Andrejeva mati je umrla v Oswicimu za posledicami mučenja. Andrej je dovršil gimnazijo in študiral arheologijo, ves svoj prosti čas pa je posvetil goram. Z alpinizmom se je začel ukvarjati v plezalnih vrtcih, v robah Kamnika nad Grižami in v AO Celje.

Zdaj mu svetijo v spomin zvezde nad savinjsko deželo, kakor je sam nekje zapisal. Naj spomin nanj ne premine v tistih, ki jim je bil blizu.

Adi Ivanetičevi v slovo

Jesenski veter je zavel z Gorjancev preko vedno zelene Krke in odnesel list.

Naša gorjanska mamica, naša vneta planinka, dolgoletna odbornica PD Novo mesto, se je poslovila od nas in nas zapustila za vedno.

Prav nikogar ni med vsemi tistimi, ki smo jo poznali že tedaj, ko smo bili majhni, ki se je ne bi z veseljem spominjal in, ki se ne bi rad vračal v spominu na tiste dni, ko je gorjanska mamica skrbela z vso ljubeznijo prave matere in resnične vzgojiteljice za mladi rod, ki je zahajal na Gorjance, tja gor, v kraljestvo Trdinovih bajk in povesti.

Tam, v osrčju tega kraljestva, je vcepljala v mlada srca ljubezen do te lepe dolenske zemlje, saj so prav vsi tisti, ki jih je vodila, vedeli, kje je njihovo mesto tedaj, ko je bilo pri nas resnično hudo. Odzvali so se klicu svoje domovine in v hudih borbah ter trpljenju pomagali izvojevati zmago.

Ze tedaj smo planinci gojili in vzdrževali tesne stike z našimi sosedi onstran Gorjancev in spomin na tiste dni je še vedno lep.

Draga gorjanska mamica! Ko se poslavljamo od Tebe planinci, tu na bregu naše Krke, ki tiho nosi pozdrav tja dalje, obljublamo, da bomo ohranili spomin nate vedno in tvoji svetli vzgled požrtvovalne in vneta planinke bo bodril mlajše k temu, da bodo resnično vzljubili še bolj ta lepi košček naše domovine. *Lilija Bogomil*

MEDNARODNA ALPSKA KOMISIJA, v kateri so zastopniki Italije, Francije, Švice, Avstrije, Nemčije in Jugoslavije, je zasedala v Ljubljani 8. in 9. septembra 1960. Na dnevnem redu so bili referati o novih zakonih o varstvu narave v Franciji, o vplivu odpadnih voda na vodotoke v našem alpskem svetu, o ukrepih za vzdrževanje zračne čistoče v Nemčiji, o problemu vodnega režima v italijanskem narodnem parku Gran Paradiso, o izkoriščanju voda v alpskem svetu in še nekateri drugi.

V imenu slovenske delegacije je govorila dr. Angela Piskernikova, ki je v svojem referatu obravnavala vprašanje varstva narave v Sloveniji, zlasti naših kraških predelov na območju Cerkniškega jezera, Rakove doline in Planinskega polja spričo melioracije in izkoriščanja vodne sile, ki je v načrtu.

V razpravi o narodnih parkih so bila mnenja o njih pomenu deljena. Proglasitev nekega predela za narodni park naj bi vzpodbujala k čimvečjemu obisku ljubiteljev naravnih lepote, ne ujema pa se z načeli o varstvu narave, ki želi ohraniti predel nedotaknjen. Najnovejši zakon o narodnih parkih ima Francija iz julija

1960 in je v njem skušala upoštevati vse dosedanje izkušnje, ki se tičejo tega vprašanja. S tem zakonom je določen kot center naradni park s strogim režimom varstva narave, nato pa se koncentrično širijo posamezna območja z vedno manj strogim režimom. V njih so dovoljene nekatere dejavnosti, ki niso v nasprotju z varstvom nekega predela (lov, paša, zdravstvo, turizem). Novost v zakonu je še v tem, da je zaščiten tudi ves zračni prostor nad narodnim parkom (niso n. pr. dovoljeni preleti letal ali helikopterjev nad predeli, kjer bi motili divjad ali ptice). Tudi Zvezna republika Nemčija je v letu 1960 sprejela zakon o ukrepih za vzdrževanje zračne čistoče, v katerem so strogi predpisi za tovarne, motorna vozila itd. Če onečiščenje zraka prekorrači z zakonom dovoljeni odstotek, lahko oblasti na račun povzročitelja montirajo potrebne čistilne naprave.

Po zasedanju komisije so si delegati ogledali Postojnsko jamo, nato na dvo-dnevnem izletu še Bled, Pokljuko, Bohinj, Kranjsko goro, Vršič, Trento in Bovec, za zaključek pa še naše obmorske kraje.

Ing. A. Š.

iz občnih zborov

PD BOH. BISTRICA. Minulo poslovno leto je društvo zaključilo z nekoliko slabšim finančnim učinkom. Tako je Koča na Rovtarici ustvarila 94 258 din in Mencingerjeva koča 79 627 din dobička. Skupni promet je bil za 200 000 din višji od prometa v prejšnjem letu. Društveni nadzorni odbor je mnenja, da bi bil materialni uspeh poslovanja društva ob nekoliko večjem prizadevanju nadzornega in upravnega odbora boljši. Vzrok za to leži predvsem v oskrbovanju Koče na Rovtarici, ki je bila tokrat slabše oskrbovana, poleg tega se je znatno povečala tudi režija postojanke. Razveseljivo je dejstvo, da je društvo v primerjavi s prejšnjim letom našlo svojo pravilno pot. Medtem ko se je prejšnja leta po večini ukvarjalo s planinskim gostinstvom, je preteklo leto storilo korak naprej. Na pobudo mladine je ustanovilo alpinistični odsek, ki sicer še ni po vsem samostojen, ker nima v svoji sredi izurjenih alpinistov, je pa že kar dobro opremljen z rekviziti in se vežba pod vodstvom jeseniških alpinistov. Društvo vključuje 147 odraslih čla-

nov, 50 mladincev in 40 pionirjev, skupno 237 članov, na novo pa je pristopilo v društvo 13 članov, 11 mladincev in 11 pionirjev. Še vedno je odprto vprašanje mladinskega odseka. Želeli bi poživiti delo mladincev, pa ne najdejo za to primernega človeka. Slabo se je izkazala njihova odločitev, da opuste pobiranje članarine po posebnih nabiralcih po vaseh. Tudi organizaciji predavanj, predvajanju filmov in organizaciji skupinskih izletov je društvo polagalo premalo pozornjo. Izvedli so le en organiziran izlet na Krn, katerega so se udeležili člani UP in še nekateri člani. Alpinisti so izvršili 15 vzponov in sicer v Triglavski steni, v Mojstrovki, v Planjavi, v Rokavih, v Raskovcu in Draškem vrhu, v zimskem času so se udeležili štafete na Triglav, za Novo leto pa so izvedli vzpon na vrh Triglava, na Krn, Viševnik in na Sleme. V diskusiji je bil ponovno poudarjen Bohinj kot izrazito planinski kraj, zato bi bilo treba planinsko udejstvovanje v njem čim bolj okrepiti, organizirati skupino vodnikov za letno in zimsko sezono

in se tesno povezati z vsemi činitelji, da bi čim boljše propagirali bohinjsko planinstvo in turizem.

Predsedniški posli so bili ponovno zapušani dosedanjemu društvenemu predsedniku tov. Janku Torkarju.

PD ŽIRI. Društvo se je predvsem bavilo z organizacijo skupinskih izletov. Tako je izvedlo izlet na Nanos s 16 udeleženci, na Ljubelj, na partizanski tabor na Jelovico in na Ratitovec s po 36 udeležencev ter avtobusni izlet na skakalne tekme v Planico s 43 udeleženci. Več manjših skupin pa je še posebej obiskalo razne vrhove v Julijcih in Kamniških Alpah. Mladinci so izvedli izlet na Blegoš preko Črnega vrha s 36 udeleženci in na Porezen s 17 udeleženci. Vsekakor pa bi bilo mnogo več izletov, če bi bilo ugodnejše vreme in ne bi imelo društvo velikih težav zaradi prevoznih sredstev. Poleg tega je društvo pripravilo za svoje člane v zavetišču Vrsnik piknik, kasneje pa še domačo zabavo. V februarju je v prostorih »Alpine« organiziralo dobro uspeli tradicionalni pustni družabni večer, katerega se je udeležilo okrog 150 planincev. V zimskem času je društvo oskrbelo tri res lepa predavanja, ki so jih spremljali krasni barvni posnetki, vrtelo pa je tudi več planinskih filmov. Mladinski odsek je ob koncu šolskega leta štel 139 članov in sicer 113 pionirjev in 16 mladincev. Poleg že navedenih izletov so se mladinci udeležili mladinskega zimskega seminarja na Raduhi in mladinskega tabora v Vratih. Na paradi Dneva mladosti je bila organizirana posebna mladinska skupina z društveno zastavo. V tekmoivanju Gore in mladina so mladinci dosegli 16. mesto in prejeli knjižno nagrado. Mladina si želi še več izletov, zaradi velikega porasta članstva pa je predlagala, da bi v mladinsko skupino vključili še dve prosvetni delavki. Društvo vključuje skupno 338 članov, na Planinski Vestnik pa je naročenih samo 17 članov.

Zaradi ukinitve zavetišča na Mrzlem vrhu, društvo resno razmišlja, da bi si čimprej zgradilo lastno postojanko na Goropekah, kjer lega zelo ustreza temu namenu. V zvezi s tem je zbor tudi že izvolil 10 članski odbor pod vodstvom tov. Jožeta Demšarja, ki naj bi to njihovo zamisel čimprej izvedel. Po čitanju kronike, ki obsega vse društveno delo v preteklem letu, so bile izvedene volitve, na katerih je bil izvoljen nov 17-članski upravni in 3-članski nadzorni odbor. Upravnemu odboru bo tudi v tem letu predsedoval dosedanji predsednik tov. Janko Poljanšek.

PD SLOVENJ GRADEC. Društvo je izvršilo večji del na zadnjem občnem zboru prevzetih nalog, zlasti pa je na novo vključilo v svoje vrste številne članke. Pri pregledu statistike o gibanju članstva zadovoljivo ugotavljamo, da se je članstvo tega društva v letu 1959 od 450 skupnega članstva v letu 1958 dvignilo na 709 članov v letu 1959, t. j. za 59%. Od teh je 345 starejših članov, 192 mladincev in 172 pionirjev tako, da v društvu prevladuje mladina. Med drugim je še zelo zadovoljiva številčna udeležba prav delavskega sloja, v katerem je zastopano 122 članov. Po starostnem sestavu pa je ugotovljeno, da ima društvo prenizko število članstva starostnega obdobja od 7 do 10 let, saj je teh komaj 16. Območje članstva obsega občina Slovenj Gradec s celo Mislinjsko dolino in samim trgom Dravograd, kjer je bilo v preteklem letu pridobljeno precej novega članstva. Vse pa kaže, da se bodo članske vrste tega društva še okrepile. Interesantna je dalje ugotovitev, da ravno njegovo članstvo, predvsem iz Slovenj Gradca, najmanj obiskuje društveni planinski postojanki Grmovškov dom pod Veliko Kopo in Kočo pod Kremžarjevim vrhom. Dasi je društvu uspelo zbrati okrog sebe številno mladino, zaradi objektivnih težkoč ni moglo ustanoviti mladinskih aktivov in pionirskih odsekov po šolah ter z njimi prirejati izlete in predavanja, kakor se je to obvezalo na zadnjem občnem zboru, ker ni našlo primerenih ljudi, ki bi vodili mladino. Kaže, da mu je to uspelo šele zadnji čas s pomočjo koordinacijskega odbora mladinskih odsekov za mežiško in dravsko dolino. Društvo je prepričano, da bo zato mladina že letos izvedla svoj lastni občni zbor in na njem položila obračun svojega dela, kar so lansko leto izvedli že vsi mladinski odseki na področju koordinacijskega odbora za mežiško in dravsko dolino. Društvo je izvedlo le dva skupinska izleta preko Vršiča v dolino Soče, kaj več pa si ni moglo privoščiti, ker ni imelo za to na razpolago potrebnih finančnih sredstev. Gospodarska dejavnost društva se je kar zadovoljivo razvijala. V postojanki Grmovškov dom pod Veliko Kopo se je vpisalo v knjigo 4085 obiskovalcev, kar je za 301 obiskovalca več kot prejšnje leto, opravljen promet postojanke pa je znašal 2 122 000 din nasproti 1 567 000 din v letu 1958, to pa predstavlja zvišanje prometa za 36%. Razveseljiva pri tem je ugotovitev, da odpade 62% prometa na prehrano in 38% na prenočnina in pijače. Bistvena je postavka prenočnin, ki znašajo v letu

1959 po številu 2696 ali za 104% več kot v letu 1958, ko je prenočevalo le 1324 oseb. Kočo pod Kremžarjevim vrhom je obiskalo po vpisni knjigi 2349 obiskovalcev ali 122 več kot v prejšnjem letu. Prenočnin je bilo 819, v letu 1958 pa le 518. Opravljen promet tega doma znaša 705 342 din, ker pa je bil v letu 1958 opravljen za 680 000 din, je bil isti dosežen višje za 71 000 din. V tem domu je promet s pijačami nekoliko višji kot za prehrano in ostale storitve. Poslovanje obeh domov je zaključilo z dobičkom 212 000 din, kar je vsekakor zadovoljivo, zlasti v primerjavi z letom 1958, ko je zaključilo z izgubo 185 000 din. Vzrok sedanjemu dobičku je v glavnem v tem, ker so ugodno nakupili prehrano in pijače, predvsem pa izredno dobremu vodstvu oskrbnice na Grmovškovem domu tov. Ane Krenker. Društvo je sodelovalo pri raznih proslavah in množičnih akcijah in tudi organiziralo dvojne kvalitetnih predavanj. Njegovo delo pa zelo ovira dejstvo, da je brez društvenih prostorov. Poleg zboljšanja dela z mladino, si je društvo zadalo predvsem nalogo dograditi in urediti Grmovškov dom.

Za društvenega predsednika je bil izvoljen tov. Bogdan Zolnir, agilni društveni odbornik, dolgoletni markacist in propagandist.

PD ZAGORJE OB SAVI. Kakor že nekaj let se je tudi ta občini zbor izvršil ob veliki udeležbi članstva na Zasavski gori. Tokrat je bil poleg zastopnika PZS tov. Stanka Hribarja navzoč tudi naš Joža Čop, kar so vsi navzoči še posebej toplo pozdravili.

Odbor lahko z zanosom ugotavlja, da mu je uspelo vzgojiti dobre člane, ki z velikim veseljem in idealizmom delajo v planinski organizaciji. Opažamo, da se zlasti mladina vedno bolj zanima za lepoto narave. Društvo je vključevalo konec l. 1959 860 članov, od teh 424 starejših članov, 212 mladincev in 224 pionirjev. V sklopu 40. obletnice KPJ in SKOJ so mladinci organizirali 23 skupinskih izletov, poleg tega pa so se mladinci udeležili tudi nagradnega tekmovanja, ki ga je organizirala Mladinska komisija pri PZS. Ta je mladince Mirka Sušnika nagradila za najboljšo risbo s sedemdnevnim brezplačnim bivanjem v Vratih. Stevilo mladincev je v polnem porastu. Svojo organizacijo so raztegnili na vse šole in predstavljajo samostojne skupine, ki se vsaka po svoje planinsko udejstvuje. Poleg članov UO so mladinske izlete vodili mladinci, ki so absolvirali mladinski seminar za mladinske vodiče v Vratih. Petdnevnega tabora v Vratih

se je udeležilo 13 mladincev, mladinskega orientacijskega pohoda v Završnici pa 20 mladincev. Mladinci sami so organizirali tudi orientacijski pohod na Partizanski vrh, ki se ga je udeležilo 53 mladincev. Prvo mesto je zasedla ekipa osemletke v Toplicah. Šestdnevnega smučarskega tečaja na Zasavski gori, ki so ga organizirali mladinci s finančno pomočjo UO PD se je udeležilo 15 mladincev. Živahno je bilo tudi delo propagandnega odseka, ki je organiziral vpis novih članov, populariziral Planinski Vestnik, pomagal pri organizaciji izletov, propagiral zasavsko planinsko transverzalo in tudi sicer pomagal povsod, kjer je bilo potrebno. Za starejše člane sta bila organizirana dva avtobusna izleta in sicer v Belo krajino ter v Kamniško Bistrico. Planinski oktet je na grobovih padlih partizanov zapel več žalostink, društveni predsednik tov. Franci Golob pa je tolmačil potek borb na tem področju. Tudi izlet v Kamniško Bistrico je bil povezan z vtisi borb v tem predelu. Nato so se vsi udeleženci povzpeli z žičnico na Kravec. Društveni postojanki na Zasavski gori in na Čemšeniški planini sta tudi v preteklem letu nudili prijeten oddih rudarjem, ki so se v desetdnevnem bivanju v teh postojankah zelo dobro počutili in bili polni hvale. Planinski tabor, ki ga je društvo organiziralo v Zalokah in kasneje na Čemšeniški planini in na katerega je povabilo tudi vsa sosednja PD, je sicer motilo deževno vreme, kljub temu pa je bil obisk zadovoljiv. Društvo je tudi aktivno sodelovalo v koordinacijskem odboru za izvedbo zasavske transverzale. Dasi vključuje skoraj 900 članov, je žal na Planinski Vestnik naročenih le 35 članov. Tudi gospodarski odsek je imel polne roke dela. Dogradil je verando pri koči na Zasavski gori, kjer pa še manjka notranja oprema, zopet stavil v pogon motor za vodno črpalko, v katerega je udarila strela, delno prepleskal leseni opaž ter nabavil nekaj novih odev, rjuh in pribora. V ta namen je društvo prejelo od občine Zagorje finančno podporo 200 000 din. S podporo SZDL v znesku 30 000 din pa je popravila televizor. Na zavetišču na Čemšeniški planini so postavili tri nove strelovode, ker je v clektrični vod že nekajkrat udarila strela. Zasilno so tudi popravili streho tega zavetišča. Končno je društvo tudi uredilo zavarovanje svojih postojank tako, da jih je zavarovalo za njihovo polno dejansko vrednost. Na postojankah čaka društvo še mnogo dela, zlasti v zvezi z zahtevami Sanitarne inšpekcije, vendar pa zaenkrat za te izboljšave nima razpoložljivih denarnih sredstev. Koča na

Zasavski gori, Zavetišče na Čemšeniški planini in Zavetišče Zaloka so uspešno zaključili poslovno leto. Prva je dosegla 121 434 din, druga 18 570 din in tretja postojanka 13 308 din čistega dobička. V celoti je društvo v preteklem letu investiralo v svoje postojanke 394 780 din. Markacijski odsek je v glavnem izvršil svojo nalogo. Društvo bo tudi v novem poslovnem letu vodil dosedanji večletni društveni predsednik tov. Franci Golob.

L. R.

PD MENGEŠ je na svojem občnem zboru za leto 1959 obravnavalo predvsem vprašanje delovanja mladinskega odseka, propagando in Mengeško kočo.

Mladinski odsek je zelo številen, saj šteje 387 mladincev in pionirjev in je v štirih letih obstoja dosegel lepe uspehe v aktivizaciji mladine. Organizirali so več krajših in tudi daljših izletov, mladinskega tabora v Vratih pa se je udeležilo 15 članov, od katerih sta dva obiskovala seminar za mladinske vodnike. V zimskem času so s TVD Partizanom organizirali smučarski tečaj na Veliki planini, sodelovali pa bodo še naprej, zlasti v zimski smučarski sezoni, ker je to za mladino obeh organizacij zelo koristno.

Iz gospodarskega poročila je razvidno, da Mengeška koča posluje uspešno, iz ostalih poročil pa še to, da je zelo priljubljena točka za starejše planince in za obiskovalce novega razglednega stolpa na Rašici. Ker koča večkrat ni dovolj velika za vse obiskovalce, premišlujejo že o dozidavi dependanse, vendar jih pri tem ovira nerešeno denarno vprašanje. Markacisti nameravajo obnoviti in izboljšati markacije na področju Gobavice, Dobena in Rašice, zlasti od koče do stolpa na Rašici.

Propagandni odsek je imel zaradi odhoda nekaterih članov organizacijske težave in se je združil z mladinskim odsekom. Njegova dejavnost je zaživela šele v poletju, ko je organiziral več uspešnih članskih izletov v Karavanke in Julijce, jeseni pa predavanja. Teh bi si člani in mladina želeli v prihodnji sezoni mnogo več, zato sta organizacija zanimivih predavanj in propaganda izletništva dve važni nalogi propagandnega odseka v v letu 1960.

Občni zbor je izvolil 12-članski upravni odbor društva z dosedanjim predsednikom tov. Jožetom Mulejem, tričlanski nadzorni odbor, člane propagandnega in gospodarskega odseka ter vodstvo MO.

PD ŽERJAV je imel ob koncu leta 1959 398 članov, od tega 251 odraslih ter 147 mladincev in pionirjev. Iz poročil,

ki so jih podali odborniki na občnem zboru je razvidno, da sta bila posebno delavna mladinski in propagandni odsek. Propagandni odsek je posvetil veliko skrbni organizaciji izletov za člane društva v vse slovenske planinske predele in je dosegel pri tem zelo lepe uspehe. Mladinski odsek je bil ustanovljen spomladi leta 1957 in ima 4 skupine, dve v Žerjavu in dve v Črni. Odsek je pri svojem delu zelo aktiven, veliko pomoč pri delu pa mu nudi koordinacijski odbor društev mežiške, dravske in mislinjske doline, ki usmerja delo MO v vseh teh društvih ter prireja posvetovanja, tabore in skupne izlete. Odsek sam je priredil 35 izletov, poleg tega pa so se udeležili tudi vseh prireditvev, ki jih je organizirala PZS in mladinska komisija. Lepo jim je uspel 10-dnevni tabor na Smrekovcu, kjer so z udarniškim delom pomagali pri gradnji vodne elektrarne za elektrifikacijo koče. Razveseljivo je dejstvo, da se odsek ni omejil le na delo z mladino na izletih, ampak je deloval vzgojno skozi vse leto na rednih sestankih. Imajo že 15 mladinskih vodnikov, poštvalno pa je vodil delo načelnik MO tov. Drago Škoflek.

Alpinističnega odseka društvo še nima, toda 5 članov sodeluje v AO Ravne, v nekaj letih pa bodo morda tudi v Žerjavu pogoji za ustanovitev AO-ja.

Finančno poslovanje društva je bilo v letu 1959 mnogo bolj gospodarno kot v letu 1958, saj so ga zaključili z 12 000 din presežka napram 294 000 din primanjkljaja v letu 1958. Promet v koči na Smrekovcu se je sicer zmanjšal za 300 000 din, kar je pripisati znižanju cen alkoholnih pijač in oddaji kuhinje v zakup, ker na ta način ti dohodki niso zajeti v poročilu društva. Društvo se je trudilo, da bi sindikalna podružnica in uprava rudnika Mežica priporočala svojim članom, da bi preživeli letni oddih v koči na Smrekovcu in je v tem deloma tudi uspelo. Vendar je ostala ta propaganda še vedno kot ena glavnih nalog društvenega odbora v letu 1960, saj bi bila lahko na ta način koča skozi vse leto polno zasedena. Upajo pa, da se bo z dograditvijo novega turističnega doma v Črni turizem uspešneje razvijal in da bo tudi obisk postojanke večji, zlasti ker je mnogo pridobila z elektrifikacijo. Društvo je namreč z lastnimi močmi zgradilo vodno elektrarno in ima koča 220 V tok.

Markacisti svoje naloge iz objektivnih razlogov niso zadovoljivo opravili in je treba v letu 1960 zamujeno nadomestiti in markirati pota na območju društva.

Izvolili so 11-članski društveni odbor in 3-članski nadzorni odbor. Ker je bil lanskoletni delovni načrt preobširen, so si za leto 1960 postavili načrt, ki bo izvedljiv.

PD DOL PRI HRASTNIKU je v letu 1959 posvetilo vse svoje sile gradnji svojega doma na Gorah. Od zamisli za zgraditve lastnega doma je preteklo 7 let in letos je dom skoraj gotov. V njem so lepi gostinski prostori, kuhinja, dve lovski sobi, stanovanje za oskrbnika, v nadstropju pa sobe s 27 ležišči, v katerih manjkajo le še podi. Gradbeni odbor je požrtvovalno vodil tov. Kozole, za dom pa so našli tudi dobrega oskrbnika. Seveda je ostalo še veliko stvari za leto 1960, urediti nameravajo še skupno ležišče na mansardi in opremiti ves dom.

Ta živa gospodarska dejavnost se v celotnem delu društva odraža v nedelavnosti na vseh drugih področjih, tako kot je to v večini primerov, kjer morajo vsi odborniki posvetiti vso svojo skrb gradnji postojanke. Zato so se namenili, da bodo v letu 1960 poleg dograditve in opremljanja doma posvetili več skrbi članstvu.

Finančno poslovanje društva je zadovoljivo, promet v postojanki je znašal že 1.250.000 dinarjev, poslovno leto pa so zaključili z manjšim presečkom.

Za leto 1960 je bil izvoljen 16-članski upravni odbor, člani gradbenega odbora pa so ostali isti do končne dograditve doma.

PD PREVALJE je imelo posebej občni zbor mladinskega odseka, ki je imel ob koncu leta 364 članov, kar je dobra polovica celotnega članstva društva. Za uspešnejše delo z mladino je odsek razdeljen na 5 skupin, ki so imele 62 sestankov in skupno z odsekom 30 izletov, vodniški zbor je imel 17 posvetov, poleg tega pa so v počastitev 40-letnice ZKJ priredili uspel tabor mladih koroških planincev na Uršlji gori. Tudi število mladincev, ki se udeležujejo pohoda po transverzali je veliko, saj jih imajo na seznamu kar 88. Odsek je sodeloval na vseh mladinskih akcijah, zlasti pa še v koordinacijskem odboru koroških MO. Da je delo mladinskega odseka tako uspešno, je razlog predvsem v tem, da so člani matičnega društva jasno videli potrebo po vzgoji mladih planincev in so tej nalogi posvetili izredno skrb. Tudi tesno sodelovanje s šolo in z družbenimi organizacijami je mnogo pripomoglo k temu, da je odsek zajel veliko prevajalske mladine v svoje vrste. Odsek je vodil tov. Vauh, ki so ga mladinci enoglasno izvolili za načelnika tudi za leto 1960.

PD Prevalje je imelo skupno z mladinci 753 članov. Poleg mladinskega odseka je bil najbolj delaven alpinistični odsek, ki šteje 27 članov. To je eden izmed redkih AO-jev, ki vzgaja svoje člane za prave alpiniste in planince, saj je poleg 22 zimskih in 65 letnih plezalnih vzponov priredil 69 skupnih tur in pohodov, člani sami pa še 87 zimskih in 264 letnih tur, poleg tega pa so vedno pomagali mladinskemu odseku pri vseh daljših izletih. Za pripravnike so organizirali plezalno šolo in so z njimi opravili 90 vzponov. Tako delo AO-ja mora vzgojiti dobre planinske delavce in da je temu tako, dokazuje tudi 1650 udarniških ur. GRS zajema področje mežiške doline z Raduho, njeno delo pa je zlasti važno v smučarski sezoni, ko je smuka zaradi pomanjkanja snega možna le v višjih predelih. Reševalci in tudi mladinci so izpopolnili svoje znanje na zimskem tečaju na Peci in v Prevaljah, za opremo reševalne postaje pa gre zahvala predvsem razumevanju sindikata železarjev v Ravnah in OLO-ju. Markacisti so vzdrževali v redu vsa pota na območju društva, v koči na Uršlji gori pa so namestili novo orientacijsko tablo.

Dom na Uršlji gori je imel v letu 1959 boljši promet kot leto poprej (kljub slabemu vremenu je bilo v domu 4200 obiskovalcev) in je ta znašal 1.100.000 dinarjev, kar je v veliki meri zaslug obeh oskrbnic, ki sta v upravljanje doma vložili veliko truda. Društvo ima namen, da bi v prihodnjih letih dom povečalo, sicer pa je koča že potrebna popravila, za katero bo društvo samo težko našlo denarna sredstva. Največji problem za oskrbo doma predstavlja transport materiala, saj so morali planinci sami prenesti preko 3000 kg tovora. Pri oskrbi koč je bilo opravljenih 2408 ur prostovoljnega dela, poleg tega pa še 535 ur za prenos materiala za streho in markiranje poti.

Z vsem delom društva je tesno povezano delo propagandnega odseka, ki je skrbel za aktivizacijo članov pri vseh akcijah, skrbel je za predavanja in organiziral izlete. Še posebej so slovesno proslavili v tem letu 40-letnico obstoja društva.

Na občnem zboru je bil izvoljen 22-članski upravni odbor, za predsednika pa znova tov. Vutej.

PD RUŠE. Mladinski odsek, ki ima 711 članov, je letos prvič razpravljal na svojem posebnem občnem zboru. Mladina je razdeljena na 10 skupin, ki so jih vodili sveti starejših članov. Največ skrbi je odsek posvetil vzgoji mladinskih vodni-

kov, ker je uvidel, da dela s tako številnim članstvom ne more obvladati brez dobrega mladinskega vodniškega kadra, ki naj pomaga starejšim pri vodstvu in sčasoma prevzame tudi odgovornejše naloge. V tem letu bo verjetno opravilo izpit 18 mladinskih vodnikov, ki jih je vodstvo vzgajalo že več let in ki bodo tvorili jedro vodniškega kadra.

Priredili so 12 izletov in zanimiva predavanja za mladince, za pionirje pa pri-povedovanja, združena s predvajanjem diapozitivov in s krajšimi sestanki. 80 članov hodi po transverzali, udeležili so se republiškega tabora v Vratih, po 1 člana so poslali v zvezni tabor v Sutjesko in v delovno brigado na avtomobilsko cesto.

Odsek je vodil 13-članski odbor, v katerem je bilo poleg sedmih starejših članov šest mladincev, ki se v delu odbora vzgajajo za vodstveni kader za MO in društvo.

PD Ruše ima 1200 članov, od katerih je, kakor je že omenjeno, 711 mladincev. Poleg MO je bil zelo delaven tehnični odsek, ki je skrbel predvsem za ureditvena dela pri obeh postojankah. V Ruški koči so povečali število ležišč od 26 na 57, uredili so kanalizacijo in pripravili vse potrebno za adaptacijo kuhinje in pomožnih prostorov. Uredili so tudi prostore v Koči nad Šumikom, kjer se je promet v letu 1959 povečal za 62%. K takemu uspehu je pripomogla predvsem nova oskrbnica, ki je znala dati koči zopet tisto domačnost, ki so jo planinci že dolgo pogrešali. V tej koči je vpisanih 5700 obiskovalcev s 1400 nočninami, v Ruški koči pa 12 500 obiskovalcev z 2560 nočninami, vendar je dohodek od nočnin v tej koči 167 000 dinarjev očitno preizek v primerjavi s Kočo nad Šumikom s 143 000 dinarji. Obe postojanki sta bili aktivni, čeprav je imelo društvo velike težave s prejšnjim oskrbnikom Ruške koče. Tu pri Ruški koči je društvo organiziralo z ostalimi družbenimi organizacijami v avgustu 40-letnico ZKJ in ob tej priložnosti odkrilo spomenik padlim planincem-partizanom.

Markacisti so obnovili vse markacije na območju Ruše—Ruška koča in Ruše—Koča na Šumikom ter do Treh žebļjev, dobro pa je oskrbovan tudi njihov del transverzale.

Za delo v letu 1960 je bil izvoljen 20-članski upravni odbor, 3-članski nadzorni odbor in predsednik disciplinskega sodišča. Novi odbor bo imel v tem letu važno nalogo, kajti pripraviti mora veliko slavje, ko bo 8. aprila 1961. leta društvo slavilo 60-letnico svojega obstoja.

PD MARIBOR je imelo v jubilejнем letu, ko je praznovalo 40-letnico obstoja, 3525 članov, od tega 2119 odraslih, 955 mladincev in 451 pionirjev. V sestavu planinskega društva deluje tudi pet planinskih skupin, in sicer pri Tovarni avtomobilov, v tekstilni tovarni, v Predilnici in tkalnici, pri podjetju »Remont« in v Kapli, v katerih je včlanjenih skupno 830 članov. Društvo je posvetilo v tem letu vso pozornost proslavi 40-letnice društva, saj je bilo v času od 26. maja do 6. decembra 14 jubilejnih prireditev, bodisi v Mariboru bodisi v domovih na Pohorju. Poleg tega je bilo prirejanih še 67 izletov in 12 predavanj, kar vse dokazuje močno razvito organizacijsko dejavnost društva. Alpinistični odsek za tako močno društvo sicer ni številen, saj ima komaj 8 članov in 10 pripravnikov, izvedli pa so 29 piczalnih vzponov v naših Alpah, poleg tega pa še v Velebitu in na Treskavici ter v Švicarskih Alpah. Markacisti so v tem letu opravili mnogo dela, na novo so markirali pota proti Trem žebļjem, smer Fala—Duh, Žavcarjev vrh—dolina Bistrice, velik del poti pa so popolnoma obnovili.

Mladinski odsek je vodila z uspehom tov. Lahova. Delo z mladino pa je zavzelo tak obseg, da je postalo pereče vprašanje društvenih prostorov, saj prihaja na sestanke odseka, ki so dvakrat tedensko okrog 60 mladincev in pionirjev.

Žal je imelo društvo poleg vsega tega uspešnega dela tudi veliko skrbi zaradi razmer v Mariborski koči, ki je postala z naraščajočim prometom pravo zatočišče pijancev. Odbor društva se sicer popolnoma strinja s tem, da je na tem predelu Pohorja potrebno sodelovanje planinstva in turizma, saj je bil v petih postojankah, ki jih oskrbuje društvo, ustvarjen promet 13 860 000 dinarjev. Vendar morata tudi naraščajoči turizem in gostinstvo ostati v določenih mejah in ne smeta žaliti občutka za dostojnost. Upravni odbor je sprejel potrebne ukrepe in je izmenjal celotno osebje Mariborske koče ter upa, da bo na ta način razmere uredil. Prav spriču takega stanja je občni zbor tudi izvolil posebno komisijo z nalogo, da bi skrbel za pravilen razvoj in odnos turizma in planinstva na Pohorju in stopila glede teh vprašanj v stik z odločilnimi organi oblasti.

Občni zbor je sprejel obsežen in podroben načrt za delo v letu 1960, za njegovo izpolnitev pa je izvolil 32-članski upravni odbor, v katerem so tudi predsedniki planinskih skupin.

Ing. Andreja Stebi

PANTA je bil 1. 1959 popolnoma neodkrit masiv. Povprečna višina je nižja kot v Pumasillo in Salcantayu, relativno pa višja, ker so doline globoko zarezane. Najtežji vrh je Camballa, najvišji Panta.

NEVADO KAICO IN PICO EUGENIO, 5265 in 5100 m, sta bila prva dva vrhova v Pumasillo, ki so ju premagali Švicarji iz doline Paccha. Kaico je staro ime, Eugenio Angeles pa je bil domačin — vodnik v navezi z znanim švicarskim alpinistom Anderrüthijem.

HUANDOY (6395 m) je vrh v Vilcambambí, ki ga Ruedi Schatz šteje med izjemne uspehe ekspedicije 1959. Ni najtežji, je pa najvišji vrh, ki so ga Švicarji imeli pod seboj, bili pa so prvi v njegovi severni steni. Po Schatzu šteje v hribih največ doživetje, to pa ni odvisno zgolj od višine in težav, temveč od vremena, občutja in tovarištva. Huandoy mu je ostal v spominu, ker se je vse to združilo v enem samem velikem doživetju. Na vrh so prvi prišli Amerikanci pred tremi leti s tremi višinskimi taborišči nad jezerom Parron. Ključno mesto v severni steni je 200 m visoka ledena bariera, stena je visoka 1000 m. Za 300 m višine so rabili pet ur. Potem so prišli na led z naklonino 60°. Prednji zobje derez niso več dobro prijemali, treba je bilo izsekati stopinjo za stopinjo. Iz ledu so prišli na skalnato rebro, ogroženo od padajočega ledu in kamenja. Ob njih popoldne so stali nad ledeno bariero, fiksne vrvi so bile pritrjene. Imeli so pred seboj še 600 m višine in odločili so se za nadaljevanje. Vse manj potrebno so zložili v zavetje, računali so, da bodo do sem nazaj grede še pred nočjo. Na grebenu jih je ujela megla. Vodil je Ernst Reiss brez oddiha. Od razgleda na vrhu niso imeli nič, imeli pa so veliko zavest, da so storili vse, kar so mogli. Ura je bila pol štirih. Do baze so imeli 2200 m višinske razlike. Čez ledeno bariero so se spuščali po 120 m vrveh. Uspeli so priti v bazo v trdi temi, utrujeni do onemoglosti, a srečni nad vsako mero.

Konec koncev: Švicarji so stopili na 19 vrhov od 5100 do 6395 m in to od 29. maja do 16. julija. Prinesli so s seboj poleg silnih doživetij material za geografje, geologe in botanike, filme, snov za predavanja. Ali je vse to dovolj za ves riziko, za stroške, za ločitev od družine? V frankih se to ne izplača. Izplača

pa se zaradi moralnih vrednot, ki jih ima tako podjetje, vrednote, ki ženejo človeka v neznano, pogum, požrtvovalnost, tovarištvo. Ogenj, ki žene raziskovalce, da premagujejo nevarnosti, je treba ohraniti pri življenju in ga prižigati v naših naslednikih. V tem je opravičilo za sleherno dobro pripravljeno ekspedicijo, zato gre hvala organizatorjem, udeležencem, ženam, ki ostanejo doma, in vsem tistim, ki stoje ekspediciji ob strani s svojim zanimanjem in moralno podporo.

O PREHRANI EKSPEDICIJE v visoka gorstva je napisal zanimiv članek dr. Hans Thoenen. Pravi, da so se Švicarji tudi v Andih držali preizkušenega pravila, da je najboljša tista prehrana, ki je je človek navajen in ki se je izkazala kot dobra v Alpah in drugod. Seveda so gledali na pravilno porazdelitev ogljikovih hidratov, maščob in beljakovin ter na zadostno kalorično vrednost na moža in na dan, vendar niso šli v podrobnosti, ker je iluzorno misliti, da bi se prehrana lahko planirala do grama. Pravilen izbor pa učinkuje na razpoloženje možta in zato vpliva tudi na uspeh. Čeprav moramo terjati od udeležencev prilagodljivost, bi bilo nespametno posiljevati ljudi z obsveno kašo, če je niso bili navajeni še kot otroci. Pri ostalih fizičnih in psihičnih obremenitvah lahko taka ovsena kaša povzroči »eksplozijo«. Neuradna poročila o ekspedicijskih govore o takih primerih. Vsak udeleženec je dobil vprašalno polo, katere jestvine želi imeti s seboj. Nesmiselno je pogrevati trditve, da je prehrana »prirodnih« ljudstev najboljša in da jo je treba posnemati, če pa vemo, da je taka zato, ker za boljšo in pestrejšo nimajo sredstev ali pa premalo kulture. Dokazano je, da ljudstva, ki se hranijo večji del s cerealijskimi, trpe zaradi pomanjkanja beljakovin in vitaminov. Tudi na prehrano švicarskih hribovcev danes ne gledajo več kot na idealno, nasprotno, izkazalo se je, da je mnogih boleznih med hribovci kriva ravno enolična prehrana. Nesmiselno je pričakovati, da se bo udeleženec ekspedicije v kratkem času privadil novi prehrani in pri tem obdržal delovno sposobnost, ki si jo je pridobil ob drugi. Schatzova ekspedicija se je v glavnem držala izkušenj ekspedicije na Lhotse in Everest. Pripravili so menuje za čas pristopa in vračanja in posebej menuje za 1 mesec bivanja v večjih višinah. Krom-

pir in meso je možno dobiti spotoma. Za vodnike in nosače niso planirali, ker so jim hrano plačevali, ti pa so se z njo oskrbeli sami. Ker pa so vzeli hrane s seboj preveč, so hranarino poračunali s tem, da so vodnike in nosače hranili iz svojih zalog. Imeli so jih toliko, da so v naturalijah plačevali tudi gonjače in mule. Čeprav se menujev le redkokdaj kaka ekspedicija drži, je prav, če se planirajo, ker le tako je prehrana lahko dovolj pestra in pametno proporcionalna. Nerodno je bilo to, ker so se razdelili v dve skupini. Prepakiranja so se bali in so delili brašno mimo menujev. Kljub temu pa nobena skupina ni imela vtisa enolične prehrane. Avtor hvali perujsko bravino, ki da nima priokusa, kakršnega smo navajeni v Evropi. Pravi, da si pri prehrani ekspedicija ne sme delati nobenih utvar o špartanstvu, ki da bi moralo biti življenjski način gornikov. Čemu se delati heroja, če pa smo v glavnem vsi odvisni od navad! Če nekaj dni živimo po špartansko, radi to nadomestimo, ko sedemo spet k običajni mizi ali k materinemu štedilniku!

Za višinska taborišča so imeli »jurišne zavitke«, sestavljene po enakih načelih. Vsebovali so prehrano za dva moža za 1 dan: 100 g konzervirane juhe iz ovsenih kosmičev, 4 mesne kocke za juho, 250 g Darvida, 200 g keksov, 150 g grozdnega sladkorja v prahu, 2 zavoja Ovosporta ali Caoforce, 100 g čokolade, 80 g bonbonov, 80 g sladkega mlečnega prahu, 25 g čaja, 20 g žvečilnega gumija, 250 g mesne konzerve, 200 g kandiranega sadja, 50 g soli, 15 g sladkorja v kockah, 2 tubi Nescafe, 2 kosa Perly limonade, vžigalice, WC papir... Na 10 jurišnih zavitkov dodatek — 1 kg sirovega masla in 1 kg medu, torej jedila, ki gredo v tek tudi pri najtežjih naporih, v bivakih pa je iz njih možno kuhati tudi tople obroke. Sicer pa so zaradi svoje metode pri vzponih vzeli tudi te hrane preveč.

4500 KG ekspedicijskega materiala so imeli Švicarji v Andih: prehrano, skupno osebno in znanstveno opremo ter apoteko. Pakirali so v zaboje od 11—28 kg. Skupna oprema je tehtala 1723 kg (gorniška oprema, kuhinje, šotori, blazine, aparati za zvezo, orodje, aparati za orientacijo itd.). Vrvi so imeli 60 m dolge, debeline 6,9 in 11 mm, poleg tega še 1000 m lanene vrvi od 5—8 mm za fiksno uporabo. S seboj so imeli maso lesnih zagozd, dolgih od 50—90 cm, vponke raznih vrst, kladiva, cepine, posebne sekače za rezanje opasti, sonde, lopate, dinamit za opasti in plazove, 6 parov kratkih smuč. Za nosače so imeli tudi spodnje

perilo in lastno kuhinjo, hlače in bluže je dala na razpolago švicarska vojska. Kuhinja je razpolagala s posebnimi »Duroromatic«-lonci. Tehnico pa so kmalu izgubili, brž ko so bremena razložili na tovorna živinčeta. Morebiti je šla gonjačem najbolj na živce. Aparate za zvezo jim je dala vojska, radio-sprejemniki so jim skrajšali marsikako uro. Čevlje so imeli dovršene. Znanstveni aparati so tehtali 222 kg. Botanik je imel s seboj 6 herbarijev in 1500 listov papirja in celo mikroskop.

ZVEZNEGA OFICIRJA med vojsko in ÖAV je imenoval minister Graf v smislu sklepa skupščine v Lienzu. To dolžnost je sprejel komandant 6. planinske brigade, drug visok oficir pa bo vzdrževal zvezo ÖAV v zadevah kartografije visokih gora.

ERNST REISS, znani švicarski himalajec, je izdal knjigo »Moja gorniška pot«, v kateri popisuje svoj razvoj od otroških let do vzpona na Lhotse (8501 m).

KONGRES NFI, mednarodnega odbora Naturfreunde se vrši vsake tri leta. Lansko jesen je bil kongres v Amsterdamu in so se ga udeležili zastopniki Belgije, Nemčije, Danske, Francije, Izraela, Holandije, Avstrije, Posaarja, Švedske in Švice. Samo na Holandskem je 34 000 »prijateljev prirode«. Ernst Moser, ki se je pred nacisti rešil v Švico, je že 25 let predsednik mednarodnega odbora. Lani so ga imenovali za častnega predsednika. Težave imajo z mednarodnim glasilom. Za zdaj prevladuje težnja za nacionalnimi glasili. L. 1962 bo kongres v Parizu. Za novega predsednika so izvolili švicarskega socialdemokrata Thea Wannerja, ki je postal član NF l. 1918, od l. 1924 do l. 1939 pa je načeloval sekciji Schaffhausen.

NA MADŽARSKEM je ca. 30 000 članov NF. V Horthyjevih časih je organizacija zamrla, zdaj pa stalno raste. Planinske kočje je obnovila država, nove postavljajo delovni kolektivi, oziroma NF sekcije po podjetjih. Letos praznuje madžarski NF 50-letnico obstoja.

BAKŠIŠ ne pomaga, če nas ne bo več, so rekli šerpe ing. Moravcu, ko so evakuirali ekspedicijo na Dhaulagiri. Zaradi vremena je ostala skoro vsa oprema v »krempljih demonov« te trmaste gore: 18 šotorov, 40 ležalnih blazin, 40 perlonskih vrvi in mnogo drugega. Ing. Mora-

več svoje poročilo o tem zaključuje takole: »Tudi nam, sedmi ekspediciji, ki si je izbrala za cilj Dhaulagiri, se ni godilo bolje kot bojevnikom pred nami. Himalajski orjak je zamahnil z najmočnejšim orožjem. Trda je odločitev, 372 m pod vrhom obrniti, toda človek je brez moči pred prirodnimi silami. Našli smo najkrajšo in tudi objektivno varnejšo pot, ključ do uspeha. Gorniki ne smemo biti ozkosrčni lokalni patrioti. Vse izkušnje bomo dali na razpolago tem, ki pridejo za nami. Če bo Švicarjem l. 1960 in Angležem l. 1961 vreme naklonjeno, bodo po severovzhodnem grebenu lahko prišli na vrh.« Imel je prav.

CESTO DO VZNOŽJA KOŠUTE obetajo onstran Karavank, do vojaške karavle. Turistične vožnje po tej cesti ne bodo zastoj, podvržene bodo taksi kakor na glocknerjevski cesti: za velike omnibuse 25, za male 15, za avto 10, za motor 5, za moped 2 šilinga. Severna stran Košute bo torej odprta za množice turistov.

TONI SAILER, olimpijski zmagovalec, hotelir, trgovec s tekstilom, filmski igralec in pevec lahkih popevk, je šel na Japonsko na filmsko snemanje. V filmu igra glavno vlogo on. Trije japonski smučki centri so se kosali med seboj, kje bo Sailer, »največji smučar vseh časov«, snemal.

KARL PREIN, jurišni mož iz Dhaulagiri 1959, je bil po svojem povratku v rodni Leoben, lepo počaščen. Sekcija NF, katere član je, je priredila sprejem, ki sta se ga udeležila tudi okrajni glavar in župan mesta Leobna, zastopnik delavske zbornice, zastopniki tiska in vrsta drugih gostov. Iz Leobna je doma tudi Kucera, prav tako član iste ekspedicije na Dhaulagiri. Karla Preina poznajo tudi slovenski alpinisti kot simpatičnega, izredno sposobnega plezalca. Na sprejemu je Prein govoril o smoli, ki je ves čas spremljala to avstrijsko ekspedicijo pod vodstvom vidnih članov Naturfreunda. Najprej štrajk kulijev. Nato nesreča z Roissom. Plazovi, viharji. Razcefrani šotori. Trije juriši na vrh, ki jih je zavrnil vihar s 140 km na uro. Nekaj podrobnosti iz razgovora s Preinom: 170 kulijev je nosilo 16 dni bremena od 30–70 kg, skupaj 4 tone. (Argentinska ekspedicija je imela 14 ton materiala.) Trije kuliji so nosili blagajno, kajti zanje je veljaven le kovan drobiž, papirja ne marajo. Na dan 27 šilingov. Za ves denar, ki ga dobe na ekspediciji, lahko kupijo 2–3 jake (goveda). Ko so kulijem dali čevlje, so jih po nekaj sto metrih že vsi obesili

okoli vratu. Skromni so, tovariški in poštini. Čaj si solijo, ne slade. — Ekspedicija je bila dva meseca v Dhaulagiriju. Tabor VI je bil v višini 7400 m na izredno eksponiranem mestu. Umik z Dhaulagirija je zahteval od Preina vse in zadnje sile. — Videl sem ga plezati v severni steni Planspitzte. Če pravi to on, je moralo biti res vražje tesno. Preina namreč odlikuje izredna spretnost in obencem moč, je pa zares simpatičen, ljubezniv in požrtvovalen tovariš. Ekspedicija je morala zbrati v sebi izredne sile, da je po Roissovi smrti nadaljevala z vzponom.

NORVEŽANI so od l. 1860 do l. 1935 držali rekorde v smučskih skokih. Začeli so l. 1860 s 30 m, končali l. 1935 v Planici z Andersenom pri 97 m. Nato niso več prišli do prvega mesta, na vrsto so prišli Poljak Maruszarsz (99,5 m), Avstrijec Bradl, Nemeč Gering (118 m l. 1941 v Planici), Švicar Tschanen (120 m l. 1948 v Planici), nato so bili v ospredju Nemci, Avstrijci, Finci in Švedci v Oberstdorfu. Planica je držala rekord 15 let. Ime ing. Bloudka je znano danes po vsem svetu.

HITROSTNI REKORDI NA SMUČEH, ki se doslej omenjajo, so naslednji: leta 1932 je Leo Gasperl v St. Moritzu dosegel 136 km/h. L. 1952 je dosegel Zeno Collo 159 km/h. L. 1959 so v Courmayeuru zabeležili Zanniju 153 km/h, Forrerju 141,176 km/h. Pri teh poizkusih v Courmayeuru je bil navzoč Gasperlov sin, pa tudi oče Leo. Oče ni strpel, da bi se ne spustil po prog. Dosegel je 124 km/h in 146 km/h in to v dveh poizkusih. Brzina je seveda odvisna od proge, od smuč in od drže smučarja. V Courmayeru ni bilo nobene nesreče niti padca. Dve italijanski smučarki sta dosegli 114 km/h in 123 km/h. Sodelovali so znani avstrijski, nemški in italijanski smučarji.

S TOPOVI so šli nad plazove v prvi svetovni vojni, izkazalo pa se je večkrat, da brez uspeha. Včasih granata sploh ni eksplodirala, če pa je, pa ni prišlo do takih pretresov, da bi se pobočje »odrešilo«. Po drugi svetovni vojni so prišli na idejo, da je treba ravnati drugače. S kopjem vrže dober metalec primerno količino eksploziva, privezanega na zadnji konec kopja, preko grebena na plaz, vžigalna vrvica pa se pri metu odvija iz kopja, konce, na katerem se prižge, ostane seveda pri metalcu. Učinek tako vrženega in sproženega eksploziva baje ne zataji. Opasti so pri teh poskusih prožili z eksplozivom, ki so ga z nekakim lasom metali pod nje.

DVE EKSTREMNI SMERI v dveh manj popularnih severnih stenah: Februarja 1960, pri temperaturi -6°C sta v severnem steburu Spitzmauerja vstopila Scharnreitner in Langwieser iz Linza, bivakirala v viharni noči raztežaj pod vrhom in naslednji dan izstopila v snežnem viharju. Steber je visok 350 m, zimski vzpon se je posrečil po mnogih neuspelih poizkusih. Lösch in Haselwenter pa sta preplezala severno steno Goldkapla, težavnost V—VI.

SOVJETSKE PLANINSKE FILME se vrte v Avstriji. Izposoja jih za malenkostno odškodnino Avstrijsko-sovjetsko društvo, Dunaj, Himmelfortgasse 13. Naslovi teh barvnih kulturnih filmov, 35 mm, za 20 minut, so naslednji: Vrh prijateljstva, Pik Pobjeda, Naskok na sedem vrhov, Tengri-Tag, Dopust v dolini Dombai. V SZ je zdaj 194 planinskih zavetišč in 70 planinskih društev. V primeri z zahodno Evropo je to še malo. 49 sovjetskih alpinistov je 1. 1959 stopilo na vrh sedemtisočakov. To pa je v primeri z ostalo Evropo visoko število.

DVAJSET DNI NA GREBENSKEM PREČENJU. Dych—Tau—Košan—Tau (5193 m—5145 m) so lani prebili ruski študentje Aleksašin, Mimiv in Koptev. Gori sta v srednjem Kavkazu, jugovzhodno od Užbe.

YETI je spet zelo aktualen. Švicarji so pod vodstvom Maxa Eiselina vzeli s seboj na Dhaulagiri letalo, da bi to himalajsko skrivnost odkrivali tudi s ptičje perspektive (čudno, da urednika švicarske planinske revije to ni bodlo v oči!). Dva Francoza sta že več mesecev na lovu za yetijem, Alain Thieles in Michel Peissel. Prišla sta do zaključka, da so si yetija izmislili šerpe zato, da bi privabili znanstvenike, alpiniste in lovce v Himalajo. Torej zaradi ljubega kruhka! Tudi Hillary, Sir Edmund Hillary je na preži za yetijem in to s parolo, da ga pripelje v Anglijo ali v Novo Zelandijo živega ali mrtvega. Največji cirkus na svetu Barnum pa je poslal znanega lovca Mac Cormick Stelle v Himalajo z nalogo, da ujame živega yetija. Denar sploh ne igra nobene vloge pri tem.

GOSTINSTVO IN PLANINSTVO sta nerazdružno povezana med seboj, čeprav bi mnogi planinci radi ohranili v planinskih kočah stari klasični tip zavetišča, v katerem bi našli skromno, a domačo postrežbo. Planinska društva po vsem svetu pa so obremenjena s kočami in domovi različnih tipov, kategorij in razredov, s tem pa tudi odgovorna za njihov ekonom-

ski račun, ki je tem bolj zapleten, v čim višjo kategorijo se planinski objekt računa. Ali so planinska društva še stare bratovščine, katerih udje imajo nad njihovi oz. svojimi kočami določene pravice, ki so zagotovljene s članstvom in članarino, ali pa se vsaj nekatera po sili razmer ali pa tudi zavestno spreminjajo v »hotelska podjetja«?. To vprašanje se na svoj način odpira po svetu, pojavlja pa se v nekih oblikah tudi pri nas. V Avstriji je ÖAV sekcija Austria na Dunaju uvedla poseben prispevek za obnovo neke svoje postojanke in to po pet šilingov na osebo, ki prenočuje. Članska prenočnina je torej z 10% napitnino in pristojbinami za prtljago, reševalno službo in še nekaterimi drugimi znašala devetnajst šilingov, kar je v primeri z našimi prenočninami tudi v planinskih domovih hotelske kategorije res draga stvar.

EKSPEDICIONIZEM je nov izraz v alpinistični kulturi. Pridružil se je žurnoalpinizmu, »sedečemu« turizmu i. p. Znan planinski pisec Karl Lukan opredeljuje ta pojem s stališčem, ki ga utegne član ekspedicije zavzeti do cilja — vrha: Družba je v člana vložila precej sredstev, ob slovesu mu je bilo javno naročeno, da »časno zastopa društvo, domovino, deželo«, in vse je izzvenelo, da družba od njega mnogo pričakuje, čeprav ni manjkala tudi beseda, naj bo previden. Je nekaj članov ekspedicij, ki nič kaj radi ne slišijo, da so se udeležili te in te ekspedicije, ker ni bila uspešna. Neuspešna ekspedicija pomeni temno točko v njihovem alpinističnem življenjepisu. Ekspedicionizem je tudi v tem, če mladi ljudje takoj posežejo po najtežjem v Zahodnih Alpah, kajti najtežje smeri v teh Alpah pomenijo vstopnico za katerokoli ekspedicijo. Ekspedicionist odhaja v tujo deželo ne samo obremenjen z veliko prtljago, marveč tudi z drugimi težavami, ki jih »normalni« alpinist ne pozna, ker odhaja na ture iz čistega veselja.

NOVE NEVARNOSTI so prišle v gorah na dnevni red — tehnične naprave: daljnovodi, žičnice i. p. Nek škotski študent je umrl, ker je s kovinsko smučarsko palico dobil kontakt z žico daljnovoda, več ljudi je umrlo zaradi hitre spremembe višine, ker so se poslužili žičnic i. p. Tako poročajo časniki. Seve, čim več ljudi bo v gorah, temveč smrtnih primerov bo. Gore niso bolj nevarne kot nekoč, vedno več pa, je ljudi, ki se na nevarnosti v gorah ne ozirajo oziroma jih ne poznajo.

STATISTIKA ČLANSTVA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE ZA LETO 1959

Red. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	V R S T A Č L A N S T V A			Skupaj
		odrasli člani	mladinci	pionirji	
1.	Ajdovščina	145	36	58	239
2.	Akad. PD Ljubljana	60	807	138	1 005
3.	Bled	391	44	320	755
4.	Bohinjska Bistrica	147	50	40	237
5.	Bohinj - Srednja vas	171	126	150	447
6.	Bohor - Senovo	150	35	100	285
7.	Bovec	70	30	62	162
8.	Brežice	123	72	144	339
9.	Celje	1 129	436	66	1 631
10.	Cerkno	162	76	98	336
11.	Črnomelj	116	11	48	175
12.	Črnuče	147	40	102	289
13.	Dol pri Hrastniku	225	35	4	264
14.	Domžale	249	143	71	463
15.	Dovje - Mojstrana	244	60	25	329
16.	Gorje pri Bledu	338	76	285	699
17.	Gornji grad	110	40	59	209
18.	Gozd Martuljk	56	20	33	109
19.	Hrastnik	428	78	134	640
20.	Idrija	426	122	85	633
21.	Ilirska Bistrica	49	5	13	67
22.	Javornik - Koroška Bela	571	173	81	825
23.	Jesenice na Gorenjskem	798	160	243	1 201
24.	Jezerško	101	17	90	208
25.	Kamnik	748	214	157	1 119
26.	Kobarid	103	32	13	148
27.	Kočevje	75	4	—	83
28.	Kokra	50	6	—	56
29.	Koper	339	49	36	424
30.	Kostanjevica na Krki	50	—	61	111
31.	Kranj	844	438	187	1 469
32.	Kranjska gora	117	60	43	220
33.	Križe	147	30	138	315
34.	»Kum« Trbovlje	353	50	104	507
35.	Laško	400	71	200	671
36.	Lisca Videm - Krško	292	100	39	431
37.	Litija - Šmartno	170	21	4	195
38.	»Litostroj« Ljubljana	265	74	21	360
39.	Ljubljana - matica	5 374	2 132	776	8 282
40.	Ljubno ob Savinji	46	25	46	117
41.	Ljutomer	114	26	208	348
42.	Luče	112	18	46	176
43.	Majšperk	106	3	70	179
44.	Maribor - mesto	2 094	955	451	3 500
45.	Medvode	345	145	2	492
46.	Mengeš	234	185	182	601
47.	Mežica	529	96	150	730
48.	Most na Soči	49	18	1	68
49.	Mozirje	56	30	86	172
50.	Murska Sobota	71	104	43	218
51.	Nova Gorica	186	42	81	309
52.	Novo mesto	152	60	2	214
53.	»Obrtnik« Maribor	243	190	95	528
54.	»Oljka« Polzela	96	47	10	153
55.	Oplotnica	43	23	37	103
56.	Podbrdo	105	11	28	144

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	V R S T A Č L A N S T V A			Skupaj
		odrasli člani	mladinci	plonirji	
57.	Poljčane	60	18	9	87
58.	Postojna	178	77	114	369
59.	PTT Ljubljana	733	62	68	863
60.	PTT Maribor	420	11	3	434
61.	Prevalje	377	196	180	753
62.	Ptuj	173	107	16	296
63.	Radeče pri Zid. mostu	166	102	29	297
64.	Radlje ob Dravi	54	47	30	131
65.	Radovljica	742	233	199	1 174
66.	Rašica - Sentvid	303	50	13	366
67.	Ravne na Koroškem	358	126	187	671
68.	Rimske Toplice	82	26	23	131
69.	Ruše pri Mariboru	456	208	503	1 167
70.	Sežana	43	11	5	59
71.	Slovenska Bistrica	500	100	200	800
72.	Slovenj Gradec	345	192	172	709
73.	Slovenske Konjice	200	86	80	366
74.	Solčava	72	16	6	94
75.	Sentjur pri Celju	75	54	30	159
76.	Škofja Loka	513	155	220	888
77.	Šoštanj	420	75	150	645
78.	Tolmin	294	125	51	470
79.	Trbovlje	661	120	283	1 064
80.	Tržič	407	99	143	649
81.	Velenje	180	86	41	307
82.	Vuzenica	83	13	11	107
83.	Zabukovca	99	22	8	129
84.	Zagorje ob Savi	424	212	224	860
85.	»Železničar« Ljubljana	245	80	32	357
86.	Za Selško dol. v Železnikih	163	64	84	311
87.	Žerjav	251	101	46	398
88.	Žiri	194	31	113	338
89.	Žreče	95	16	58	169
	Skupaj	29 680	10 872	9 056	49 608
	V letu 1958:	27 267	9 219	7 426	43 912
	V letu 1959:	29 680	10 872	9 056	49 608
	Razlika:	+ 2 413	+ 1 653	+ 1 630	+ 5 696

**PREGLED INVESTICIJ ZA NADELAVO, POPRAVILO IN MARKIRANJE POTOV
V LETU 1959**

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	I N V E S T I R A N O					Skupne investicije v l. 1959 din
		iz lastnih sredstev din	prostovoljno delo ur	v vrednosti din	subvencija PZS din	ostale subvencije din	
1.	Ajdovščina	4 170	44	2 200	—	—	6 370
2.	Akad. PD Ljubljana	1 200	70	4 900	—	—	6 100
3.	Bled	37 700	300	18 000	—	—	55 700
4.	Bohinjska Bistrica	—	—	—	—	—	—
5.	Bohinj - Srednja vas	11 614	—	—	—	28 814	38 428
6.	Bohor - Senovo	4 980	64	3 200	—	2 500	10 680
7.	Bovec	—	24	2 400	8 000	—	10 400
8.	Brežice	—	—	—	—	—	—
9.	Celje	177 363	—	—	—	—	177 363
10.	Cerkno	18 146	—	—	—	—	18 146
11.	Črnomelj	—	—	—	—	1 200 000	1 200 000
12.	Črnuče	—	—	—	—	—	—
13.	Dol pri Hrastniku	5 100	68	6 800	—	—	11 900
14.	Domžale	942 984	—	—	—	—	942 984
15.	Dovje - Mojstrana	15 873	130	13 000	—	—	28 873
16.	Gorje pri Bledu	30 000	115	8 050	—	30 000	68 050
17.	Gornji grad	3 800	230	13 800	—	—	17 600
18.	Gozd Martuljk	—	—	—	—	—	—
19.	Hrastnik	—	—	—	—	—	—
20.	Idrija	—	—	—	4 680	—	4 680
21.	Ilirska Bistrica	—	44 000	2 200 000	—	3 400 000	5 600 000*
22.	Javornik - Koroška bela	4 526	81	5 670	25 500	—	35 696
23.	Jesenice na Gorenjskem	—	—	—	—	—	—
24.	Jezerško	17 000	36	7 200	20 000	—	44 200
25.	Kamnik	9 800	60	6 000	—	—	15 800
26.	Kobarid	—	—	—	—	—	—
27.	Kočevje	—	18	3 600	—	—	3 600
28.	Kokra	—	10	1 500	—	—	1 500
29.	Koper	6 365	50	5 000	—	—	11 365
30.	Kostanjevica na Krki	—	—	—	—	—	—
31.	Kranj	—	—	—	—	—	—
32.	Kranjska gora	4 060	170	17 000	40 000	—	61 060
33.	Križe	34 330	—	—	—	—	34 330
34.	»Kum« Trbovlje	—	35	3 800	—	—	3 800
35.	Laško	203 423	—	—	—	—	203 423
36.	Lisca Videm - Krško	2 900	22	2 200	—	—	5 100
37.	Litija - Šmartno	—	—	—	—	—	—
38.	»Litostroj« Ljubljana	—	40	3 200	—	—	3 200
39.	Ljubljana - matica	104 241	—	—	6 750	—	110 991
40.	Ljubno ob Savinji	2 000	60	3 000	—	—	5 000
41.	Ljutomer	—	—	—	—	—	—
42.	Luče ob Savinji	—	—	—	—	—	—
43.	Majšperk	—	—	—	—	—	—
44.	Maribor - mesto	26 681	100	10 000	—	—	36 681
45.	Medvode	14 800	84	4 200	—	—	19 000
46.	Mengeš	—	—	—	—	—	—
47.	Mežica	17 800	186	19 600	—	—	37 400
48.	Most na Soči	—	—	—	—	—	—
49.	Mozirje	3 700	12	1 200	—	—	4 900

* pomoč JLA

I N V E S T I R A N O

Za p. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	iz lastnih sredstev din	prosto- voljno delo ur	v vred- nosti din	subven- cija PZS din	ostale subven- cije din	Skupne investi- cije v l. 1959 din
50.	Murska Sobota	—	—	—	—	—	—
51.	Nova Gorica	202 400	42	4 200	—	1 500 000	1 700 600
52.	Novo mesto	—	—	—	—	—	—
53.	»Obrtnik« Maribor	3 000	50	3 500	—	—	6 500
54.	»Oljka« Polzela	—	—	—	—	—	—
55.	Oplotnica	—	—	—	—	—	—
56.	Podbrdo	740	32	3 200	—	—	3 940
57.	Poljčane	1 500	20	1 000	—	—	2 500
58.	Postojna	2 800	110	7 000	—	—	9 800
59.	PTT Ljubljana	—	—	—	—	—	—
60.	PTT Maribor	1 400	28	1 680	—	—	3 080
61.	Prevalje	2 275	85	4 250	—	—	6 525
62.	Ptuj	—	—	—	—	—	—
63.	Radeče pri Zidanem mostu	3 200	40	4 000	1 580	—	8 780
64.	Radlje ob Dravi	—	—	—	—	—	—
65.	Radovljica	14 500	—	—	13 000	—	27 500
66.	Rašica Šentvid	—	17	1 360	—	—	1 360
67.	Ravne na Koroškem	—	—	—	—	—	—
68.	Rimske Toplice	—	42	4 200	—	—	4 200
69.	Ruše pri Mariboru	19 400	120	18 000	—	—	37 400
70.	Sežana	—	—	—	—	—	—
71.	Slovenska Bistrica	20 000	30	3 000	—	—	23 000
72.	Slovenj Gradec	32 340	60	6 000	—	70 000	108 340
73.	Slovenske Konjice	2 400	50	4 000	—	—	6 400
74.	Solčava	2 000	141	9 870	—	—	11 870
75.	Šentjur pri Celju	—	—	—	—	—	—
76.	Škofja Loka	1 250	12	960	—	—	2 210
77.	Šoštanj	20 000	100	20 000	—	—	40 000
78.	Tolmin	27 500	60	7 200	—	—	34 700
79.	Trbovlje	—	—	—	—	—	—
80.	Tržič	18 444	—	—	6 000	—	24 444
81.	Velenje	—	—	—	—	—	—
82.	Vuzenica	—	8	400	—	—	400
83.	Zabukovca	—	—	—	—	—	—
84.	Zagorje ob Savi	18 050	102	8 160	—	—	26 210
85.	Zreče	2 853	75	3 750	—	—	6 603
86.	»Železničar« Ljubljana	—	20	1 600	—	—	1 600
87.	Za Selško dolino v Železnikih	—	—	—	—	—	—
88.	Žerjav	—	—	—	—	—	—
89.	Ziri	—	—	—	—	—	—
90.	Zičnica Vitranc	—	—	—	50 000	—	50 000
Skupaj		2 100 608	47 253	2 482 850	175 510	6 229 314	10 988 282
V letu 1958:		828 893	5 373	398 600	203 457	202 652	1 633 602
V letu 1959:		2 100 608	47 253	2 482 850	175 510	6 229 314	10 988 282
Razlika:		+1 271 715	+41 880	+2 084 250	-27 947	+6 026 662	+9 354 680

PREGLED PLANINSKO - SMUČARSKIH NESREČ IN

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	P O N E			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
1.	2. I. 1959	Vršič	Dušan Klembas	—	24. VI. 1938	—
2.	2. I. 1959	Gojška planina	Franc Vrhovnik	—	—	—
3.	4. I. 1959	Vršič	Jelo Kokotič-Kale	—	—	—
4.	9.—10. I. 1959	Jelovica	Andrej Vidic	—	—	—
5.	9.—10. I. 1959	Jelovica	Lado Mohar	—	—	—
6.	11. I. 1959	Črni vrh	Janez Oltra	študent	1937	—
7.	20. I. 1959	Skuta	Tone Jeglič	študent	29. V. 1935	Ljubljana
8.	23. I. 1959	Planina na Kraju	Marjan Pangus	—	30. VI. 1942	Medno
9.	25.—26. I. 1959	Pod Špičko	Anton Tonejc Lado Potočnik Pavel Gorše	dijak dijak dijak	— — —	— — —
10.	28. I. 1959	Komna	Marija Blagovič	dijakinja	8. XI. 1940	Ljubljana
11.	31. I. 1959	Uršlja gora	Jože Skudnik	—	24 let	—
12.	6. II. 1959	Komna	Aleksander Flaker	univ. doc.	24. VII. 1924	Zagreb
13.	15. II. 1959	Vršič	Boris Ahac	študent	23. VIII. 1935	—
14.	18. II. 1959	Centralna grapa v vzhodni steni Storžiča	Vinko Zupan Franc Zupan	klepar —	18. I. 1937 —	Stražišče Stražišče
15.	20. II. 1959	Na plazu pod Slemenom	Mehmed Islambegović	—	—	—
16.	22. II. 1959	V plazu pod Škrbi- no na južni strani Mojstrovke (nad Ti- čarjevim domom)	Miha Jereb	—	29. XI. 1900	Kranj
17.	12. III. 1959	Planina na Kraju	Liljana Koštam	štud. med.	30. V. 1936	Sibenik
18.	17. III. 1959	Planina na Kraju	Milan Milašinović	ing.	—	—
19.	22. III. 1959	Zeleniški plaz	neznana planinka	—	okrog 50 let	—
20.	23. III. 1959	Planina na Kraju	Dominik Poženec	—	12. IV. 1928	Soštanj
21.	29. III. 1959	Zelenica — Begunjski plaz	Cene Pustoslemšek	—	18. VIII. 1943	—
22.	3. IV. 1959	Planina na Kraju	Marija Malej	—	14. VIII. 1934	—
23.	5. IV. 1959	Zgornja Krma	neznan planinec (reševalec ni vzel podatkov)	—	—	—

PO GRS IZVEDENIH REŠEVALNIH AKCIJ V LETU 1959

S R E Č E N C I

držav- ljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba
Jug.	Ljubljana Vođnikova 14	padec pri smučanju	zlom desne noge
Jug.	Kamnik	padec pri smučanju	poškodba leve noge v gležnju
"	Zagreb (AO Velebit)	padec pri smučanju	poškodba desnega kolena (meniskus)
"	Bled (ZB Bled)	padec pri smučanju	pretres možganov
"	Vrhnika (ZB Vrhnika)	padec pri smučanju	izvin noge
"	Ljubljana Fabianova 33	padec pri smučanju	zlom noge v gležnju
"	Ljubljana Miklošičeva 17	pri sestopu plezalna naveza zdrsnila na snežni vesipi	izvin leve noge v gležnju
"	Vižmarje pri Ljubljani	padec pri smučanju	poškodba leve noge v glež- nju in manjše poškodbe na glavi
"	Ptuj	zaradi neugodnih snežnih razmer se nista vrnila v predvidenem času	brez poškodb
"	Ptuj	preženje nevarnega snežnega po- bočja, ki je povzročilo snežni plaz	zasut od plazu, vendar brez poškodb
"	Ljubljana	padec pri smučanju	poškodba vratnih vretenc
"	Mežica	padec pri smučanju	težka poškodba danke in močna krvavitev
"	Zagreb Vočarska 10	padec pri smučanju	izlitje desnega očesa zaradi poškodbe s smučarsko pa- lico in poškodbe na obrazu
"	Lesce pri Bledu	padec pri smučanju	izvin leve noge v členku
"	Kranj Ljubljanska 1	zaradi nezadostne zimske opreme zdrsnila na poledenelem pobočju	smrtna
"	Kranj Ljubljanska 1		smrtna
"	Zenica	padec pri smučanju	poškodba v gležnju
"	Ljubljana	zdrsnil na plazu in padel 150 m navzdol	pretres možganov in poškodba reber
"	Ljubljana	padec pri smučanju	poškodba leve noge v kole- nu in desne noge v gležnju
"	Zagreb Dvorničičeva 26	padec pri smučanju	zvin leve noge v gležnju
"	—	oslabelost	brez poškodb
"	Šoštanj — Ulica heroja Serenja 1	padec pri smučanju	poškodba leve noge v gležnju
"	Mežica	padec pri smučanju	zlom leve noge
"	Ljubljana Verovškova 5	padec pri smučanju	zlom desne noge v gležnju
"	Ljubljana	neznani	močna sončarica — prepeljan v bolnico

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	P O N E			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
24.	8. IV. 1959	Planina na Kraju	Rado Hočevar	—	17. IV. 1927	Ljubljana
25.	10. IV. 1959	Sedmra triglav- ska jezera	Joso Gorec	bivši trgovec	20. III. 1895	Ljubljana
26.	19. IV. 1959	Zelenica — Begunjski plaz	Erka Erler	—	—	—
27.	2. V. 1959	Pod vrhom Moličke peči	Aleksander Sila	—	20. VI. 1944	Rawensburg
28.	6. V. 1959	Kredarica	Franc Veko	—	—	—
29.	7. VI. 1959	Severni raz Stenarja (Brojanova smer)	Franc Lakota	delavec	19. VIII. 1936	Kor. Bela
			Alojz Pezdarnik	livar	21. X. 1940	Dovje
30.	8. VI. 1959	V severni steni pod vrhom Rigljice	Jernej Markež	dijak	1. VIII. 1942	Jesenice
31.	19. VI. 1959	V severni steni Grintovca	Slobodan Jovanović	učitelj	21. VI. 1931	Beograd
			Anton Dronić	dijak	19. XI. 1941	Požarevac
32.	25. VI. 1959	Kredarica	Janez Curk	—	—	—
33.	13. VII. 1959	Korošica	Zora Orel	učiteljica	—	—
34.	20. VII. 1959	Rzenik	Mirko Golob	dijak	16 let	Ljubljana
35.	26. VII. 1959	Vzhodna stena Ojstrice	Brigita Klasinc	študentka	26. IX. 1939	Maribor
			Tone Knez	študent	4. V. 1938	Ljubljana
36.	29. VII. 1959	Na poti od Staničeve koč na Kredarico	dr. Klara Župić	—	—	—
			dr. Rastko Stojanović	—	—	—
37.	29. VII. 1959	Križki podi	Joško Inocento	—	17 let	—
38.	30. VII. 1959	Na plazu pod Kamniškim sedlom	Marcijan S.	—	—	—
39.	2. VIII. 1959	Kališče pod Storžičem	Jože Jelenc	ing.	11. IV. 1889	Trnje pri Pivki
40.	11. VIII. 1959	Na poti iz Trente na Križke pode	Max Neumeier	ing.	27. VIII. 1910	München
41.	14. VIII. 1959	Dom Planika pod Triglavom	Ivica Mulej	oskrbnica doma	—	—
42.	19. VIII. 1959	Na Poljskem robu na južnem pobočju Begunjsčice	Marija Rupnik	upok. učit.	—	—
43.	23. VIII. 1959	Pod Babami na Ledini pod Skuto	Dragiša Skrobič	—	—	—

S R E Č E N C I

držav- ljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba
"	Ljubljana Borštnikov trg	padec pri smučanju	zlom desne noge
"	Ljubljana	neznani	delna kap
Avstr.	Celovec	padec pri smučanju	zlom desne noge – izročena avstrijskim smučarjem
"	Maribor Kopališka 4	zaradi duševne in telesne izčrpanosti nesposoben za sestop v dolino, bil v šoku	brez poškodb
Jug.	Zagreb Gvozđ 9	nezadostna zimska oprema (temna očala)	začasna oslepelost
"	Mojstrana 127	pri plezanju je Lakota odbil od sebe bolvan, ki se je ob dotiku zrušil nanj, pri tem pa je izgubil ravno- težje in padel kakih 30 m navzdol	poškodba na levi nogi, na trtici in na rebrih
"	Dovje 29	soplezalce	poškodbe na vratu in na rokah od plezalne vrvi
"	Koroška Bela Cesta talecev 4	pri plezanju se mu je odkrušila skala in padla na levo nogo	težka poškodba in krvavitev nad kolonom leve noge
"	Požarevac Lole Ribara 31	ob sestopu z vrha Grintovca proti Mlinarjevemu sedlu zgrešila pot in se zaplezala v severno steno Grin- tovca, kjer sta bivakirala v moč- nem neurju	brez poškodb – močna izčrpanost
"	Požarevac Kneza Lazara 7		
"	Vižmarje 190	padec pri smučanju	poškodba kit v kolenu leve noge
"	Celje Kajuhova	padla pri sestopu iz Ojstrice	poškodba leve noge v kolenu
"	Ljubljana Poljanska 94	pri trganju planik zdrsnil iz skalnate ploščadi	smrtna
"	Ljubljana Študentovsko n. 1	pri plezanju padla v previsu kakih 10 m nad stojščem za celo dolžino vrvi in obvisela na zadnjem klinu	smrtna
"	Ljubljana Tavčarjeva 5	soplezalce	onemogel in dezorientiran, psih. šokiran
"	Zagreb	zdrsnila na snežišču in potegnila za seboj še spremijevalca	poškodbe na glavi in na rebrih
"	Beograd	spremljevalce	manjše odrgnine
"	Postojna	odlom skale	poškodbe na glavi
"	Dob pri Domžalah	neznani	smrtna – truplo ponesre- čenca je ležalo v melišču že okrog 3 mesece
"	Maribor Majstrova 34/I	spodrsnil na spolzki poti in padel	zlom desne noge v golenici
Nemčija	München Schmidstrasse 17	srčna kap	smrtna
Jug.	Gorje	neznani	zbolela na vnetju srednjega ušesa in na angini
"	Kranj	zdrsnila v grapo nad prvim plazi- ščem in drsela okrog 200 m navzdol	smrtna
"	Novi Sad	verjetno zdrsnil na poti iz Češke koče skozi Zrelo v Ledine in str- moglavil okrog 100 m navzdol	smrtna

Zep. št.	Datum	Kraj nesreče	P O N E			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
44.	7. IX. 1959	Velika planina	Boris Dolenc	—	—	—
45.	27.-30. IX. 1959	Na poti med Luknjo in Bovškim Gamzovcem	Stanko Vahtarič	—	—	—
46.	16. XI. 1959	Dom na Komni	Pavlina Pogačnik	oskrbnica doma	11. V. 1907	Ljubljana
47.	1. XII. 1959	Pod Storžičem	Karl Globočnik	obrato- vodja	—	—
48.	28. XII. 1959	Črni vrh nad Jesenicami	Alfonz Roš	elektro- monter	48 let	—

POIZVEDO

49.	27. VII. 1959	V severni steni Kočne ob Kremžarjevi poti na Kočno	neznanec	—	—	—
50.	22. VIII. 1959	Južna stran vzhodnega dela Košute	neznanec	—	—	—
51.	23. VIII. 1959	Jugovzhodni del Velikega vrha	neznanec	—	—	—
52.	19. IX. 1959	Severna stena Grintovca in Dolške Skrbine	Franc Bezljaj	—	7. IX. 1938	Ljubljana
53.	20. IX. 1959	Severna stena Grintovca in Dolške Skrbine	Franc Bezljaj	—	7. IX. 1938	Ljubljana
54.	9. X. 1959	Na poti od Triglavskih sedmerih jezer do Komne	Franc Zemva	—	—	—
55.	3. XII. 1959	Korošica	Peter Janežič	študent	28. V. 1936	Ježica
			Micka Rosc	namešč.	29. III. 1937	Luče
56.	9. XII. 1959	Okrešelj – Kamniško sedlo	Oto Kolar	študent	—	Maribor
			Andrej Potrata	študent	—	Celje
57.	10. XII. 1959	Radovna – Kredarica	Aleš Kunaver in 8 planincev	študent	23. VI. 1935	Ljubljana
58.	12. XII. 1959	Okrešelj – Kamniško sedlo	Oto Kolar	študent	—	Maribor
			Andrej Potrata	študent	—	Celje
59.	16. XII. 1959	Okrešelj – Kamniško sedlo	Oto Kolar	študent	—	Maribor
			Andrej Potrata	študent	—	Celje

S R E C E N C I

držav- ljanstvo	Stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba
"	Ljubljana Linhartova 9	pri nabiranju planik padel po strmem pobočju okrog 50 m globoko	poškodbe na hrbtenici, na glavi, na rokah in na nogah
"	Zagreb	neznani - brez vidnih poškodb; verjetno izčrpanost ali zmrznjenje	smrtna
"	Ljubljana	spodrsnila na stopnicah doma	zlom leve noge v gležnju
"	Tržič - Cankar- jeva, blok	pri postavljanju elektr. drogov za elektrifikacijo doma spodrsnil in padel v jamo	poškodba noge
"	Kranj	padec pri smučanju	zvin desne noge v členku

V A L N E A K C I J E

-	-	najdeni razni predmeti, na podlagi katerih je bilo sklepati, da gre za nesrečo	brez uspeha
-	-	akcija pokrenjena na podlagi iz- jave, da gre za smrtno nesrečo, ki se je zgodila že pred več meseci	brez uspeha
-	-	ponovitev akcije, navedene pod zap. št. 50	najdeno okostje
Jug.	Ljubljana Kržičeva 6	akcija zaradi domnevnih klicev na pomoč	brez uspeha
"	Ljubljana Kržičeva 6	akcija zaradi domnevnih klicev klicev na pomoč	brez uspeha
"	Radovljica Kosovelova 2	ni prispel v predvidenem času	brez poškodb
"	Ljubljana Ločnikarjeva 11 Dom na Korošici	nista v dogovorjenem času prispela v dolino	brez poškodb
"	Ljubljana Ljubljana	pogrešana od 2. XII. 1959 na poti od Okrešlja do Kamniškega sedla	brez uspeha
"	Ljubljana Kidričeva 14	akcija pokrenjena zaradi dvodne- vne zakasnitve javljenega povratka v dolino (vihar)	brez poškodb
"	Ljubljana Ljubljana	ponovitev akcije za pogrešanima, navedenima pod zap. št. 56	brez uspeha
"	Ljubljana Ljubljana	ponovitev akcije za pogrešanima, navedenima pod zap. št. 56	brez uspeha

PREGLED NAROČNIKOV PLANINSKEGA VESTNIKA 1958 IN 1959

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	Članstvo 1958	Naročniki 1958	Članstvo 1959	Naročniki 1959	Število naročnikov 1958 v ‰	Število naročnikov 1959 v ‰	Porast 1959	Padeč 1959
1.	Ajdovščina	147	56	239	43	38,1	18	—	13
2.	»Akademik«	706	27	1005	17	3,9	1,7	—	10
3.	Bled	779	56	755	51	7,2	6,7	—	5
4.	Boh. Bistrica	249	20	237	17	8	7,2	—	3
5.	Bohinj	453	38	447	39	8,4	8,7	—	1
6.	Bovec	152	26	162	25	17,1	15,4	—	1
7.	Brežice	276	30	339	29	10	8,5	—	1
8.	Celje	1364	205	1631	197	15	12	—	8
9.	Cerkno	365	26	336	16	7	4,7	—	10
10.	Črnomelj	109	13	175	14	12	8	—	1
11.	Črnuče	201	17	289	20	8,5	7	3	—
12.	Dol - Hrastnik	246	30	264	20	12,2	7,5	—	10
13.	Domžale	442	49	403	52	11	11,2	4	—
14.	Dovje	372	22	329	21	6	6,4	—	1
15.	Gorje	599	42	699	44	7	6,3	2	—
16.	Gornji grad	196	13	209	12	60	5,7	—	1
17.	Gozd Martuljk	90	5	109	5	5,5	4,5	—	—
18.	Hrastnik	589	44	640	40	7,4	6,2	—	4
19.	Idrija	545	78	633	53	14,3	8,4	—	25
20.	Ilirska Bistrica	70	4	67	4	5,7	6	—	—
21.	Javornik	725	58	825	64	8	7,8	6	—
22.	Jesenice	1142	127	1201	121	11	10	—	6
23.	Jezerško	196	18	208	12	9	5,8	—	6
24.	Kamnik	1079	118	1109	121	11,8	11	3	—
25.	Kobarid	138	8	148	8	5,8	5,4	—	—
26.	Kočevje	77	7	83	7	9,9	8,4	—	—
27.	Kokra	40	8	50	8	2	1,4	—	—
28.	Koper	327	107	424	107	32,7	25,2	—	—
29.	Kostanjevica	150	3	111	5	2	4,5	2	—
30.	Kranj	1666	346	1469	342	15,6	23,3	—	4
31.	Kranjska gora	201	30	220	28	12,9	12,7	—	2
32.	Križe	268	13	315	12	4,8	3,8	—	1
33.	Krško	393	37	431	30	9,5	7	—	7
34.	Laško	687	62	671	60	9	10	—	2
35.	Litija	252	22	195	23	8,7	11,8	—	1
36.	»Litostroj«	275	95	360	63	34,4	17,5	—	32
37.	Ljubljana-matica	7589	1374	8282	1329	18,1	16	—	45
38.	Ljubno in Solčava	75	15	117	31	20	26,5	16	—
39.	Ljutomer	294	9	348	10	3,1	2,9	1	—
40.	Majšperk	141	40	179	21	28,3	11,7	—	19
41.	Maribor-mesto in PTT	3449	359	3934	354	10,4	9	—	5
42.	Maribor »Obrtnik«	439	12	528	9	27	1,7	—	3
43.	Medvode	468	57	492	48	12,1	9,8	—	9
44.	Mengeš	573	51	601	47	8,8	7,8	—	4
45.	Mežica	446	25	730	22	5,4	3	—	3
46.	Most na Soči	89	37	68	33	41,5	48,5	—	4
47.	Mozirje	204	18	172	17	8,8	3,9	—	1
48.	Murska Sobota	150	16	218	11	10,6	5	—	5
49.	Nova Gorica	287	48	309	61	16,7	19,7	13	—

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	Članstvo 1958	Naročniki 1958	Članstvo 1959	Naročniki 1959	Število naročnikov 1958 v ‰	Število naročnikov 1959 v ‰	Porast 1959	Padeč 1958
50.	Novo mesto	213	25	214	25	11,7	11,7	—	—
51.	Oplotnica	116	6	103	6	5,1	5,8	—	—
52.	Podbrdo	205	15	144	14	7,3	9,7	—	1
53.	Postojna	335	32	369	29	9,5	7,8	—	3
54.	Poljčane	81	7	87	6	0,8	0,7	—	1
55.	Polzela	—	—	153	8	—	5	8	—
56.	PTT Ljubljana	590	40	863	38	6,8	4,4	—	2
57.	Prevalje	630	57	753	57	9	7,6	—	—
58.	Ptuj	281	22	296	29	7,8	9,8	7	—
59.	Radeče	292	45	297	37	15,4	12,5	—	8
60.	Radlje	105	11	131	12	10,5	9	1	—
61.	Radovljica	981	91	1174	85	9,3	7,2	—	6
62.	»Rašica« Lj.-Šentvid	—	—	366	11	—	3	11	—
63.	Ravne	574	36	671	45	6,3	6,8	9	—
64.	Rimske Toplice	130	21	131	18	16,2	13,7	—	3
65.	Ruše	1210	69	1167	66	5,7	5,6	—	3
66.	Senovo	284	44	285	38	16,6	13,3	—	6
67.	Sežana	145	27	59	25	18,6	42,4	—	2
68.	Slov. Bistrica	760	42	800	39	5,5	4,9	—	3
69.	Slovenj Gradec	450	46	709	45	10,2	6,3	—	1
70.	Slov. Konjice	406	42	366	29	10,3	7,9	—	13
71.	Solčava, Luče	257	58	270	49	22,5	18	—	9
72.	Šentjur	169	31	159	25	13,5	15,7	—	6
73.	Škofja Loka	559	65	885	70	11,6	7,9	5	—
74.	Šoštanj	622	24	645	25	3,8	3,8	1	—
75.	Tolmin	346	49	470	46	14,1	9,8	—	3
76.	Trbovlje in »Kum«	1416	158	1571	127	11,1	8	—	31
77.	Trzinč	556	47	649	46	8,5	7	—	1
78.	Velenje	103	11	307	13	10,7	4	2	—
79.	Vipava	20	9	—	7	4,5	—	—	2
80.	Vuzenica	122	3	107	3	2,5	2,8	—	—
81.	Zabukovca	87	7	129	7	8	5,4	—	—
82.	Zagorje	885	32	860	29	3,7	3,4	—	3
83.	»Železničar« Ljubljana	338	69	357	65	17,7	18,2	—	4
84.	Železniki	188	17	311	19	9	6	2	—
85.	Žerjav	344	23	393	20	6,7	5	—	3
86.	Žiri	194	43	338	35	22,2	10	—	8
87.	Žreče	148	9	169	8	6	4,7	—	1
		43.912	5.258	49.608	4.979			97	376
	Trst - Gorica		107		107			—	—
	Beograd		33		33			—	—
	Zagreb		52		55			3	—
	Republiška PD		36		40			4	—
	Ostale republike		78		70			—	8
	Inozemski naročniki		46		52			6	—
	Zamena z inozemstvom		33		33			—	—
	Zamena v državi		26		28			2	—
	Razni		132		279			147	—
			5.801		5.676			259	384

PREGLED GRADBENIH

Nad. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	PLANINSKA POSTOJANKA	I N V E	
			iz lastnih sredstev din	prosto- voljno delo ur
1.	Ajdovščina	Koča pri izviru Hublja	123 018	—
2.	Akad. PD Ljubljana	Študentski planinski dom Tamar	120 000	540
3.	Bled	Blejska koča na Lipanci Zavetišče Mrzli studenc	86 587	200
4.	Bohinj - Srednja vas	Koča na Uskovnici	732 258	—
		Koča pod Bogatinom	1 225 649	—
		Vođnikov dom na Velem polju	185 086	—
		Planinski dom Savica	128 001	—
5.	Bohor - Senovo	Koča na Bohorju	—	3 359
6.	Bovec	Koča Zlatorog v Trenti	10 000	—
		Koča na Mangartu	100 000	150
		Dom na Predelu	67 600	—
7.	Celje	Frišaufov dom na Okrešlju	65 914	—
		Kocbekov dom na Korošci	366 849	—
		Celjska koča (Tovst)	—	—
8.	Cerkno	Koča na Poreznu	40 941	—
		Dom na Črnem vrhu	86 520	—
9.	Črnomelj	Dom na Mirni gori	1 016 000	1 500
10.	Črnuče	Koča na Mali planini	30 000	65
11.	Dol pri Hrastniku	Dom v Gorah	—	3 692
12.	Domžale	Dom na Veliki planini	96 155	—
13.	Dovje - Mojstrana	Aljažev dom v Vratih	90 498	216
14.	Gorje pri Bledu	Dom Planika pod Triglavom	108 350	212
		Tržaška koča na Doliču	8 000	19
15.	Gornji grad	Dom na Menini planini	265 000	1 335
16.	Hrastnik	Koča na Kalu	717 888	3 500
17.	Ilirska Bistrica	Koča na Velikem Snežniku	—	1 800
18.	Javornik - Kor. Bela	Dom Pristava na Javorniškem rovtu	17 856	—
		Staničeva koča pod Triglavom	18 646	56
		Kovinarska koča na Zasipski planini	946 502	4 721
19.	Jesenice	Erjavčeva koča na Vršiču	192 885	—
		Tičarjev dom na Vršiču	523 441	—
20.	Jezersko	Češka koča na Ravneh	61 000	320
21.	Kamnik	Cojzova koča na Kokrškem sedlu	47 300	40
		Koča na Jermanovih vratih	—	40
		Koča na Starem gradu	550 000	5 000
22.	Koper	Tumova koča na Slavniku	—	—
23.	Kranj	Koča na Šmarjetni gori	30 000	—
		Koča ob žičnici na Krvavcu	216 701	—
		Dom na Krvavcu	2 651 625	—
		Dom Kokrškega odreda na Kališču pod Storžičem	4 164 332	—
24.	Kranjska gora	Koča v Krnici	—	40
		Mihov dom	1 000	25
		Koča na Gozdu	97 452	48
25.	Križe	Koča na Križki gori	492 056	—
26.	»Kum« Trbovlje	Koča na Kumu	—	—
27.	Laško	Dom na Šmohorju	264 705	—
28.	Lisca Videm - Krško	Tončkov dom na Lisca	28 000	383
29.	Litija - Šmartno	Dom na Jančah	590 000	3 760

INVESTICIJ V LETU 1959

S T I R A N O						
v vrednosti din	subven- cija PZS din	ostale subven- cije din	dotacija iz sklada PVP din	posojilo PZS din	ostalo posojilo din	Skupne investicije v letu 1959 din
—	—	—	—	—	—	123 018
43 200	301 840	—	—	1 207 361	—	1 672 401
12 000	—	—	—	—	—	98 567
—	—	—	—	—	76 000	76 000
—	—	—	—	400 000	—	1 132 258
—	—	—	—	—	—	1 225 649
—	298 529	—	—	1 194 115	—	1 677 730
—	—	—	—	—	—	123 001
167 950	100 000	1 450 000	—	400 000	1 198 748	3 316 698
—	—	—	—	138 000	—	148 000
15 000	—	—	—	—	—	115 000
—	—	—	—	—	—	67 600
—	200 000	—	—	800 000	—	1 065 914
—	—	—	—	—	—	366 849
—	—	336 487	—	—	—	336 487
—	—	—	—	—	—	40 941
—	—	—	—	200 000	—	286 520
150 000	100 000	3 500 000	—	1 100 000	800 000	6 666 000
13 000	—	—	—	—	—	43 000
260 440	99 900	1 711 058	—	339 600	1 546 632	4 017 630
—	—	—	—	—	—	96 155
21 600	200 072	—	—	800 287	—	1 112 457
14 840	—	—	955 953	—	—	1 079 143
1 330	—	—	—	—	—	9 330
66 750	99 740	—	—	—	—	431 490
280 000	199 503	1 243 667	—	1 898 013	316 500	4 655 571
180 000	99 913	250 000	—	399 652	—	929 565
—	—	—	—	—	—	17 856
3 920	—	—	532 101	—	—	554 667
295 650	—	558 333	—	—	—	1 800 485
—	—	—	—	—	—	192 885
—	—	—	—	400 000	—	923 441
32 000	—	—	—	—	—	93 000
4 000	—	—	—	—	—	51 300
4 000	—	—	200 000	—	—	204 000
400 000	—	3 100 000	—	—	—	4 050 000
—	—	255 547	—	—	—	255 547
—	—	—	—	—	—	30 000
—	—	—	—	—	—	216 701
—	—	—	—	—	19 766 410	22 418 035
—	—	1 200 000	—	—	2 000 000	7 364 332
4 000	—	—	—	—	—	4 000
2 500	—	—	—	—	—	3 500
4 800	—	—	—	—	—	102 252
—	—	—	—	—	—	492 056
—	—	26 176	—	—	—	26 176
—	—	—	—	—	—	264 705
22 820	—	22 000	—	—	—	72 820
188 000	—	1,070 000	—	300 000	—	2 148 000

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	PLANINSKA POSTOJANKA	I N V E	
			iz lastnih sredstev din	prosto- voljno delo ur
30.	»Litostroj« Ljubljana	Litostroj, koča na Soriški planini	300 000	880
31.	Ljubljana - matica	Dom na Komni	477 755	—
		Koča pri Savici	518 013	—
		Koča pri Triglav, sedmerih jezerih	1 442 493	—
		Triglavski dom na Kredarici	146 731	—
		Dom v Kamniški Bistrici	160 937	—
32.	Maribor - mesto	Mariborska koča z razgled. stolpom	1 162 511	—
		Ribniška koča	229 546	—
		Koča na Pesniku	45 520	—
		Koča na Žavcarjevem vrhu	315 658	—
32.	Medvode	Slavkov dom na Golem brdu	1 310 755	1 440
33.	Mengeš	Mengeška koča na Gobavici	214 000	—
34.	Mežica	Dom na Peci	595 000	1 425
		Koča na Pikovem (Podpeca)	47 000	180
		Zavetišče pri Pucu	—	175
		Zavetišče pri Škrubeju	18 000	130
		Zavetišče pri Graufu	—	45
		Zavetišče na Grohatu pod Raduho	—	60
35.	Nova Gorica	Gomiščkovo zavetišče na Krnu	17 500	—
		Dom Klementa Juga v Lepeni	750 000	72
		Dom Poldanovec na Lokvah	1 000 000	84
		Koča Kekec na Katarini	4 500 000	2 360
36.	»Obrtnik« Maribor	Dom na Tujzlovem vrhu	9 396 415	2 600
37.	Oplotnica	Koča na Pesku	84 021	—
38.	Podbrdo	Koča na Črni prsti	2 170	392
39.	Poljčane	Dom na Boču z razgled. stolpom	94 699	20
40.	Postojna	Vojkova koča na Nanosu	56 000	105
41.	PTT Ljubljana	Poštarska koča na Vršiču	361 769	1 483
42.	PTT Maribor	Poštarski dom pod Plešivcem	25 246	45
43.	Prevalje	Dom na Uršlji gori	40 040	450
44.	Radčec pri Zid. mostu	Zasavska koča na Prehodavcih	205 554	50
45.	Radovljica	Pogačnikov dom pri Križkih jezerih	220 000	—
46.	Ravne na Koroškem	Gradnja koče pod Uršljo goro	34 700	—
47.	Ruše	Ruška koča (Tinotov dom)	203 000	250
48.	Slovenska Bistrica	Dom pri Treh kraljih	450 000	600
49.	Solčava	Koča v Logarskem kotu	—	—
50.	Škofja Loka	Dom na Lubniku	—	—
51.	Šoštanj	Andrejev dom na Slemenu	500 000	350
52.	Tolmin	Koča na Razor planini	308 356	956
53.	Tržič	Dom na Kofcah	32 615	—
		Dom pod Storžičem	149 270	—
		Kostanjčeva koča na Dobriči	44 982	—
		Prehodno planin. zavetišče v Trziču	38 138	—
54.	Velenje	Dom na Paškem Kozjaku	1 200 000	6 750
55.	Zagorje	Koča na Gori	359 830	—
		Čoparjeva koča na Čemšeniški pl.	34 950	—
56.	Žerjav	Koča na Smrekovcu	160 555	—
57.	Žreče	Koča na Rogli	134 088	1 165
58.	PZS	Slajmerjeva vila v Vratih	—	—
		Za nabavo šotorov	—	—
Skupaj			43 951 590	53 068
V letu 1958:			24 574 311	28 037
V letu 1959:			43 951 590	53 068
Razlika:			+ 19 377 279	+ 25 031

S T I R A N O

v vrednosti	subven- cija PZS	ostale subven- cije	dotacija iz sklada PVP	posojilo PZS	ostalo posojilo	Skupne investicije v letu 1959
din	din	din	din	din	din	din
158 400	—	—	—	—	—	453 400
—	—	—	—	—	—	477 755
—	—	—	—	—	—	518 013
—	1 002 155	—	—	4 008 618	3 000 000	9 453 266
—	—	—	—	—	—	146 731
—	—	—	—	—	—	160 937
—	—	—	—	500 000	624 000	2 286 511
—	—	—	—	—	—	229 546
—	—	—	—	—	—	45 520
—	—	—	—	—	—	315 658
86 400	—	—	—	—	—	1 397 155
—	—	—	—	—	—	214 000
142 500	—	200 000	—	—	—	937 500
18 000	—	—	—	—	—	65 000
17 500	—	—	—	—	—	17 500
13 000	—	—	—	—	—	31 000
4 500	—	—	—	—	—	4 500
8 000	—	—	—	—	—	8 000
—	—	—	—	—	—	17 500
7 200	—	—	—	—	—	757 200
8 400	—	—	—	—	—	1 008 400
236 000	—	—	—	—	1 500 000	6 236 000
182 000	—	1 000 000	—	—	—	10 578 415
—	—	4 321	—	—	121 513	209 855
29 770	—	—	50 000	—	—	81 940
1 000	—	150 000	—	—	—	245 699
10 500	—	70 000	—	—	—	136 500
117 040	—	—	—	—	—	478 809
2 700	—	—	—	—	—	27 946
22 500	—	112 188	—	—	—	174 708
5 000	—	—	60 000	—	—	270 554
—	399 088	—	—	1 596 354	—	2 215 442
—	—	—	—	—	—	34 700
37 500	—	166 000	—	—	—	406 500
60 000	—	2 000 000	—	—	—	2 510 000
—	—	—	—	350 000	—	350 000
—	—	—	—	—	135 313	135 313
75 000	—	—	—	—	—	575 000
114 720	200 000	—	—	800 000	—	1 423 076
—	—	—	—	—	—	32 615
—	—	2 323 469	—	—	—	2 472 739
—	—	—	—	—	—	44 982
—	—	—	—	—	—	38 138
1 012 500	—	4 142 800	—	—	—	6 355 300
—	—	—	—	—	—	359 859
—	—	—	—	—	—	34 950
—	—	—	—	—	—	160 555
58 250	—	—	—	—	—	192 316
—	1 271 759	—	—	—	—	1 271 759
—	70 450	—	—	—	—	70 450
4 616 180	4 642 949	24 892 026	1 798 054	16 892 000	31 085 116	127 877 915
2 145 980	3 423 717	13 980 120	—	12 684 233	8 586 546	65 394 907
4 616 180	4 642 949	24 892 026	1 798 054	16 892 000	31 085 116	127 877 915

+ 2 470 200 + 1 219 232 + 10 911 906 + 1 793 054 + 4 207 767 + 22 498 570 + 62 483 008

PREGLED KAPACITETE, OBISKA IN NOČITEV PLANINSKIH POSTOJANK V LETU 1959

Tek. št.	Planinska postojanka	predel Gorski	Nadmorska visina	V upravi planinskega društva	Kapaciteta ležišč			Število obiskovalcev			Število nočitev
					Število postelj	Število skupnih ležišč	Vseh ležišč	Jugoslo- vanov	Inozem- cev	Vseh skupaj	
1.	Studentski planinski dom Tamar	Jul. Alpe	1108	Akad. PD Ljubljana	16	29	45	4 891	49	4 940	1 423
2.	Blejska koča na Lipanci	"	1633	Bled	24	—	24	3 045	57	3 102	987
3.	Prehodna plan. postoj. Planinc na Bledu	"	495	Bled	5	—	5	ne evidentira		—	—
4.	Zavetišče Mrzli studenec	"	1240	Bled	—	—	—	ne evidentira		—	—
5.	Koča dr. Janeza Mencingerja	"	805	Boh. Bistrica	—	—	—	853	—	853	—
6.	Zavetišče na Rovtarici	"	1182	Boh. Bistrica	—	—	—	225	—	225	—
7.	Koča na Uskovnici	"	1138	Bohinj - Srednja vas	25	8	33	2 454	29	2 483	728
8.	Koča pod Bogatinom	"	1513	Bohinj - Srednja vas	54	30	84	4 033	19	4 052	2 575
9.	Vodnikov dom na Velem polju	"	1805	Bohinj - Srednja vas	40	20	60	4 104	73	4 177	869
10.	Planinski dom pri Slapu Savici	"	805	Bohinj - Srednja vas	4	6	10	5 319	42	5 361	301
11.	Koča Zlatorog v Trenti	"	622	Bovec	16	16	32	2 690	438	3 128	1 620
12.	Koča Petra Skalarja pod Kaninom	"	1872	Bovec	—	85	85	128	20	148	16
13.	Koča na Mangartu	"	2072	Bovec	—	11	11	3 544	394	3 938	291
14.	Dom na Predelu	"	1156	Bovec	3	7	10	14 643	1035	15 678	182
15.	Aljažev dom v Vratih	"	1015	Dovje - Mojstrana	38	120	158	10 220	525	10 745	5 665
16.	Dom Planika pod Triglavom	"	2408	Gorje pri Bledu	27	38	65	3 691	421	4 112	1 048
17.	Tržaška koča na Doliču	"	2120	Gorje pri Bledu	28	16	44	3 925	336	4 261	1 023
18.	Staničeva koča pod Triglavom	"	2332	Javornik - Koroška Bela	25	30	55	3 165	101	3 266	598
19.	Kovinarska koča na Zasipski planini	"	892	Javornik - Koroška Bela	14	25	39	4 921	—	4 921	258
20.	Erjavčeva koča na Vršiču	"	1515	Jesenice na Gorenjskem	43	18	61	26 938	188	27 126	8 622
21.	Tičarjev dom na Vršiču	"	1620	Jesenice na Gorenjskem	28	20	48	7 371	99	7 470	1 982
22.	Koča pri izviru Soče	"	786	Jesenice na Gorenjskem	10	—	10	3 900	—	3 900	200
23.	Zavetišče pod Spičko	"	2050	Jesenice na Gorenjskem	—	12	12	696	—	696	285
24.	Bivak I (Vel. Dnina)	"	2180	Jesenice na Gorenjskem	—	4	4	10	4	14	12
25.	Bivak II (Pod rokavi)	"	2140	Jesenice na Gorenjskem	—	5	5	88	10	98	84
26.	Bivak III (Za Akom)	"	1340	Jesenice na Gorenjskem	—	8	8	104	8	112	108
27.	Bivak IV (Na Rušju)	"	1980	Jesenice na Gorenjskem	6	—	6	42	10	52	44
28.	Zavetišče v Martuljku	"	930	Jesenice na Gorenjskem	6	—	6	145	—	145	134
29.	Dom na Vrsnem	"	610	Kobarid	6	26	32	536	32	568	54
30.	Koča v Krnici	"	1218	Kranjska gora	7	16	23	1 058	2	1 060	206
31.	Mihov dom na Vršiču	"	1150	Kranjska gora	2	15	17	2 698	37	2 735	661
32.	Koča na Gozdu	"	1226	Kranjska gora	17	14	31	2 237	15	2 252	516

33.	Litostrojska koča na Soriški planini	Jul. Alpe	1307	Litostroj Ljubljana	2	16	18	8 173	37	8 210	435
34.	Dom na Komni	"	1520	Ljubljana - matica	70	24	91	5 589	186	5 775	5 025
35.	Koča pri Savici	"	660	Ljubljana - matica	—	26	26	2 391	30	3 021	1 529
36.	Mladinsko zavetišče na Bog. sedlu	"	1894	Ljubljana - matica	—	10	10	939	—	939	393
37.	Koča pri Trigl. sedmerih jezerih	"	1683	Ljubljana - matica	24	56	80	5 972	251	6 223	4 022
38.	Trigl. dom na Kredarici	"	2515	Ljubljana - matica	50	58	108	6 484	387	6 871	3 449
39.	Gomiščkovo zavetišče na Krnu	"	2245	Nova Gorica	—	50	50	1 388	206	1 594	375
40.	Dom dr. Klementa Juga v Lepeni	"	680	Nova Gorica	38	30	68	1 537	176	1 713	324
41.	Koča na Črni prsti	"	1844	Podbrdo	2	18	20	ni poslovala			—
42.	Zavetišče Petrovo brdo	"	804	Podbrdo	4	—	4	961	14	975	133
43.	Poštarska koča na Vršiču	"	1725	PTT Ljubljana	27	—	27	12 414	628	13 042	2 015
44.	Zasavska koča na Prehodavcih	"	2050	Radeče pri Zld. mostu	—	24	24	2 440	91	2 531	417
45.	Pogačnikov dom pri Križkih jezerih	"	2052	Radovljica	36	62	98	2 115	311	2 426	1 638
46.	Koča na Razor planini	"	1333	Tolmin	26	20	46	1 164	167	1 331	560
47.	Zavetišče Globoko	"	1835	Tolmin	—	4	4	ni poslovalo			—
48.	Koča na Poreznu	Predg.	1632	Cerkno	20	25	45	1 951	—	1 951	225
49.	Dom na Črnem vrhu	Jul. Alp	1288	Cerkno	25	—	25	2 029	—	2 029	119
50.	Zavetišče na Robidenskem brdu	"	824	Cerkno	3	—	3	2 691	—	2 691	16
51.	Zavetišče na Bevkovem vrhu	"	1050	Cerkno	6	—	6	858	—	858	81
52.	Koča na Šmarjetni gori	"	664	Kranj	—	—	—	12 838	—	12 838	—
53.	Slavkov dom na Golem brdu	"	423	Medvode	6	32	38	3 846	28	3 874	131
54.	Dom na Lubniku	"	1027	Škofja Loka	22	—	22	2 370	14	2 384	734
55.	Koča na Ratitovcu	"	1666	za Selško dolino v Železnikih	21	21	42	2 083	19	2 102	470
56.	Zavetišče na Vrsniku	"	742	Ziri	—	2	2	225	—	225	—
57.	Zavetišče na Mrzlem vrhu	"	925	Ziri	—	5	5	114	—	114*	—
58.	Dom Pristava na Javorniskem rovtu	Kara-	920	Javornik - Koroška Bela	2	16	18	1 196	—	1 196	810
59.	Dom Kokrškega odreda Kališče	vanke	1540	Kranj	—	14	14	1 203	—	1 203	322
60.	Dom na Korenskem sedlu	"	1075	Kranjska gora	11	—	11	ne evidentira			—
61.	Dom na Peci	"	1665	Mežica	18	50	98	3 915	20	3 935	2 370
62.	Koča na Pikovem (Podpeca)	"	986	Mežica	5	—	5	2 950	13	2 963	69
63.	Zavetišče pri Škrubeju	"	650	Mežica	—	—	—	3 800	42	3 842	—
64.	Zavetišče pri Graufu	"	700	Mežica	—	—	—	3 420	20	3 440	—
65.	Dom na Kalu pod Kofcami	"	1050	Podljubelj	2	3	5	ni posloval			—
66.	Dom na Uršlji gori	"	1696	Prevalje	50	—	50	5 462	18	5 480	740
67.	Poštarski dom pod Plešivcem	"	800	PTT Maribor	10	20	30	4 736	14	4 750	472
68.	Valvazorjev dom pod Stolom	"	1180	Radovljica	25	50	75	2 926	22	2 948	775
69.	Roblekov dom na Begunjščici	"	1757	Radovljica	26	40	66	4 692	83	4 775	993
70.	Koča pod Kladvom	"	1560	Tržič	—	—	—	ne posluje			—
71.	Dom na Kofcah	"	1505	Tržič	16	16	32	3 077	—	3 077	167
72.	Dom Titovi graničarji na Zelenici	"	1535	Tržič	—	—	—	ni poslovala			—

* 30. V. ukinjeno

Tek. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapaciteta ležišč			Število obiskovalcev			Število nočev
					Število postelj	Število skupnih ležišč	Vseh ležišč	Jugoslovanov	Inozemcev	Vseh skupaj	
73.	Zavetišče Tegošče	Kara-	1203	Tržič	—	—	—	277	—	277	—
74.	Zavetišče Pungrat pod Košuto	vanke	1480	Tržič	—	—	—	199	—	199	—
75.	Zavetišče na Konjščici	"	1563	Tržič	4	—	4	494	—	494	—
76.	Prehodno pl. zavetišče v Trziču	"	516	Tržič	—	—	—	ne evidentira			—
77.	Dom v Logarski dolini z depandanso	Kamniške	757	Celje	161	—	161	57 507	69	57 576	8 683
78.	Frišaufov dom na Okrešlju	Alpe	1378	Celje	21	40	61	8 726	—	8 726	1 108
79.	Kocbekov dom na Korošici	"	1808	Celje	23	30	53	1 986	3	1 989	655
80.	Mozirska koča na Golteh z depandanso	"	1344	Celje	94	64	158	3 273	—	3 273	863
81.	Bivak pod Ojstrico	"	1800	Celje	4	—	4	53	—	53	22
82.	Ceška koča na Ravneh	"	1543	Jezerško	28	20	48	3 055	—	3 055	416
83.	Cojzova koča na Kokrškem sedlu	"	1791	Kamnik	30	25	55	3 502	8	3 510	1 100
84.	Koča na Jermanovih vratih	"	1884	Kamnik	46	40	86	3 537	15	3 552	1 100
85.	Bivak v Kočni	"	1952	Kranj	—	6	6	56	—	56	38
86.	Koča na Kriški gori	"	1582	Križe	6	24	30	5 096	—	5 096	733
87.	Zavetišče na Mali Poljani	"	1100	Križe	—	—	—	2 275	—	2 275	—
88.	Zavetišče Trstenik	"	450	Križe	—	—	—	4 502	—	4 502	—
89.	Zavetišče v Gozdu	"	864	Križe	—	—	—	4 485	—	4 485	—
90.	Dom v Kamniški Bistrici	"	601	Ljubljana - matica	33	22	55	6 580	55	6 635	4 412
91.	Bivak pod Skuto	"	2104	Ljubljana - matica	—	8	8	27	—	27	27
92.	Koča na Loki pod Raduho	"	1520	Luče ob Savinji	9	25	34	2 085	—	2 085	54
93.	Zavetišče Grohat na Raduhi	"	1682	Mežica	—	30	30	900	—	900	** 600
94.	Zavetišče pri Pucu	"	710	Mežica	2	—	2	1 410	19	1 429	27
95.	Koča pod Olševo	"	1250	Solčava	2	—	2	554	—	554	—
96.	Zavetišče pod Ojstrico	"	1206	Solčava	10	20	30	1 021	—	1 021	64
97.	Koča v Logarskem kotu	"	802	Solčava	15	30	45	3 758	6	3 764	186
98.	Andrejev dom na Slemenu	"	1098	Soštanj	33	50	83	17 569	11	17 580	2 159
99.	Dom pod Storžičem	"	1100	Tržič	40	80	120	5 057	—	5 057	638
100.	Kostanjčeva koča na Dobrič	"	1520	Tržič	13	16	29	2 437	—	2 437	146
101.	Zavetišče v Bistriški planini	"	1052	Tržič	—	—	—	243	—	243	—
102.	Bivak v Storžiču	"	1750	Tržič	4	—	4	315	—	315	94
103.	Koča na Smrekovcu	"	1377	Zerjav	38	24	62	4 814	3	4 817	1 022
104.	Koča na Mali planini	Predg.	1447	Crnuče	7	20	27	1 877	2	1 879	890
105.	Dom na Veliki planini	kamn. Alp	1560	Domžale	47	28	75	1 585	—	1 585	2 600

** le delno oskrbovano

106.	Dom na Menini planini	Predg.	1508	Gornji grad	18	24	42	2 597	6	2 603	609
107.	Koča na Starem gradu	kamn. Alp	585	Kamnik	2	5	7	7 764	36	7 800	330
108.	Dom na Krvavcu	"	1700	Kranj	28	70	98	22 448	102	22 550	5 230
109.	Koča ob Zličnici na Krvavcu	"	1495	Kranj	—	—	—	11 148	—	11 148	—
110.	Mengeška koča na Gobavici	"	440	Janeza Trdine Mengeš	5	—	5	17 661	9	17 670	44
111.	Zav. na Resevni z razgl. stolpom	"	629	Sentjur pri Celju	—	4	4	780	26	806	—
112.	Mariborska koča z depan. in razgl. stolpom	Pohorje	1080	Maribor	35	18	53	30 159	40	30 199	2 697
113.	Ribniška koča	"	1530	Maribor	34	36	70	7 241	26	7 267	3 713
114.	Koča na Pesniku	"	1104	Maribor	5	10	15	676	—	676***	89
115.	Koča na Pesku	"	1382	Oplotnica	33	—	33	5 721	—	5 721	906
116.	Ruška koča (Tinotov dom)	"	1250	Ruše pri Mariboru	19	38	57	15 963	92	16 055	2 564
117.	Koča nad Šumikom	"	1125	Ruše pri Mariboru	8	12	20	7 371	53	7 424	1 407
118.	Koča pri Treh kraljih	"	1200	Slovenska Bistrica	18	24	42	1 773	5	1 778	172
119.	Koča pod Kremžarjevim vrhom	"	1161	Slovenj Gradec	12	38	50	3 054	—	3 054	819
120.	Grnavskov stan pod Veliko Kapo	"	1377	Slovenj Gradec	28	30	58	4 011	—	4 011	2 696
121.	Koča Planinc	"	960	Vuzenica	2	7	9	2 587	—	2 587	12
122.	Koča na Rogli	"	1481	Zreče	25	—	25	5 495	13	5 508	610
123.	Dom na Boču z razgl. stolpom	Boč	659	Poljčane	16	20	36	2 699	4	2 703	310
124.	Koča na Zaucarjevem vrhu	Kozjak	914	Maribor	10	15	24	2 365	6	2 371	338
125.	Zavetišče na Urbanu	"	595	Maribor	—	—	—	1 268	—	1 268	—
126.	Zavetišče Podlipje	"	840	Vuzenica	—	—	—	1 047	—	1 047	—
127.	Dom na Paškem Kozjaku	Paški Kozjak	1030	Vclenje	10	—	10	1 755	—	1 755	—
128.	Koča na Bohorju	Zasavje	925	Bohor - Senovo	43	6	49	4 121	8	4 129	131
129.	Celjska koča (Tovst)	"	750	Celje	52	11	63	4 933	19	4 952	1 351
130.	Dom v Gorah	"	791	Dol pri Hrastniku	6	—	6	6 182	10	6 192	47
131.	Koča na Kalu	"	956	Hrastnik	28	40	68	9 186	8	9 194	403
132.	Koča na Kumu	"	1219	Kum Trbovlje	35	20	55	5 561	15	5 576	1 455
133.	Dom na Smohorju	"	778	Laško	28	22	50	3 199	—	3 199	450
134.	Tončekov dom na Lisici	"	947	Lisica - Videm Krško	22	9	31	4 634	29	4 663	603
135.	Dom na Jančah	"	794	Litija - Smartno	17	26	43	5 885	7	5 892	112
136.	Zavetišče na Kopitniku	"	914	Rimske Toplice	4	—	4	1 421	9	1 430	11
137.	Dom na Mrzlici	"	1119	Trbovlje	14	13	27	8 485	20	8 505	969
138.	Koča na Gori	"	949	Zagorje ob Savi	16	56	72	5 154	17	5 171	1 176
139.	Zavetišče Zaloka	"	680	Zagorje ob Savi	—	—	—	2 111	—	2 111	—
140.	Čoparjeva koča na Čemšeniški planini	"	1206	Zagorje ob Savi	—	12	12	1 439	—	1 439	120
141.	Dom na Polomu	Gorjanci	725	Kostanjevica na Krki	13	20	33	1 314	3	1 317	226
142.	Dom Vinka Padržišča	"	822	Novo mesto	6	20	26	1 339	—	1 359	755
143.	Dom na Mirni gori	Dolenjsko	1048	Črnomelj	30	16	46	3 381	9	3 390	319
144.	Koča pri Jelenovem studencu	gričevje	850	Kočevoje	4	10	14	295	6	301	169
145.	Iztokova koča pod Golaki	Trnovski gozd	1260	Ajdovščina	—	15	15	150	—	150	27

*** 6 mesecev ni bila oskrbovana

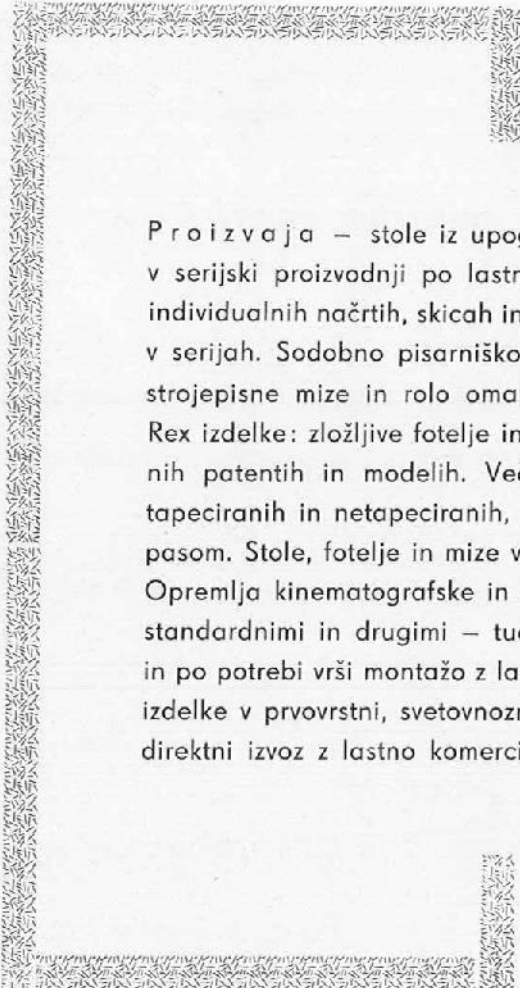
Tek. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadomska višina	V upravi planinskega društva	Kapaciteta ležišč			Število obiskovalcev			Število nočitev
					Število postelj	Število ležišč skupnih	Vseh ležišč	Jugoslo- vanov	Inozem- cev	Vseh skupaj	
146.	Zavetišče Antona Bavčarja na Čavnu	Trnovski	1239	Ajdovščina	—	—	—	2 772	22	2 794	—
147.	Dom pod Čavnom	gozd	890	Ajdovščina	10	—	10	1 309	37	1 346	318
148.	Koča pri izviru Hublja	„	250	Ajdovščina	—	—	—	7 537	43	7 582	—
149.	Koča Kekee na Katarini	„	307	Nova Gorica	22	—	22	7 400	1420	8 820	54
150.	Zavetišče Sivka	Idrijsko	1006	Idrija	2	—	2	4 251	—	4 251	45
151.	Zavetišče na Jelenku	hribovje	1106	Idrija	—	—	—	3 770	—	3 770	—
152.	Koča na Hleviški planini z razgl. stolp.	„	907	Idrija	6	4	10	8 814	—	8 814	332
153.	Dom na Javorniku	„	1240	Idrija	12	10	22	3 861	—	3 861	197
154.	Zavetišče Vojsko	„	1080	Idrija	15	—	15	5 954	—	5 954	270
155.	Cankarjeva koča na Svinščakih	Snežnik	1242	Ilirska Bistrica	—	—	—	ne posluje			—
156.	Koča na Velikem Snežniku	„	1796	Ilirska Bistrica	8	—	8	1 593	14	1 607	—
157.	Tumova koča na Slavniku	Tržaško-Komenski	1023	Koper	8	20	28	5 118	1512	6 630	250
158.	Stjenkova koča na Trstelju	Kras	642	Nova Gorica	12	—	12	165	12	177	42
159.	Dom Poldanovec na Lokvah	Trnovska planota	965	Nova Gorica	36	32	68	7 712	398	8 110	904
160.	Vojkova koča na Nanosu	Nanos	1248	Postojna	2	46	48	2 586	71	2 657	939
161.	Koča Mladika na Pečni rebri	Notr. Kras	710	Postojna	—	—	—	1 027	1	1 028	—
S k u p a j					2450	2631	5081	673 740	11026	684 766	117 167
V letu 1958:					2206	2476	4682	583 217	12219	595 436	109 613
V letu 1959:					2450	2631	5081	673 740	11026	684 766	117 167
Razlika:					+ 244	+ 155	+ 399	+ 90 523	- 1193	+ 89 330	+ 7 554

Inozemski obiskovalci planinskih postojank so bili iz sledečih držav: 5919 iz Italije, 1704 iz Avrstije, 1476 iz Nemčije, 839 iz Anglije, 322 iz Nizozemske, 177 iz Francije, 170 iz Švice, 97 iz ZDA, 73 iz Švedske, 58 iz Poljske, 49 iz Madžarske, 48 iz Belgije, 38 iz CSR, 15 iz ZAR, 8 iz Avstralije, 7 iz Indije, 6 iz Kanade, 5 iz Turčije, 5 iz SSSR, 4 iz Danske, 3 iz Norveške, 2 iz Finske in 1 iz Kitajske.

**Tovarna
upognjenega
pohištva**

»STOL«

K A M N I K

Proizvaja – stole iz upognjenega bukovega lesa v serijski proizvodnji po lastnih standardih. Stole po individualnih načrtih, skicah in fotografijah – predvsem v serijah. Sodobno pisarniško pohištvo: pisalne mize, strojepisne mize in rolo omare v serijski proizvodnji. Rex izdelke: zložljive fotelje in montažne mize po lastnih patentih in modelih. Več vrst stolov, foteljev – tapeciranih in netapeciranih, miz opremljenih z ultra-pasom. Stole, fotelje in mize v kombinaciji kovina-les. Opremlja kinematografske in druge dvorane s svojimi standardnimi in drugimi – tudi tapeciranimi – fotelji in po potrebi vrši montažo z lastno ekipo. Dobavlja vse izdelke v prvovrstni, svetovnoznani kakovosti. Opravlja direktni izvoz z lastno komercialno organizacijo.

Telefon: Kamnik 62-04, 62-05 — Telegram: Stol Kamik

Železarna Jesenice

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne

plinske

parovodne

konstrukcijske

pohištvene

pancirne

v dimenzijah 1/8 »—3«

spojke za cevi

loki za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE